

TARTU ÜLIKOOLI
ÕIGUSTEADUSKOND
Kriminaalõiguse, kriminoloogia ja kognitiivse psühholoogia õppetool

Tauri Tuimets

Intellektuaalse omandi karistusõiguslik kaitse: Eesti õigus rahvusvahelises kontekstis

Magistritöö

Juhendajad
Prof. Jaan Sootak
Ph.D. Tanel Kalmet

Tartu
2015

Sisukord

Sissejuhatus	4
1 Rahvusvahelised nõuded intellektuaalse omandi karistusõigusliku kaitse osas.....	8
1.1 Eestile siduvad rahvusvahelised õigusaktid.....	8
1.1.1 Maailma kaubandusorganisatsiooni Intellektuaalomandi õiguste kaubandusaspektide leping	8
1.1.2 Euroopa Nõukogu Arvutikuritegevusvastane konventsioon	10
1.2 Eestile mittesiduvad rahvusvahelised õigusaktid.....	13
1.2.1 Euroopa Liidu teine intellektuaalomandi jõustamise direktiivi eelnõu	13
1.2.2 Võltsimisvastane kaubandusleping	16
2 Intellektuaalse omandi vastased süüteod Eesti karistusõiguses ja selle kohaldamise praktika	19
2.1 Intellektuaalse omandi põhiõiguslik kaitse.....	19
2.2 Intellektuaalse omandi vastased süüteod karistusseadustikus	19
2.2.1 Autorsuse rikkumine	20
2.2.2 Piraatkaubandus.....	21
2.2.3 Autoriõiguse rikkumine arvutisüsteemis	23
2.2.4 Teose ja autoriõigusega kaasnevate õiguste objekti ebaseaduslik üldsusele suunamine.....	25
2.2.5 Autoriõiguse rikkumine varalise kasu saamise eesmärgil.....	25
2.2.6 Tehnilise kaitsemeetme ja teabe kõrvaldamine	26
2.2.7 Infoühiskonna teenuse ja meediateenuse ebaseaduslik vastuvõtmine.....	27
2.2.8 Tööstusomandi õiguse rikkumine.....	28
2.2.9 Võltskaubandus	30
2.2.10 Ärisaladuse õigustamatu avaldamine ja kasutamine	31
2.3 Statistika.....	32
3 Intellektuaalse omandi vastased süüteod teistes riikides.....	36
3.1 Autoriõiguse vastased süüteod.....	37
3.1.1 Isiklike õiguste rikkumine	37
3.1.2 Varaliste õiguste rikkumine.....	38
3.1.3 Muud rikkumised.....	40

3.2	Tööstusomandi õiguste vastased süüteod	43
3.2.1	Kaubamärgiõiguse rikkumine.....	43
3.2.2	Patendiõiguse rikkumine	45
3.2.3	Kasuliku mudeli õiguste rikkumine.....	45
3.2.4	Tööstusdisaini õiguste rikkumine	46
3.2.5	Mikrolülituste topoloogia õiguste rikkumine	46
3.2.6	Sordikaitse õiguste rikkumine	47
3.2.7	Ärisaladuse õigustamata avaldamine ja kasutamine	48
3.3	Kokkuvõte.....	49
4	Võimalikud muudatused seoses intellektuaalse omandi vastaste süütegudega Eestis	50
4.1	Isiklike õiguste rikkumine	50
4.2	Piraatkaubandus	50
4.3	Teose ja autoriõigusega kaasnevate õiguste objekti ebaseaduslik üldsusele suunamine	51
4.4	Infoühiskonna teenuse ja meediateenuse ebaseaduslik vastuvõtmine	52
4.5	Tööstusomandi õiguse rikkumine	53
4.6	Ärisaladuse õigustamatu avaldamine ja kasutamine.....	54
	Kokkuvõte	55
	Summary.....	58
	Kasutatud materjalid.....	61
	Kasutatud kirjandus	61
	Kasutatud õigusaktid	64
	Kasutatud kohtulahendid	68
	Kasutatud lühendid	68

Sissejuhatus

1. jaanuarist 2015 kehtib uus karistusseadustiku redaktsioon.¹ Selle redaktsiooniga kaasnes mitmete süütegude muutmine või dekriminaliseerimine. Põhjuseks oli see, et Eestis on liiga palju karistatud inimesi ning on ülekriminaliseerimise probleem, lisaks veel, et karistusõiguse poole tuleks pöörduda juhul, kui teistest õigusharudest ei ole abi.² Praegusel hetkel on toimumas intellektuaalse omandi kodifitseerimise protsess, kus lõpptulemusena luuakse kaht uut seadust: autoriõiguse ja autoriõigusega kaasnevate õiguste seadus ning tööstusomandi seadustik.³ Kuna intellektuaalne omand on läbimas uuenduskuuri, siis kas intellektuaalse omandiga seotud süüteod ei vajaks ülevaatust? On võimalik, et mõningad sätted on aja jooksul kaotanud oma tähtsuse või on muud meetmed siinkohal paremad. Käesolevas töös käsitletakse intellektuaalset omandit karistusõiguse poole pealt e. täpsemalt intellektuaalse omandi vastaseid süütegusid.

Mis on intellektuaalne omand? Erialakirjanduses on öeldud, et üldiselt mõistetakse selle all õigusi inimese loometöö tulemustele.⁴ Ametlik määratlus on toodud Ülemaailmse Intellektuaalse Omandi Organiatsiooni (edaspidi WIPO) asutamise konventsiooni⁵ artikli 2 punktis 8. Seal on sätestatud, et intellektuaalne omand sisaldab õigusi seoses: 1) kirjandus- ja kunstiteoste ning teadustöödega; 2) esituskunstnike poolt teoste esitamisega; 3) fonogrammidega, raadio- ja televisiooniülekannetega; 4) leiutistega kõigis inimtegevuse valdkondades; 5) teaduslike avastustega; 6) tööstusnäidistega; 7) kaubamärkidega; 8) teenindustunnustega, kaubanduslike nimede ja tähistega; 9) kaitsega kõlvatu konkurentsi vastu; 10) kõiki teisi õigusi, mis tulenevad intellektuaalsest tegevusest tööstuse, teaduse,

¹ Karistusseadustik. — RT 2001, 61, 364.....RT I 12.07.2014, 5

² Seletuskiri karistusseadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadus eelnõu juurde. — Arvutivõrgus: <http://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/78433b29-8b2f-4281-a582-0efb9631e2ad/Karistusseadustiku-muutmise-ja-sellega-seonduvalt-teiste-seaduste-muutmise-seadus/>, lk 7. (29.04.2015).

³ Intellektuaalse omandi kodifitseerimisprotsessist vaata lähemalt arvutivõrgus: <https://ajaveeb.just.ee/intellektuaalneomand/> (29.04.2015).

⁴ Rahvusvahelistes dokumentides ja praktikas kasutatakse tihti ka väljendit intellektuaalse omandi õigused, kus intellektuaalne omand samastatakse loometegevuse resultaadiga. H. Pisuke. Autoriõiguse alused ja muusikateoste kasutamine. Eesti Kirikute Nõukogu 2006, lk 7-8.

⁵ Ülemaailmse Intellektuaalse Omandi Organisatsiooni asutamise konventsioon. — RT II 1993, 25, 55. WIPO e. Ülemaailmse Intellektuaalse Omandi Organisatsioon on ÜRO organisatsioon, mis tegeleb intellektuaalse omandi kaitse ja poliitikaga. WIPO kohta täpsemalt vt arvutivõrgus: <http://www.wipo.int/portal/en/index.html> (29.04.2015). Eesti on alates 1994. aastast WIPO liige.

kirjanduse ja kunsti alal. Üldiselt saab siiski intellektuaalse omandi mõistega hõlmatud õigused jagada kolme suurde valdkonda: 1) autoriõigus; 2) autoriõigusega kaasnevad õigused e. naaberõigused; 3) tööstusomand.⁶ Autoriõigus kaitseb kirjandus-, teadus- ja kunstiteoste autoreid nende teoste loata kasutamise eest; autoriõigusega kaasnevad õigused hõlmavad teose esitajate (tantsijate, näitlejate, muusikute jne), fonogrammitootjate ning raadio- ja televisiooniteenuse pakkujate õigusi ning tööstusomand on üldmõiste, mis tähistab õigusi kauba- ja teenindusmärkidele, patentidega kaitstud leiutistele, kasulikele mudelitele, tööstusdisainilahendustele, geograafiliste tähiste kasutamisele, mikrolülituste topoloogia, uutele taimesortidele ja ärisaladusele.⁷ Eestis on autoriõigusega ja autoriõigusega kaasnevate õigustega seonduv reguleeritud autoriõiguse seaduses, tööstusomandi õigusi reguleerivad tööstusomandi õiguskorralduse aluste seadus, kaubamärgiseadus, patendiseadus, kasuliku mudeli seadus, tööstusdisaini kaitse seadus, geograafilise tähise kaitse seadus, mikrolülituste topoloogia kaitse seadus ning taimede paljundamise ja sordikaitse seaduses.⁸

Intellektuaalne omand on õigusharu, mis kuulub eraõiguse alla. Kui intellektuaalse omandi õigusi on mingil viisil rikutud, siis on õiguste omanikul oma huvide kaitseks võimalik kasutada tsiviilõiguslikke meetmeid. Milline on seos intellektuaalse omandi ning karistusõiguse vahel? Maailmas on põhiline tähelepanu autoriõiguse ja kaubamärgi õiguse rikkumisel, täpsemalt siis piraatlusel⁹ ja võltsitud kaubamärgiga kaupade levitamisel. WIPO

⁶ M Hanson (jt). Intellektuaalomandi õppematerjal. Eesti Intellektuaalomandi ja Tehnoloogiasirde Keskus 2015, lk 6. Erialakirjanduses on veel mainitud, et Mandri-Euroopa riikides on harjutud intellektuaalse omandi all mõistma vaid autoriõigust ja autoriõigusega kaasnevaid õigusi. Samasugune lähenemine on Euroopa Liidu dokumentides, kus sageli kasutatakse mõisteid intellectual and industrial property või intellectual, commercial and industrial property. Samas ei tunnustata Ameerika Ühendriikides ja mitmetes teistes Anglo-Ameerika maades autoriõigusega kaasnevaid õigusi kui iseseisvat intellektuaalse omandi liiki. Seega võib mõnedes ingliskeelsetes raamatutes intellektuaalne omand jaguneda vaid autoriõiguseks ja tööstusomandiks. H. Pisuke. Viidatud töö, lk 10.

⁷ M. Hanson jt. Viidatud töö, lk 7-8. Erialakirjanduses on toodud, et tööstusomand hõlmab ka õigusi põllumajadusloomade tõugudele, lisaks veel ärinime ning kaitset kõlvatu konkurentsi vastu. A. Kukrus, R. Kartus. Tööstusomand ja globaalmaajandus. Tallinn: Külim 2008, lk 10. Käesoleva töö juures eelmainitud objektid ei kuulu käsitlemisele.

⁸ M. Hanson jt. Viidatud töö lk 7-8. Erinevalt teistest intellektuaalsetest omanditest pole ärisaladusel oma seadust. Konkreetset seadust on raske välja tuua, kuna paljudes seadustes on käsitletud selle hoidmise kohustust.

⁹ Piraatluse määratlemine on suhteliselt keeruline. Kirjanduses on märgitud, et piraatlus hõlmab endast ilma õiguste omaniku loata teosest või autoriõigusega kaasnevast objektist koopia tegemist ning nende levitamist või müümist. Vt J.A.L. Sterling. World copyright law. London: Sweet & Maxwell 2003, lk 516. WIPO enda

on märkinud, et piraatlus ja võltsitud kaubamärkidega kaupade levitamine on olulisemad intellektuaalse omandiga seotud rikkumised, kuna neid rikkumisi pannakse toime arvestatavas ulatuses organiseeritud kuritegevuse käigus ning nendega kaasneb suur kahju õiguste omanikule ja tööstusele, lisaks ka riigile, kellele jääb maksutulu seetõttu väiksemaks.¹⁰ Lisaks eelnevale on oluline ka kaasaegses infoühiskonnas Interneti tähtsus. Tegemist on sotsiaalse fenomeniga, mis on kiirendanud maailma globaliseerumist, ja teda võib pidada võimsaimaks kommunikatsioonivahendiks, mis kunagi on loodud. Samas on seoses Interneti plahvatusliku leviku ja infotehnoloogilise progressiga kujunenud tuiseks probleemiks küberkuritegevus e. arvutikuritegevus, mis on globaalne nähtus. See hõlmab ka mõningaid intellektuaalse omandi rikkumisi nagu piraatkoopiade saatmist. Praegu on Internet muutunud intellektuaalomandi piraatide paradiisiks, sest digitaalsel kujul esinevat infot on suhteliselt kerge kopeerida ja levitada.¹¹

Seoses eelnevaga tekib küsimus, millised on võimalikud variandid seoses intellektuaalse omandi õiguste rikkumistega karistusõiguses. Kas tuleks kriminaliseerida igasugune rikkumine või on selles osas võimalik teha järeleandmisi? Kas tööstusomandi rikkumine on otstarbekas kriminaliseerida või mitte? Kas on veel mingisuguseid rikkumisi, mida peab arvesse võtma? Autorile teadaolevalt pole intellektuaalse omandi vastaseid süütegusid üldiselt Eesti teaduskirjanduses uuritud.¹² Käesoleva töö eesmärk ongi välja selgitada, millised on rahvusvahelised kohustused seoses intellektuaalse omandi süütegudega ning vaadata, kas mõningad Eesti süüteod, mille puhul kohustus puudub, omavad veel tähtsust või mitte,

autoriõigusega ja autoriõigusega kaasnevate õiguste sõnastikus on piraatlus ilma õiguste omaniku loata teosest või autoriõigusega kaasneva õiguse objektist koopia tegemine levitamise eesmärgil või teose või autoriõigusega kaasneva õiguse objekti üldsusele suunamine ärilisel eesmärgil. Vt. Guide to the copyright and related rights treaties administered by WIPO and glossary of copyright and related rights terms. — Arvutivõrgus: http://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/copyright/891/wipo_pub_891.pdf (29.04.2015). Kui vaadata mõlemat määratlust, siis võib piraatluse puhul öelda, et tegemist on üldreeglina ilma õiguste omaniku nõusolekuta teosest või autoriõigusega kaasnevast objektist koopia tegemine ja selle levitamine või koopia üldsusele suunamine.

¹⁰ Täpsemalt intellektuaalse omandi rikkumise kriminaliseerimise põhjustest vt The enforcement of intellectual property rights: a case book. — Arvutivõrgus: http://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/intproperty/791/wipo_pub_791.pdf, lk 471-478. (29.04.2015).

¹¹ A. Kukrus; R. Kartus. Viidatud töö, lk 14, 18.

¹² Autoriõiguse ja autoriõigusega kaasneva õiguste rikkumiste puhul on uuritud seoseid tsiviilmenetluse ja kriminaalmenetlusega ning nendega seotud probleeme. Seoses sellega vt. K. Härmand. Autoriõiguse ja autoriõiguste kaasnevate õiguste kohtupraktika küsimusi Eestis ja Euroopa Liidus. Magistritöö. Tallinn 2006.

arvestades ka veel teistes riikide regulatsiooni selles osas. Võimalik, et mõningate süütegude puhul on otstarbekam kasutada tsiviilõiguslikke vahendeid.

Käesoleva töö 1. peatükis antakse ülevaade rahvusvahelistest ja Euroopa õigusaktidest, kus on (või oli) reguleeritud intellektuaalse omandi vastased süüteod, ning käsitletakse nendes olevaid vastavaid õigusnorme. Need õigusaktid on Maailma Kaubandusorganisatsiooni Intellektuaalomandi õiguste kaubandusaspektide leping ning Euroopa Nõukogu Arvutikuritegevusvastane konventsioon¹³, lisaks veel teine Euroopa Liidu Intellektuaalse omandi jõustamise direktiivi eelnõu¹⁴ mida vastu ei võetud, kuid mis jättis olulise jälje Euroopa Liidu õigussüsteemi, ning Võltsimisvastane kaubandusleping¹⁵, mis ei ole hetkel kehtiv, kuid mis on avaldanud suurt mõju maailmas. Järgmises peatükis antakse ülevaade Eestist. Alguses on toodud Eesti põhiseaduse¹⁶ vastavad sätted, kus tuleneb kohustus kaitsta intellektuaalset omandit; seejärel antakse ülevaade karistusseadustikus reguleeritud intellektuaalse omandi vastastest süütegudest ning nende süütegude statistikast. 3. peatükis tuuakse erinevate riikide näited seoses intellektuaalse omandi vastaste süütegude osas. Vastavateks riikideks on Soome, Rootsi, Saksamaa, Šveits, Suurbritannia ja USA ning süüteod on seal erinevate intellektuaalse omandi õiguste järgi jaotatud. Viimases e. 4. peatükis antakse ülevaade kriminaalpoliitilistest võimalustest ja ettepanekutest intellektuaalse omandi vastaste süütegude puhul Eestis.

¹³ Arvutikuritegevusvastane konventsioon. RT II 2003, 9, 32. Eesti on alates 14. maist 1993 Euroopa Nõukogu liikmesriik ning täpsemalt sellest organisatsioonist vt arvutivõrgus: <http://www.coe.int/en/web/portal/home> (29.04.2015).

¹⁴ Amended proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on criminal measures aimed at ensuring the enforcement of intellectual property rights. — Arvutivõrgus: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:52006PC0168> (29.04.2015). Eesti on alates 1. maist 2004 Euroopa Liidu liikmesriik ning täpsemalt sellest organisatsioonist vt arvutivõrgus: http://europa.eu/index_en.htm (29.04.2015).

¹⁵ Anti-Counterfeiting Trade Agreement. — Arvutivõrgus: <http://www.international.gc.ca/trade-agreements-accords-commerciaux/topics-domaines/ip-pi/acta-text-acrc.aspx?lang=eng> (29.04.2015).

¹⁶ Eesti Vabariigi põhiseadus. – RT 1992, 26, 349.....RT I, 27.04.2011, 2.

1 Rahvusvahelised nõuded intellektuaalse omandi karistusõigusliku kaitse osas

1.1 Eestile siduvad rahvusvahelised õigusaktid

1.1.1 Maailma kaubandusorganisatsiooni Intellektuaalomandi õiguste kaubandusaspektide leping

Enne Intellektuaalomandi õiguste kaubandusaspektide lepingut (edaspidi TRIPS-i leping) kehtis Üldine Tolli- ja Kaubanduskokkulepe (edaspidi GATT)¹⁷, mis reguleeris osaliselt ka intellektuaalse omandiga seonduvat. Siiski suhtuti GATT-is intellektuaalsesse omandisse kui “vastuvõetavasse takistusse” seoses vabakaubandusega. GATT-i Tokyo arutelul, mis toimus 1973-1979, leiti aga, et võltsitud kaubamärkidega toodetega kauplemine on muutunud tõsiseks teemaks. Üldisele kokkuleppele ei jõutud, kuid hiljem moodustati uurimisgrupp, kes tõi välja, et võltsitud kaubamärkidega toodetega kauplemine on suur problem ning hetkel kehtivad rahvusvahelised õigusaktid on ebapiisavad hoidmaks ära rikkumisi. GATT-i arutelul Uruguais jõuti kokkuleppele, et uued standardid on vajalikud ning pärast arutelu lõppu loodigi TRIPS-i leping, mis võeti vastu 15. aprillil 1994 ning jõustus 1. jaanuaril 1995. aastal.¹⁸

TRIPS-i lepingu eesmärk on sõnastatud artiklis 7. Seal on märgitud, et intellektuaalomandi õiguskaitse ja õiguste kaitsmine peaksid kaasa aitama tehnoloogiliste uuenduste edendamisele, tehnoloogia edastamisele ja levitamisele, tehnoloogiliste teadmiste tootjate ja tarbijate vastastikku kasu saamisele viisil, mis viib sotsiaalsele ja majanduslikule heaolule ning õiguste ja kohustuste tasakaalustatusele. Intellektuaalse omandi määratlus on toodud artikli 1 lõikes 2, mille järgi on tegemist intellektuaalse omandi kategooriatega, mis on reguleeritud lepingu teises jaos. Täpsemalt on need kategooriad autoriõigus ja sellega kaasnevad õigused, kaubamärk, geograafiline tähis, tööstusdisainilahendused, patendid, mikrolülituste topoloogia ning avalikustamata teave. Peale nimetatud artikli on olulised ka muud kohustused, näiteks artikli 3 järgi tuleb tagada võrdne kohtlemine, mille järgi iga liikmesriik tagab teiste liikmete kodanikele intellektuaalomandi kaitsel režiimi, mis ei ole

¹⁷ GATT oli rahvusvaheline kokkulepe, mis loodi 1948. aastal ning mis tegeles rahvusvahelise majanduse reguleerimisega. Täpsem informatsioon GATT-i kohta vt arvutivõrgus: https://www.wto.org/English/thewto_e/whatis_e/tif_e/fact4_e.htm (29.04.2015).

¹⁸ GATT-iga seonduvast ning GATT-i arutelust Uruguias vt D. Gervais. The TRIPS Agreement: Drafting History and Analysis. Third edition. London: Sweet & Maxwell 2008, p-d 1.05-1.10, 1.12-1.30.

vähem soodne kui tema kodanikele tagatu, ning artikli 4 järgi tuleb tagada enamsoodustusrežiim, mille järgi intellektuaalomandi kaitse alal tagatakse ühe liikmesriigi poolt mis tahes teise maa kodanikele antav eelis, soodustus, eesõigus või vabadus kohe ja tingimusteta kõigi teiste liikmesriigi kodanikele

Käesoleva tööga seoses on oluline TRIPS-i lepingu 3. jao 5. osa, milles on reguleeritud kriminaalmenetlus. Seal on ainult üks säte - artikkel 61. Selle artikli järgi peab liikmesriikides olema tahtlik võltsitud kaubamärgi kasutamine või autoriõiguste rikkumine kaubanduslikel eesmärkidel karistatav, lisaks on liikmesriikidel võimalik ise otsustada, kas muuta muud intellektuaalse omandi rikkumised karistatavaks või mitte. Kuna samas artiklis on märgitud, et sellistel juhtudel tuleb kohaldada kriminaalmenetlust ning –karistusi ning sanktsioonidena tuleb rakendada vanglakaristust ja/või rahatrahvi, siis võib eeldada, et eelmainitud tegevused peavad olema vastavates õigusaktides sätestatud kuritegudena. Lisaks tuleb veel arvestada teatud tõlkeveega: kui ingliskeelses tekstis on olemas selline väljend nagu “copyright piracy”, siis eestikeelses tekstis kasutatakse mõistet “autoriõiguse rikkumine”, mis omakorda on siiski laiem mõiste kui piraatlus. Kui vaadata ka lepingu lõpus olevat punkti nr 14 lõiget b, siis seal on toodud autoriõigust rikkuva kauba definitsioon. Seal on märgitud, et tegemist on mis tahes kaubaga, mis on ilma õigusevaldaja või tema poolt nõuetekohaselt valmistamise maal volitatud isiku nõusolekuta tehtud koopiad ja mis on tehtud otseselt või kaudselt kaubaartikli järgi, mille puhul koopia valmistamine oleks olnud autoriõiguse või sellega kaasnevate õiguste rikkumine importiva maa seaduste järgi.¹⁹ Selle definitsiooni järgi ei moodusta rikkumise igasugune autoriõiguse rikkumine, vaid põhiraskus on siin kaubast koopia tegemisel ilma õigusevaldaja või volitatud isiku nõusolekuta. Eelnevast lähtuvalt tuleb kuriteona määratleda mitte igasugust autoriõiguse rikkumist, vaid konkreetselt piraatlust, mis hõlmab endas ilma loata teosest tehtud koopiatega seonduvat. Mis aga puudutab kaubamärki, siis siin on oluline lepingu lõpus oleva punkti 14 lõige a, kus on toodud mõiste „võltsitud kaubamärgiga kauba” definitsioon ning mille järgi on oluline, et kaubamärk, mida ilma

¹⁹ Tegelikult puudutavad lepingu lõpus punktis 14 olevad mõisted TRIPS-i lepingu artiklit 51, kus reguleeritakse liikmesriikide piirimeetmetega seonduvaid erinõudeid (täpsemalt kaupade vabasse ringlusse laskmist tolliorganisatsiooni poolt). Samas on WTO panel oma raportis, mis puudutas USA ja Hiina vahelist vaidlust viimase intellektuaalse omandi õiguskaitsemeetmete üle, öelnud, et need mõisted on asjakohased mõistmaks artiklis 61 toodud termineid. Vaata: China – measures affecting the protection and enforcement of intellectual property rights. Panel report. — Arvutivõrgus: https://www.wto.org/english/news_e/news09_e/362r_e.htm, lk 105 (29.04.2015).

omaniku loata kasutatakse teistel kaupadel või pakenditel, peab olema seaduslikult registreeritud.

Lisaks eelnevale on oluline selline mõiste nagu “commercial scale”, mida eesti keeles tuleb mõista kui kaubanduslik ulatus, mitte kommertseesmärk, nagu on eestikeelses TRIPS-i lepingus märgitud. Kaubanduslikku ulatust lepingus defineeritud ei ole. Kirjanduses on märgitud, et see mõiste ei ole sama mis äriine tegevus, vaid vastaval tegevusel peab olema oluline kaubanduslik mõju²⁰ või siis tegevusel peab olema pikajaline eesmärk e. printsiipiaalselt see ei ole üksikjuhtum ning selle tegevusega saab rikkujat märgatavat kasu.²¹ Lisaks on WTO paneel oma raportis, mis puudutas vaidlust USA ja Hiina vahel seoses viimase intellektuaalse omandi õiguskaitsemeetmetega, avaldanud arvamust mõiste „kaubandusliku ulatuse” suhtes. Paneel leiab, et lähtuda ei tuleks ainult tegevuse iseloomust, vaid suhtelisest suuruselt nagu turumäär. Kuna oluline mõiste on siin „kaubanduslik”, siis määr peab näitama, milline tegevus on „kaubanduslik”. Kvantatiivses mõttes peaks see määr olema suurusjärk või ulatus, mis seostub kaubandusega või mille järgi saab aru, et mingi tegevus on kaubanduslik. See suurusjärk või ulatus varieerub aga erinevate juhtumite puhul.²² Eelnevast lähtuvalt võib öelda, et kaubandusliku ulatuse määramine on keeruline ning selle olemasolu sõltub erinevate süütegude puhul erinevatest teguritest.

1.1.2 Euroopa Nõukogu Arvutikuritegevusvastane konventsioon

Euroopa Nõukogu Arvutikuritegevusvastane konventsioon (edaspidi konventsioon) võeti vastu 23. novembril 2001 ning ta jõustus 1. juulil 2004. Nn selgitusraportis on märgitud, et see konventsioon loodi seetõttu, et kuna infotehnoloogia arenes jõudsalt ning seetõttu oli (võib isegi öelda, et on) inimestel võimalik lihtsamalt informatsiooni saada või koguni suhelda läbi arvutisüsteemi hoolimata sellest, kus inimene geograafiliselt asub, siis andis see võimaluse tekkida uut liiki süütegudel e nn arvutikuritegudel. Kuna siseriiklik õigus piirdub üldreeglina kindla territooriumiga, siis oli rahvusvahelise õigusakti loomine vajalik.²³

Konventsiooni peamine eesmärk on teostada ühtset kriminaalpoliitikat selleks, et kaitsta

²⁰ Artikkel 61/2.456 – D. Gervais. Viidatud töö.

²¹ S. Wander. Artikkel 61/3. – K. Arend., J. Busche., P-T. Stoll (edit). WTO – Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights. Leiden, Martinus Nijhoff Publishers, 2009.

²² Panel report. Viidatud töö nr 17, lk 109.

²³ Convention on Cybercrime. Explanatory report. — Arvutivõrgus: <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Reports/Html/185.htm> (29.04.2015)

ühiskonda arvutikuritegevuse eest, tehes seda riikidevahelise koostöö ja õigusloome abil.²⁴

Käesoleva tööga seoses on oluline konventsiooni 2. peatüki 1. jao 4. jaotis, kus on sätestatud autoriõigusega ning autoriõigusega kaasnevate õiguste rikkumistega seotud süüteod. Selles jaotises on ainult üks artikkel – artikkel 10. Artikli 10 lõigete 1 ja 2 järgi on liikmesriigid kohustatud määratlema kuritegudena autoriõiguse ja autoriõigusega kaasnevate õiguste rikkumised, mis on tuletatavad rahvusvahelistest lepingutest (Berni kirjandus- ja kunstiteoste kaitse konventsioon(edaspidi Berni konventsioon); WiPO autoriõiguse leping; TRIPS-i leping; WiPO esitus- ja fonogrammi leping ning Teose esitaja, fonogrammitootja ja ringhäälinguorganisatsiooni kaitse rahvusvaheline konventsioon (edaspidi Rooma konventsioon)) pärit kohustustest, lisaks peavad kuriteod olema toime pandud tahtlikult, kaubanduslikus ulatuses ja arvutisüsteemi abil ning arvesse ei lähe isiklike õigustega seotud rikkumised. Artikli 10 lõikes 3 on liikmesriikidele jäetud võimalus jätta kriminaalkaristused kohaldamata, kui tal on võimalik rakendada muid tõhusaid abinõusid ja reservatsiooniga ei eirata liikmesriikide rahvusvahelisi kohustusi, mis on ette nähtud eelmainitud rahvusvahelistes kokkulepetes.

Seoses konventsiooni artikliga 10 tuleb välja tuua mõningad asjaolud. Esiteks, sarnaselt TRIPS-iga, on ingliskeelses versioonis kasutatud mõistet “commercial scale”, mis tähendab kaubandulikku ulatust, mitte ärieesmärki, nagu on mainitud eestikeelses versioonis. Teiseks tuleb autoriõiguse või autoriõigusega kaasnevate õiguste rikkumise määratlemisel lähtuda vastavatest kohustustest, mis pärinevad eelmainitud rahvusvahelistest õigusaktidest. Mida täpsemalt selle all mõeldakse, pole aga artiklis mainitud. Võib oletada, et kuna isiklikud õigused on välja arvatud, siis tuleb siin rikkumise määratlemisel lähtuda varalistest õigustest e. autoriõiguse või autoriõigusega kaasnevate õiguste rikkumisena tuleb konventsiooni mõistes aru saada kui varaliste õiguste rikkumisena. Kas rikkumine võiks midagi veel hõlmata, sellest pole konventsioonis ega raportis mainitud. Berni konventsioonis²⁵, mille üldine eesmärk artikli 1 järgi on kaitsta autorite õigusi nende kirjandus- ja kunstiteoste, on varalisi õigusi mainitud artikli 2bis lõikes 3 ning artiklites 8-12, 14 ning 14ter. TRIPS-i lepingus, millest eelnevas alapeatükis oli juttu, on artikli 9 lõikes 1 sätestatud kohustus järgida Berni konventsiooni artikleid 1-21, kus osades sätetes on kirjandus- ja kunstiteoste autorite varalised õigused sätestatud, lisaks laieneb eelmainitud kaitse artikli 10 järgi ka arvutiprogrammidele ja andmekogudele. TRIPS-i lepingus on veel artiklis 11 mainitud

²⁴ Convention on Cybercrime. Summary of the treaty. — Arvutivõrgus: <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Summaries/Html/185.htm> (29.04.2015).

²⁵ Berni kirjandus- ja kunstiteoste kaitse konventsioon. RT II 1994, 16, 49.

rentimisõigust, mis hõlmab autori õigust vähemalt arvutiprogrammide ja kinamatograafiateoste puhul otsustada nende rentimisele lubamine, ning artiklis 14 sätestatakse teose esitaja, fonogrammitootjate ja ringhäälinguorganisatsioonide varalised õigused. WIPO autoriõiguse lepingus²⁶, mille üldine eesmärk on sama mis Berni konventsioonil, kuid mis arvestab ka uusi tehnoloogilisi lahendusi, on varalised õigused toodud artiklites 6-8, lisaks ka artikli 1 lõike 4, kus kohustatakse järgima Berni konventsiooni artikleid 1-21. Rooma konventsioonis²⁷, mille eesmärk on kaitsta teose esitaja, fonogrammitootja ja ringhäälinguorganisatsiooni õigusi, on varalised õigused reguleeritud artiklites 7, 9, 10, 12, 13 ja 19. WIPO esitus- ja fonogrammilepingus²⁸, mille üldine eesmärk on, arvestades uusi tehnoloogilisi uuendusi, kaitsta teose esitaja ja fonogrammitootjate õigusi, on varalised õigused sätestatud artiklites 6-15. Kolmandaks tekitab küsimusi arvutisüsteemi mõiste. Konventsiooni artikli 1 punkti a järgi on arvutisüsteem andmeid programmi järgi automaatselt töötlev seade või omavahel ühendatud seadmed. Selline definitsioon ei ütle otseselt, mille puhul me saame rääkida arvutisüsteemist. Arvutikuritegevuse konventsiooni komitee on oma juhtnöörides märkinud, et tavalise arvuti kõrval võib mõiste “arvutisüsteem” sisaldada ka mobiiltelefoni, nutitelefoni, pihuarvutit, tahvelarvutit või sarnaseid esemeid.²⁹ Tegemist ei ole lõpliku nimekirjaga, kuna peale arvuti- või mobiiltelefonitüüpide võib esineda muid tehnilisi vahendeid, mis sisaldavad arvutisüsteemi.

Lisaks eelmainitule on oluline ka konventsiooni 2. peatüki 1. jao 5. jaotis, kus on sätestatud karistuste erisused. Selles jaotises oleva artikli 11 lõike 1 järgi peab autoriõiguse või

²⁶ WIPO Copyright Treaty. — Arvutivõrgus: http://www.wipo.int/treaties/en/text.jsp?file_id=295166 (29.04.2015). Eesti ühines lepinguga 1997. aastal ning see jõustus Eesti suhtes 2010. aastal, kuid eestikeelset versiooni pole Riigi Teatajas avaldatud, see asub hoopis Euroopa Liidu Teatajas, vt arvutivõrgus: <http://old.eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:11:33:22000A0411%2801%29:ET:PDF> (29.04.2015).

²⁷ Teose esitaja, fonogrammitootja ja ringhäälinguorganisatsiooni kaitse rahvusvaheline konventsioon. RT II 1999, 27, 165.

²⁸ WIPO Performances and Phonograms Treaty — Arvutivõrgus: http://www.wipo.int/treaties/en/text.jsp?file_id=295578. (29.04.2015). Eesti ühines lepinguga 1997. aastal ning see jõustus Eesti suhtes 2010. aastal, kuid eestikeelset versiooni pole Riigi Teatajas avaldatud, see asub hoopis Euroopa Liidu Teatajas, vt arvutivõrgus: <http://old.eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:11:33:22000A0411%2802%29:ET:PDF> (29.04.2015).

²⁹ T-CY Guidance Note # 1 On the notion of “computer system” Article 1.a Budapest Convention on Cybercrime. — Arvutivõrgus: http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/economiccrime/Source/Cybercrime/TCY/TCY2012/T-CY%282012%2921E_guidanceNote1_article1_final.pdf (29.04.2015).

autoriõigusega kaasneva õiguse rikkumisele kihutamise või kaasaaitamine olema liikmesriigi õiguses määratletud kuriteona, lisaks peab artikli 12 järgi olema liikmesriigis sätestatud juriidilise isiku vastutusele võtmine kuriteo toimepanemise eest.

1.2 Eestile mittesiduvad rahvusvahelised õigusaktid

1.2.1 Euroopa Liidu teine intellektuaalomandi jõustamise direktiivi eelnõu

1. jaanuarist 1995 on Euroopa Liit (kaasa arvatud liikmesriigid) TRIPS-i lepingu liige. Euroopa Komisjon uskus, et võrreldes selle õigusaktiga tuleb edasi minna ning avaldas roheline paberi võltskaubanduse ja piraatluse kohta. See tõi kaasa üldraporti suure hulga vastustega, sealhulgas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee raporti. Euroopa Parlament võttis vastu resolutsiooni, mille järel koostas Euroopa Komisjon tegevusplaani, milles oli ka jõustamise direktiivi eelnõu.³⁰ 2003. aasta jaanuaris esitas Euroopa Komisjon intellektuaalse omandi jõustamise direktiivi eelnõu. Probleemiks oli see, et võltsimine ja piraatlus ohustasid kohalikku majandust ning erinevad riigid kehtestasid erinevaid nõudeid seoses karistus- ja tsiviilmeetmetega. Selline tegevus aga kahjustas turgu ja konkurentsi. Euroopa Parlament leidis, et karistusäted tuleb siiski eelnõust kõrvale jätta. Tekkis küsimus, kas karistusäted võisid sisalduda direktiivides, mis olid vastu võetud lähtuvalt esimesest sambast (mis puudutas majandus- ja sotsiaalpoliitikat, millega tegelesid Euroopa Ühendused). Euroopa Parlament leidis, et õiguslikult peab olema selge, kas karistusäted saavad olla esimese samba direktiivis või kolmanda samba (mis puudutas politsei- ja õigusala koostööd kriminaalasjades) raamotsuses. Lõpuks võeti direktiiv 2004/48/EC vastu ilma karistuslike meetmeteta.³¹

2005. aastal esitas Euroopa Komisjon direktiivi eelnõu seoses intellektuaalse omandi vastaste süütegude osas ja, samas ettepanekus, ka veel raamotsuse tõhustamiseks kriminaalõigusliku

³⁰ J. Gibson. The Directive Proposal on Criminal Sanctions. — Arvutivõrgus: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1857174, lk 3 (29.04.2015). Sijjuures peab märkima, et artiklis on sõna “piraatlus” puudu ning roheline paber ei võetud vastu 1994, vaid 1998. aastal.

³¹ J. Gibson. Viidatud töö, lk 4-6. Euroopa Liidus oli levinud lähenemine, mille kohaselt kujutab Euroopa Liit endast tegelikult maja (ühiruumi), mis koosneb kolmest tugisambast: esimese sammas — Euroopa Ühendused; teine sammas — ühine välis- ja julgeolekupoliitika; kolmas sammas — politseikoostöö ja õigusala koostöö kriminaalasjades. Kui esimene sammas on oma integratsioonistmelt kõige tugevam — siin luuakse supranatsionaalset Euroopa Ühenduse õigust, siis kolmas ja eriti teine sammas kujutavad endast pigem koostööd liikmesriikide vahel. Vt J. Laffranque. Euroopa Liidu õigussüsteem ja Eesti õiguse koht selles. Tallinn, Juura, 2006, 38-39. Pärast Lissaboni lepingu jõustumist 2009. aastal need sambad kadusid.

raamistikku selleks, et võidelda intellektuaalse omandi vastaste süütegudega. Esimese akti aluseks pidi olema esimene samm, mille puhul oli Euroopa Komisjonil ainuõigus algatada eelnõusid, ning teise akti puhul kolmas samm, kus liikmesriigid jagasid Euroopa Komisjoniga pädevust algatada eelnõusid. Selline kaksikjaotus ei kestnud kaua, kuna Euroopa Kohus kohtuotsuses C-176/03 leidis, et karistusõigus ja kriminaalmenetlus pole Euroopa Komisjoni pädevuses, kuid viimane tõdemus ei saa siiski ühenduse seadusandjat takistada võtmast liikmesriikide kriminaalõigusega seonduvaid meetmeid, mida ta peab vajalikuks, et tagada keskkonnakaitse valdkonnas tema poolt kehtestatavate õigusnormide täielik tõhusus, kui tõhusate, proportsionaalsete ja hoiatavate kriminaalkaristuste kohaldamine pädevate siseriiklike ametivõimude poolt on hädavajalik meede raskete keskkonnaõiguse rikkumistega võitlemiseks. See kohtuotsus andis Euroopa Komisjonile tõuke direktiiv ja raamotsus kokku panna uueks direktiiviks, lisaks andis võimaluse öelda, et kriminaalmeetmed on vajalikud ja efektiivsed võitluses intellektuaalse omandi vastaste süütegudega ning Euroopa Komisjonil on ainupädevus selliseid direktiive välja anda. Euroopa Liidu Nõukogu oli mures Euroopa Komisjoni pädevuse osas ning ootas Euroopa Kohtu kinnitust selle kohta, kas esimese samba direktiivid saavad sisaldada kriminaalseid meetmeid. Kohus kinnitas kohtuotsuses C-440/05, et saavad. Ehkki komisjoni pädevus kriminaalõiguses ei olnud päris selge, polnud enam vaieldav see, et direktiiv, mis reguleeris intellektuaalse omandi alaseid süütegusid, kuulus esimese samba alla.³²

Eelnõu ise koosnes preambulast ja 11-st artiklist. Selle eelnõu eesmärk oli artikli 1 lauses 1, mille järgi direktiivis sätestatakse kriminaalõiguslikud meetmed selleks, et kaitsta intellektuaalset omandit. Süütegude poole pealt oli oluline artikkel 3, mille järgi igasugune tahtlik intellektuaalse omandi rikkumine kaubanduslikus ulatuses, lisaks veel eelmainitud teo katse ning rikkumisele kihutamine ja kaasaitamine peab olema siseriiklikus õiguses sätestatud kuriteona. Artiklis 4 oli toodud erinevad sanktsioonid, kusjuures artiklis 5 oli toodud mõningate karistuste piirmäärad, näiteks kui füüsiline või juuridiline isik on toime pannud süüteo, siis raskete kaasuste puhul pidi karistuse maksimum olema 100 000 eurot, organiseeritud kurtegevuse puhul 300 000 eurot.

Samas direktiivi sisu osas esines probleeme. Näiteks oli küsimuse all see, kas direktiiv laieneb kõikidele intellektuaalse omandi liikidele või peab patendi välja jätma. Huvigrupid olid

³² Lähemalt vt J. Gibson. Viidatud töö, lk 6-8.

arvamusel, et patent ei peaks seal olema, kuna see segaks nii patenditööstust kui ka tervet innovatsiooniprotsessi ja edasist arengut, mis on osa poliitilisest ja sotsiaalsest põhjendustest patendisüsteemile. Ka Euroopa Parlament leidis, et patendi peaks välja jätma, ning põhjendas arvamust sellega, et kuna liikmesriikides on patendiõigusega seonduv karistatav, siis liidu tasandil pole seda vaja. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee oli vastu sellele, leides, et patent on kõige olulisem intellektuaalne omand, mis vajab kaitset. Lõpuks Euroopa Komisjon nõustus Euroopa Parlamendi ettepanekuga jätta patendid direktiivist välja.³³ Lisaks tekitas probleeme selliste mõistete nagu tahtluse, kaasaitamise ja kaubandusliku ulatuse määratlemine ning karistuste ja nende suuruse kindlaks määramine.³⁴ Peale direktiivi endaga seotud probleemidele oli veel esile kerkimas uus õigusakt – ACTA, mis ise ka sisaldas intellektuaalse omandi vastaseid süütegusid.³⁵ Kas siis direktiivis esinenud probleemide tõttu või suuremate lootuste asetamisel ACTA-le, igatahes lükkas Euroopa Komisjon direktiivi 2010. aasta septembris tagasi.³⁶

Tänaseks on olukord muutunud. Alates 1. detsembrist 2009 kehtib uuel kujul Euroopa Liidu leping ning Euroopa Ühenduse asutamislepingu asemel on nüüd Euroopa Liidu toimimise leping.³⁷ Viimase õigusakti artikli 83 lõike 1 järgi võib Euroopa Parlament ja nõukogu direktiivide abil kehtestada miinimumeeskirjad kuritegude ja karistuste määratlemiseks eriti ohtlike piiriülese mõõtmega kuriteoliikide puhul tulenevalt nende kuritegude olemusest või mõjust või erivajadusest võidelda nende vastu ühistel alustel. Samas lõikes on toodud ka nimekiri kuretegedest: terrorism, inimkaubandus ning terrorism, inimkaubandus ning naiste ja laste seksuaalne ärakasutamine, ebaseaduslik uimastikaubandus, ebaseaduslik relvaäri, rahapesu, korruptsioon, maksevahendite võltsimine, arvutikuriteod ja organiseeritud kuritegevus. Sama artikli lõike 2 järgi võidakse direktiividega kehtestada asjaomasesvaldkonnas kuritegude ja karistuste määratlemise miinimumeeskirjad, kui kriminaalõiguse alaste õigus- ja haldusnormide lähendamise osutub möödapääsmatuks liidu poliitika tulemusliku elluviimise tagamiseks valdkonnas, kus on rakendatud

³³ Lähemalt vt J. Gibson. Viidatud töö, lk 9-12.

³⁴ Viidatud töö, lk 12-15, 16-19.

³⁵ Viidatud töö, lk 24-28.

³⁶ Withdrawal of obsolete commission proposals. Official Journal of the European Union, (2010/C 252/04). — Arvutivõrgus: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:252:0007:0011:EN:PDF> (29.04.2015).

³⁷ Euroopa Liidu lepingu ja Euroopa Liidu toimimise lepingu konsolideeritud versioonid ning Euroopa Liidu põhiõiguste harta. — ELT C 326, 26.10.2012.

ühtlustamismeetmeid. Kirjanduses on mainitud, et intellektuaalne omand on valdkond, mis kuulub artikli 83 lõike 2 kaitsealasse.³⁸ Eelnevast lähtuvalt tundub, et enam pole Euroopa Liidul takistusi kehtestada intellektuaalse omandi vastaste süütegude kohta direktiiv. Kirjanduses on mainitud, et Euroopa Liidu Komisjoni katsed neid kehtestada on ebaõnnestunud, kuid loobutud sellest ettevõtmisest ei ole.³⁹

1.2.2 Võltsimisvastane kaubandusleping

Võltsimisvastane kaubandusleping (edaspidi ACTA) on mitmepoolne riikide vaheline leping, mis reguleerib intellektuaalse omandi õiguste jõustamist. Põhjus, miks oli vaja ACTA-t, seisnes selles, et oli vajalik võidelda ulatusliku intellektuaalse omandi õigusi rikkuvate kaupade rahvusvahelise äriaga, lisaks oli märgatav puudus konkreetsetest meetmetest rahvusvaheliste organisatsioonide poolt selleks, et võidelda piraatluse ja võltskaubandusega.⁴⁰

Ametlikud läbirääkimised hakkasid 2007. ning lõppesid 2010. aastal. See leping võeti vastu 15. aprillil 2011 ning allkirjastati 1. oktoobril 2011 Austraalia, Kanada, Jaapani, Lõuna-Korea, Maroko, Uus-Meremaa, Singapuri, Šveitsi ja USA poolt. Detsembris 2011 võttis Euroopa Liidu Nõukogu ühehäälselt ACTA vastu ning 26. jaanuaril 2012 Euroopa Liit ja 22 liikmesriiki allkirjastasid lepingu.⁴¹ Pärast ACTA allkirjastamist on selle hetkeseisuga ratifitseerinud ainult Jaapan.⁴² 4. juulil 2012. aastal hääletas Euroopa Parlament ACTA vastuvõtmise vastu.⁴³ Põhjuseks olid asjaolud, et ACTA läbirääkimised olid toimunud saladuskatte all ning Euroopa Parlament sai ACTA tekstiga tutvuda alles 2010. aastal⁴⁴; lisaks rikkus ACTA Euroopa Liidu põhiõigusi ja vabadusi.⁴⁵

ACTA koosneb ise viiest peatükist. 1. peatükk puudutab üldsätteid ja definitsioone. 2. peatükis on reguleeritud intellektuaalse omandi õiguskaitse õigusraamistik. Seal on

³⁸ S. Summers (jt). *The Emergence of EU Criminal Law: Cybercrime and the Regulation of the Information Society*. Oxford and Portland, Oregon: Hart Publishing 2014, lk 71, 120.

³⁹ S. Summers. Viidatud töö, lk 136-138.

⁴⁰ D. Matthews; P. Žikovska. *The Rise and Fall of the Anti-Counterfeiting Trade Agreement (Acta): Lessons for the European Union*. — *International Review of Intellectual Property and Competition Law* 2013/44 No 6, lk 632-633.

⁴¹ D. Matthews; P. Žikovska. Viidatud töö, lk 629.

⁴² Conclusion of the Anti-Counterfeiting Trade Agreement (ACTA) by Japan. Arvutivõrgus: http://www.mofa.go.jp/policy/economy/i_property/acta_conclusion_1210.html (29.04.2015).

⁴³ D. Matthews; P. Žikovska. Viidatud töö, lk 627, protsessist lähemalt lk 629-630.

⁴⁴ Detailsemalt sellest vt. D. Matthews; P. Žikovska. Viidatud töö, lk 634-638.

⁴⁵ Detailsemalt sellest vt. D. Matthews; P. Žikovska. Viidatud töö, lk 638-642.

reguleeritud üldised kohustused, tsiviilõiguslik kaitse, riikide piiridel kasutatavad meetmed, kriminaalõiguslik kaitse ja intellektuaalomandi õiguskaitse tagamise digikeskkonnas. 3. peatükis on reguleeritud õiguskaitsealane tegevus. 4. peatükis on reguleeritud rahvusvaheline koostöö. 5. peatükis on reguleeritud ACTA komitee tegevus. 6. peatükis on reguleeritud lõppsätted.

Käesoleva tööga seoses on oluline ACTA 2. peatüki 4. jao artikkel 23, kus on sätestatud vastavad kuriteod. Artikli 23 lõike 1 järgi peavad tahtlik kaubamärgi võltsimine ning autoriõiguse ja sellega kaasnevate õigustega seotud piraatlus kaubanduslikus ulatuses olema karistatav tegu. Käesoleva jao kohaldamisel hõlmab kaubanduslikus ulatuses teostatav tegevus vähemalt äritegevust otsese või kaudse majandusliku või kaubandusliku tulu saamiseks. Artikli 23 lõike 2 järgi peab olema karistatav tahtlikult ilma loata kaubamärgi kasutamine siltidel või pakenditel, kui kaubamärk on identne lepinguosalise territooriumil registreeritud kaubamärgiga või ei ole sellest eristatav ning kui neid kavatakse kasutada kaupade turustamisel või seoses teenustega, mis on identsed kaupade või teenustega, mille jaoks asjaomane kaubamärk on registreeritud, lisaks peab see rikkumine toimuma importimisel või kasutamisel kohalikul turul äritegevuse käigus ja kaubanduslikus ulatuses. Artikli 23 lõike 3 järgi võivad liikmesriigid karistatava teona määratleda ka kinematograafiatööde loata kopeerimise üldsusele avatud kinofilmide näitamise kohas. Artikli 23 lõike 4 järgi peavad olema kriminaalkorras karistatavad ka eelmainitud kuritegudele kihutamine ning kaasaaitamine. Artikli 23 lõike 5 järgi peavad liikmesriigid võimaluse korral kehtestama ka juriidiliste isikute vastutuse (kui võimalik, siis ka kriminaalvastutuse) eelmainitud kuritegude puhul, lisaks ei tohi olla juriidilise isiku vastutuse puhul välistatud ka füüsilise isiku vastutus kuritegude toimepanemises.

Lisaks eelmainitule on oluline ka ACTA 2. peatüki 5. jagu, kus on reguleeritud intellektuaalse omandi õiguste kaitse digikeskkonnas. Selles peatükis on ainult üks artikkel – artikkel 27. Oluline on siinjuures artikli 27 lõige 1, kus liikmesriikidelt nõutakse, et nii tsiviilõiguslik kui ka karistusõiguslik kaitse oleks olemas intellektuaalse omandi õiguste rikkumiste puhuks digikeskkonnas. Siinjuures tuleb arvestada, et mõiste “intellektuaalne omand” hõlmab ACTA artikli 5 punkti 7 järgi kõiki intellektuaalomandi kategooriad, mida käsitletakse TRIPS-lepingu II jao osades 1–7 e. täpsemalt on need autoriõigus ja sellega kaasnevad õigused, kaubamärk, geograafilised tähised, tööstusdisainilahendused, patendid, mikrolülituste topoloogia ja avalikustamata teave. Lisaks sellele peab sama artikli lõike 2 järgi olema karistatav autoriõiguse või autoriõigusega kaasneva õiguste rikkumine digivõrgus, mis võib

hõlmata ebaseaduslikku vahendite, millega on võimalik ebaseaduslikult läbi viia laiaulatuslikku teoste või muud objektide levitamist, kasutamist rikkumise eesmärgil.

Kirjanduses on mainitud, et ei Euroopa Liit ega liikmesriigid ratifitseeri seda lepingut nüüd ega ka lähitulevikus. Samas on Jaapan ning USA huvitatud selle lepinguga edasiminemisest ning loodavad, et teised riigid selle ratifitseerivad. Lisaks on väidetud, et Euroopa Liidu komisjon on huvitatud uue jõustamise direktiivi puhul lähtuma ACTA nõuetest, kuid selle realiseeriseerumisse suhtutakse skeptiliselt.⁴⁶ Lisaks veel on toimumas läbirääkimised Euroopa Liidu ja USA vahel seoses atlandiülese kaubandus- ja investeerimispartnerluse üle ning seal on ühe teemana arutusel ka intellektuaalse omandi kaitse.⁴⁷ On avaldatud muret selle üle, et läbirääkimistel puudutatakse ka ACTA-t, kuid Euroopa Liit on eitanud seda ning väitnud, et läbirääkimistel karistusõiguslikke meetmeid ei arutata.⁴⁸ Ka Eesti Vabariigi välisministeerium on eitanud ACTA kasutamist läbirääkimistel.⁴⁹

⁴⁶ S. Summers. Viidatud töö, lk 152-153.

⁴⁷ Atlandiülesest kaubandus- ja investeerimispartnerlusest lähemalt arutivõrgus: <http://www.europarl.europa.eu/news/et/top-stories/content/20150202TST18313/html/Atlandi%C3%BClene-kaubandus-ja-investeerimispartnerlus-%28TTIP%29> (25.04.2015).

⁴⁸ Factsheet on intellectual property rights and geographical indications in TTIP. Arutivõrgus: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2015/january/tradoc_153020.7%20IPR,%20GIs%20.pdf (25.04.2015). Täpsemalt Euroopa Liidu seisukohtadest läbirääkimiste osas vt arutivõrgus: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/press/index.cfm?id=1230> (29.04.2015).

⁴⁹ TTIP müüdid ja tegelikkus. Arutivõrgus: <http://vm.ee/et/node/9868> (29.04.2015).

2 Intellektuaalse omandi vastased süüteod Eesti karistusõiguses ja selle kohaldamise praktika

2.1 Intellektuaalse omandi põhiõiguslik kaitse

Intellektuaalse omandi kaitse põhilised alused Eesti puhul asuvad Eesti Vabariigi põhiseaduses (edaspidi PS). Põhilised sätted on PS §§ 32 ja 39. PS § 32 lg 1 lause 1 järgi on igaihe omand puutumatu ja võrdselt kaitstud. PS § 39 sätestab, et autoril on võõrandamatu õigus oma loomingule ning riik kaitseb autori õigusi. PS kommentaarides on märgitud, et termini “omand” alla kuuluvad isikule kuuluvad kehalised esemed, asjaõigusliku omandiõiguse, asjaõigusliku omandamisõiguse, intellektuaalse omandiga seonduvad varalise iseloomuga õigused, teatud liiki võlaõiguslikud nõudeõigused, teatud ulatuses isiku vara kui terviku ning ka teatud liiki avalik-õiguslikud varalised positsioonid.⁵⁰ Eelnevast lähtuvalt võib mõista, et PS § 32 kaitse alla kuulub intellektuaalne omand, kuid küsimus on, millises ulatuses. PS kommentaarides on märgitud, et § 39 annab põhiseadusliku kaitse autori e. füüsilisest isikust looja loometöö tulemustele autoriõiguse, autoriõigusega kaasnevate õiguste ja tööstusomandi valdkonnas ning § 32 kaitsealasse peaks jääma investeringul põhinevad intellektuaalse omandi liigid (sui generis andmebaasid, kaubamärk ja mitmed teised tööstusomandi objektid, fonogrammide ning televisiooni- ja raadioteenus).⁵¹ Eelnevast lähtuvalt võib mõista, et autori või siis leiutaja isiklike ja varaliste õiguste kaitse tuleneb PS §-st 39, kõik muu jääb aga PS § 32 kaitse alla.

2.2 Intellektuaalse omandi vastased süüteod karistusseadustikus

Alates 1. jaanuarist 2015 on kõik intellektuaalse omandi vastased süüteod sätestatud karistusseadustikus.⁵² KarS 14. peatükis on sätestatud üheksa paragrahvi (§-d 219-227)⁵³. Kui

⁵⁰ PõhiS § 32/4. — Ü. Madise jt (toim). Eesti Vabariigi põhiseadus. Komm vij. 3. Vlj. Tallinn: Juura 2012.

⁵¹ PõhiS § 39/1. — Ü. Madise. Viidatud töö.

⁵² Enne 1. jaanuari 2015 asusid erinevad süüteo sätted karistusseadustikus ning erinevates haruseadustes (täpsemalt autoriõiguse seaduses, patendiseaduses, kasuliku mudeli seaduses, tööstusdisaini kaitse seaduses ja mikrolülituste topoloogia kaitse seaduses). Muudatuste põhjusena on toodud intellektuaalse omandi eraõiguslik iseloom kui ka karistusõiguse terminoloogia iseärasused (nt “piraatkoopiaga kauplemine” ei ole intellektuaalse omandi, vaid hoopis karistusõiguse termin). Vt, T. Kalmet. Muudatused intellektuaalomandi karistusõigusliku kaitse valdkonnas. — Juridica 2014, nr 8, lk 626.

⁵³ Alates 2007. aastast ei kehti enam paragrahvid 220 ja 221. Esimese paragrahvi järgi oli teose, leiutise, tööstusdisainilahenduse ja mikrolülituste topoloogia autori ja autoriõigusega kaasnevate õiguste valdaja varaliste õiguste rikkumine ning teise paragrahvi järgi autoriõiguse seadusega ettenähtud tasu maksmisest

KarS § 219 puudutab autoriõigust, autoriõigusega kaasnevat õigust ja tööstusomandit, siis §-d 222, 222¹, 223, 224¹, 225, 225¹ hõlmavad ainult autoriõiguse ja autoriõigusega kaasnevat õigust ning 226-227 tööstusomandiga seonduvat. Ärisaladusega seonduv on reguleeritud KarS §-s 377, mis asub KarS 21. peatüki 2. jaos, kus on reguleeritud äriühingutega seotud süüteod.

2.2.1 Autorsuse rikkumine

KarS §-s 219 lõikes 1 on sätestatud, et võõra isiku teose või teose esituse, samuti võõra leiutise, tööstusdisainilahenduse või mikrolülituse topoloogia oma nimel üldsusele teatavaks tegemise eest karistatakse rahalise karistuse või kuni kolmeaastase vangistusega. Alates 1. jaanuarist 2015 on sama paragrahvi lõike 2 järgi sama teo toimepanemise eest vastutav ka juriidiline isik, keda sellisel juhul karistatakse rahalise karistusega. KarS kommentaarides (edaspidi kommentaarides) on märgitud, et tegemist on blanketse kuriteokoosseisuga, mistõttu tuleb selle sisustamiseks pöörduda autoriõiguse seaduse (edaspidi AutÕS), patendiseaduse (edaspidi PatS), kasuliku mudeli seaduse (edaspidi KasMS), tööstusdisaini kaitse seaduse (edaspidi TDKS) või mikrolülituste topoloogia kaitse seaduse (edaspidi MTKS) poole. Lisaks

kõrvalhoidumine karistatavad e. täpsemalt sätestatud kuritegudena. Karistusseadustiku ja selle muutmisega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu 931 SE seletuskirjas on paragrahvi 220 puhul märgitud, et selline üldine ja väga lai kuriteokoosseis ei ole aga proportsioonis kõnealuste võimalike rikkumiste väga erineva raskusega ning igale varalise õiguse rikkumisele ei peaks järgnema kriminaalmenetlus, ning 221 puhul märgiti, et tsiviilõigusliku täitmise tagamine vangistusega (kuriteokaristus) ei ole aga proportsioonis rikkumise raskusega ja tasu maksmise tagamiseks on piisav ka väärtekaristusähvardus ehk siis tasu maksmata jätmise eest ette nähtud rahaträhv. Seetõttu mõlemad sätted tühistati ning autoriõiguse seadusesse lisati paragrahvid 81⁴ ning 81⁵, mille järgi oli autori või autoriõigusega kaasnevate õiguste omaja varaliste õiguste rikkumine ning autoriõiguse seadusega ettenähtud tasu maksmisest kõrvalehoidumine väärted. Vt Karistusseadustiku ja selle muutmisega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu 931 SE I. — Arvutivõrgus: http://www.riigikogu.ee/?op=emspain2&content_type=text/html&page=mgetdoc&itemid=061590005 (01.03.2015). Alates 1. jaanuarist 2015 ei kehti enam viimati mainitud sätted. Lisaks ei kehti 1. jaanuarist 2015 enam KarS § 228, mille järgi oli karistatav leiutise ja tööstusdisainilahenduse avalikustamine ilma patendile, kasulikule mudelile või tööstusdisainilahendusele õigust omava isiku loata enne selle isiku poolt leiutise või tööstusdisainilahenduse avalikustamist või avaldamist seaduses ettenähtud korras. Erialakirjanduses on mainitud, et on jäänud ebamääraseks, kellel on risk kõnealust süütegu toime panna, lisaks puudub ka selle sate kohaldamise praktika. Patendiameti isiku puhul on võimalik kohaldada riigivastutust kui ka ametniku distsiplinaarvastutust, muu isiku puhul tsiviilvastutust. Mõlemal juhul võib kõne alla tulla ka KarS §-s 377 sisalduva ärisaladuse avaldamise koosseisu kohaldamine. Tehniliselt on probleemne rääkida patendile, kasulikule mudelile või tööstusdisainilahendusele õigust omavast isikust enne selle tööstusomandi eseme registreerimisest, mis aga ei saa toimuda ilma leiutise või tööstusdisainilahenduse seadusjärgse avaldamiseta. Seega on kõnealune koosseis olnud ebapraktiline ning senisel kujul selle säilitamine olnuks põhjendamatu. T. Kalmet. Viidatud töö nr 52, lk 631.

veel on märgitud, et tegemist on teose, leiutise, tööstusdisainilahenduse või mikrolülituse topoloogia autorile ja teose esitajale kuuluva primaarse isikliku õiguse rikkumisega, mistõttu on antud tegu kõige raskem autori ja esitaja isiklike õiguste rikkumisega. Teose autorile kuuluv isiklik õigus, mille rikkumine moodustab antud süüreekoosseisu, on sätestatud AutÕS § 12 lg 1 p-s 1 järgmises sõnastuses: teose autoril on õigus esineda üldsuse ees teose loojana ja nõuda teose loomise fakti tunnustamist teose autorsuse seostamise teel tema isiku ja nimega teose mis tahes kasutamisel. Esitaja õigust autorsusele AutÕS § 66 p 1 ei ava. Leiutise, tööstusdisainilahenduse ja mikrolülituse Topoloogia autori isiklike õiguste osas nimetatakse mõningaid mittevaralise iseloomuga, sh võõrandamatut ja tähtajalist õigust autorsusele, mida täpsemalt ei sisustata. Leiutise, tööstusdisaini ja mikrolülituse topoloogia autori õiguste kaitse juures tuleb silmas pidada, et lähtudes Eestis tunnustatud *first to file* põhimõttest saab vastava eseme autorist de jure rääkida alles alates selle eseme suhtes õiguskaitses andmisest (patendi väljandmisest, kasuliku mudeli, tööstusdisainilahenduse või mikrolülituse topoloogia registreerimisest).⁵⁴

Võõra teose (samuti disaini) või selle olulise osa muutumatul või ebaoluliste muutustega oma nimel üldsusele teatavaks tegemist tuntakse ka plagiaadina. Autorsuse rikkumise sisu ja mahu osas puudub seadusandluses selgus, kas autorsuse rikkumisena KarS tähenduses on tegemist ainult juhul, kui üldsusele tehakse oma nime all teatavaks tervikteos või moodustab vastava kuriteo ka nn osaplagiaat – teise isiku teose osa inkorporeerimine oma teosesse ilma põhjenduse ja õiguspärase viiteta.⁵⁵

2.2.2 Piraatkaubandus

KarS § 222 lg 1 sätestab, et teadvalt autoriõigust või autoriõigusega kaasnevat õigust rikkuva kauba valmistamise, müügi, rentimise, hoidmise, edasitoimetamise või muul viisil kauplemise eest kutse- või majandustegevuses, kui rikkumisega saadud kasu või tekitatud kahju ületab ka kahtekümmend miinimumpäevamäära, karistatakse rahalise karistuse või kuni kaheaastase vangistusega. Sama paragrahvi lõike 2 järgi, kui sama teo on toime pannud juriidiline isik, karistatakse rahalise karistusega. Enne 1. jaanuari 2015 kehtsid erinevad sätted: § 222, mis keelustas piraatkoopia valmistamise levitamise eesmärgil, ning § 224, mis keelustas piraatkoopiaga kauplemise. Nüüdseks on need mõlemad sätted kokku pandud ning KarS § 222 kehtib uuel kujul, § 224 on aga kehtetuks tunnistatud. Kui varasemalt kasutati terminit

⁵⁴ T. Kalmet. KarS § 219/1-3.2 – J. Sootak, P. Pikamäe (koos). Karistusseadustik. Komm vlj. 3. vilj. Tallinn: Juura 2009.

⁵⁵ T. Kalmet. KarS § 219/3.3. Viidatud töö nr 54.

“piraatkoopia”, siis nüüd on kasutusel mõiste “piraatkaup”, mis Karistusseadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 554 SE seletuskirja (edaspidi seletuskiri) järgi tuleneb TRIPS-i lepingust.⁵⁶ TRIPS-i lepingu järgi, nagu varasemalt sai mainitud, on piraatkauba (eestikeelses versioonis autoriõigust rikkuv kaup) puhul tegemist kaubaga, mis on ilma õigusevaldaja või tema poolt nõuetekohaselt valmistamise maal volitatud isiku nõusolekuta tehtud koopiad ja mis on tehtud otseselt või kaudselt kaubaartikli järgi, mille puhul koopia valmistamine oleks olnud autoriõiguse või sellega kaasnevate õiguste rikkumine importiva maa seaduste järgi.

Kui varasemalt oli rikkumise puhul oluline, et see oleks tehtud ärilisel eesmärgil, siis nüüd on vaja, et rikkumine toimuks kutse- ja majandustegevuses. Kuna see mõiste esineb ka mitmetes järgnevates paragrahvides, siis on vajalik seda selgitada. Seletuskirjas on aluseks võetud võlaõigusseadusest tulenev vahetegu tarbija ja kutse- ja majandustegevuses tegutseja vahel.⁵⁷ Võlaõigusseaduse (edaspidi VÕS)⁵⁸ § 1 lõike 5 järgi on tarbija füüsiline isik, kes teeb tehingu, mis ei seonu iseseisva majandus- ja kutsetegevusega läbiviimisega ning sama paragrahvi lõike 6 järgi on ettevõtja isik, sealhulgas avalik-õiguslik juriidiline isik, kes teeb tehingu, mis seondub iseseisva majandus- või kutsetegevuse läbiviimisega. Võlaõigusseaduse ja tarbijakaitseseaduse muutmise seaduse 505 SE seletuskirjas on mainitud, et see hõlmab endas ettevõtjaid äriseadustiku tähenduses kui ka avalik-õiguslikke juriidilisi isikuid.⁵⁹ Äriseadustiku (edaspidi ÄS)⁶⁰ § 1 järgi on ettevõtja näol tegemist äriühinguga või füüsilise isikuga, kes pakub oma nimel tasu eest kaupu või teenuseid ning kellele kaupade müük või teenuste osutamine on püsiv tegevus. Ehkki seletuskirjas pole otseselt mainitud, ei saa VÕS-i ettevõtja mõiste puhul välistada ka mittetulundusühinguid. Kuigi seaduste järgi on määratletud isikute ring, kes tegelevad majandus- või kutsetegevusega, on selle mõiste tähendus siiski ebamäärane. Kas seda tuleks ÄS-i järgi mõiste kui püsivat kaupade ja teenuste MTSÜS)⁶¹ ning kutseseaduse (edaspidi KutS)⁶² poole. MTSÜS-is on § 3 lõikes 1 märgitud,

⁵⁶ Seletuskiri. Viidatud töö nr 2, lk 66

⁵⁷ Seletuskiri. Viidatud töö nr 2, lk 66.

⁵⁸ Võlaõigusseadus. — RT I 2008, 24, 156 ... RT I, 11.04.2014, 13.

⁵⁹ Seletuskiri võlaõigusseaduse ja tarbijakaitseseaduse muutmise seaduse eelnõu juurde. — Arvutivõrgus: <http://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/92103f72-2ac3-4f7f-8446-419ec63bf4db/V%C3%B5la%C3%B5igusseaduse-ja-tarbijakaitseseaduse-muutmise-seadus/>, lk 4 (29.04.2015).

⁶⁰ Äriseadustik. — RT I 1995, 26, 355.....RT I, 19.03.2015, 45.

⁶¹ Majandustegevuse seaduse üldosa seadus. — RT I, 25.03.2011, 1 ... RT I, 29.06.2014, 8.

⁶² Kutseseadus. — RT I 2001, 81, 487 ... RT I, 14.03.2014, 62.

et majandustegevus on iga iseseisvalt teostatav, tulu saamise eesmärgiga ja püsiv tegevus, mis ei ole seadusest tulenevalt keelatud, ning lõikes 2 on märgitud, et tegevus, mille suhtes on kehtestatud teatamis- või loakohustus, loetakse majandustegevuseks ka juhul, kui selle eesmärgiks ei ole tulu saamine. Lisaks on MTSÜS-i § 5 lõike 1 järgi ettevõtja majandustegevust alustav või seda teostav füüsiline või juriidiline isik. MTSÜS-i eelnõu seletuskirja järgi hõlmab see mõiste nii äriseadustikus olevaid ettevõtjaid kui ka mittetulundusühinguid.⁶³ Kutsetegevust ennast ei ole KutS-is defineeritud, küll aga on välja toodud eraldi määruses kutsetegevuste valdkondade nimekiri.⁶⁴ Võib öelda, et võrreldes ÄS ja VÕS-iga on MTSÜS-s ja KutS-s toodud majandus- ja kutsetegevuse määratlus täpsem ja põhjalikum ning on võimalik kahte viimast seadust aluseks võtta. Muidugi tuleb arvestada, et KarS § 14 lõike 3 järgi on avalik-õigusliku juriidilise isiku karistusõiguslik vastutus välistatud.

Lisaks eelnevale kehtib 1. jaanuarist 2015 selles ja ka teistes paragrahvides uus lisatunnus, mille järgi peab rikkumisega saadud kasu või tekitatud kahju ületama 20 miimumpäevamäära, mis KarS § 44 lg 2 lause 4 järgi peab olema üle 200 euro.⁶⁵ Kirjanduses on öeldud, et kahju võib seisneda saamata jäänud litsentsitasudes, samuti muud liiki otseses kahjus või saamata jäänud tulus, kasu määramisel saab võtta aluseks tsiviilseadustiku üldosa seaduse § 62, mis hõlmab kasutuseeliseid. Peamiselt tuleb aga lähtuda tsiviilvaidlustes kujunenud praktikast.⁶⁶

2.2.3 Autoriõiguse rikkumine arvutisüsteemis

KarS § 222¹ lõikes 1 on sätestatud, et autori või autoriõigusega kaasneva õiguse omaja varalise õiguse teadva rikkumise eest arvutisüsteemi vahendusel kutse- või majandustegevuses, kui rikkumisega saadud kasu või tekitatud kahju ületab kahtekümmend

⁶³ Majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse eelnõu 803 SE. — Arvutivõrgus: <http://www.riigikogu.ee/eelnoud/eelnou/ea272fce-517d-efd0-0274-b1b8247c5de5/Majandustegevuse-seadustiku-%C3%BCldosa-seadus/>, lk 19 (29.04.2015).

⁶⁴ Kutsetegevuse valdkondade loetelu, kutsenõukogude nimetused, kutsenõukogude moodustamise ja lõpetamise kord ning töökorraldus ja kutsenõukogusse institutsioonide esindajate nimetamise kord. VVm 11.12.2008 nr 165. RT I 2008, 53, 302.

⁶⁵ Alates 1. jaanuarist 2015 on miinimumpäevamäär 10 eurot, varasemalt oli see 3.20 eurot.

⁶⁶ T. Kalmet. Viidatud töö nr 52, lk 629. Seoses autorikahjuga vt. Kadri Aua. Autorikahju olemus ja liigid. — Juridica, 2002, nr 10, lk 678-685.

miinimumpäevamäärana ning puudub käesoleva seadustiku §-s 222 sätestatud koosseis, karistatakse rahalise karistuse või kuni üheaastase vangistusega. Sama paragrahvi lõike 2 järgi, kui sama teo paneb toime juriidiline isik, karistatakse rahalise karistusega. Tegemist on uue sättega, mis kehtib 1. jaanuarist 2015⁶⁷. Seletuskirjas on märgitud, et piraatkaubanduse ja arvutisüsteemi autori varaliste õiguste rikkumise tegude laad on liiga erinev, et neid ei õnnestuks ühte koosseisu liita. Erinev on ka sanktsioon, kuna piraatkaubanduse (sh arvutisüsteemi abil toimuva piraatkaubanduse) ebaõigus on suurem.⁶⁸ Kuna tegemist on blanketse süüteoga, siis tuleb selle sisustamiseks pöörduda AutÕS⁶⁹ poole. AutÕS §-s 13 on toodud autori varalised õigused, AutÕS §-s 67 teose esitaja varalised õigused, AutÕS §-s 70 fonogrammitootja õigused, AutÕS §-s 73 televisiooni- ja raadioteenuse osutaja õigused, AutÕS §-s 73¹ filmi esmasalvestuse tootja õigused, AutÕS §-s 74 filmi esmasalvestuse tootja õigused ning AutÕS §-s 75⁴ andmebaasi tegija õigused. Mis puudutab arvutisüsteemi mõistet, siis sellest on täpsemalt esimese peatüki Euroopa Nõukogu Arvutikuritegevusevastase konventsiooni alapeatükis räägitud, lisaks on KarS-i kommentaarides märgitud, et mõiste arvutisüsteem hõlmab nii elektronarvuteid kui ka muudel printsiipidel tulevikus töötavaid arvuteid ning ka süsteeme, millest ainult üks osa teostab automatiseeritud andmetöötlust (ka nt videomagnetofon ja mobiiltelefon, kui see sisaldab automaatset andmetöötlust teostavaid komponente). Arvutisüsteem antud tähenduses ei ole aga nt lihtne laua- või taskukalkulaator, mis ei täida automaatse andmetöötluse funktsioone (ei ole programmeeritav).⁷⁰ Siinkohal tuleb siiski arvestada sellega, et arvutisüsteemi puhul on tegemist lahtise loeteluga ning mõningad tehnilised seadmed ja ka tulevikus loodavad leiutised võivad kuuluda arvutisüsteemi mõiste alla. Lisaks veel see, et kuna autoriõiguse rikkumine võib hõlmata ka isiklike õiguste rikkumisi, võiks pealkirjas olla täpsustatud, et rikkumine puudutab varalisi õigusi.

⁶⁷ Enne 1. jaanuari 2015 oli KarS § 222¹ lõike 1 järgi karistatav ebaseaduslikult reprodutseeritud arvutiprogrammi valmistamine, mis hõlmas arvutiprogrammi ebaseaduslikku füüsilist kasutamist või valdamist ärilisel eesmärgil. Seletuskirja järgi on arvutiprogrammi omavoliline ja kasutamine kaitstud tsiviilvastutusega. Seletuskiri. Viidatud töö nr 2, lk 67.

⁶⁸ Seletuskiri. Viidatud töö nr 2, lk 67.

⁶⁹ Autoriõiguse seadus. — RT 1992, 49, 615.....RT I 29.10.2014, 4.

⁷⁰ J. Ginter. KarS § 206/3. Viidatud töö nr 54.

2.2.4 Teose ja autoriõigusega kaasnevate õiguste objekti ebaseaduslik üldsusele suunamine

KarS § 223 lg 1 sätestab, et teose või autoriõigusega kaasnevate õiguste objekti ebaseadusliku avaliku esitamise, üldsusele näitamise, edastamise, taasedastamise või kättesaadavaks tegemise eest kutse- või majandustegevuses, kui rikkumisega saadud kasu või tekitatud kahju ületab kahtekümmend miinimumpäevamäära, karistatakse rahalise karistuse või kuni üheaastase vangistusega. Sama paragrahvi lõike 2 järgi, kui sama teo on toime pannud juriidiline isik, karistatakse rahalise karistusega. Kommentaarides on märgitud, et teose üldsusele suunamise sisu määratleb AutÕS. Näiteks tuleb avaliku esitamise all vastavalt AutÕS §-le 10, § 13 lg 1 p-le 7 ja § 13¹ lg-le 3 mõista teose osalist või terviklikku ettekandmist vahetult või mis tahes tehnilise vahendi (plaadi-, kasseti-, CD-mängija jms) või protsessi vahendusel kohas, mis on üldsusele avatud, või kohas, mis pole küll laiemale üldsusele avatud, kuid kus viibib oluline arv isikuid väljaspoolt perekonda ja lähimat tutvusringkonda. Teose üldsusele näitamise all tuleb AutÕS § 10 ja § 13 lg 1 p 8 kohaselt mõista teose või selle koopia eksponeerimist (demonstreerimist) kas vahetult või filmi, slaidi, televisiooni või mis tahes muu tehnilise vahendi või protsessi abil kohas, mis on üldsusele avatud, või kohas, mis pole küll laiemale üldsusele avatud, kuid kus viibib oluline arv isikuid väljaspoolt perekonda ja lähimat tutvusringkonda. Üldsusele kättesaadavaks tegemise all mõistetakse muu hulgas teose kättesaadavaks tegemist Interneti või muu tehnoloogilise võrgu vahendusel.⁷¹ Lisaks võib veel märkida, et AutÕS § 10 lõike 5 järgi loetakse teos edastatuks, kui see on edastatud kaablita edastamise teel (raadio, televisiooni, satelliidi vahendusel). Kommentaaride järgi tuleb arvestada AutÕS §-ga 13¹, kus on märgitud juhud, millal saab eelmainitud tegevusi läbi viia. Põhiline nõue on see, et teose üldsusele suunamiseks on vaja autorilt, tema õigusjärglaselt või autorit esindavalt kollektiivse esindamise organisatsioonilt eelnevalt luba (või litsentsi). Kui sellist luba ei ole, siis võib tegu kuuluda KarS § 223 kvalifikatsiooni alla.⁷²

2.2.5 Autoriõiguse rikkumine varalise kasu saamise eesmärgil

KarS § 224¹ lg 1 sätestab, et autori või autoriõigusega kaasneva õiguse omaja varalise õiguse rikkumise eest varalise kasu saamise eesmärgil karistatakse rahatrahviga kuni 300 trahviühikut. Sama paragrahvi lõike 2 alusel sama teo puhul, kui selle on toime pannud

⁷¹ T. Kalmet. KarS § 223/p 3.2. Viidatud töö nr 54.

⁷² T. Kalmet. KarS § 223/p 3.1. Viidatud töö nr 54.

juriidiline isik, karistatakse rahatrahviga kuni 6400 eurot. Tegemist on uue sättega, mis kehtib 1. jaanuarist 2015.⁷³ Erialakirjanduses on mainitud, et see väärtegu ei pea olema toime pandud kutse- või majandustegevuses ega pea olema saadud mingit kasu ega tekitatud kahju, piisav on varalise õiguse rikkumise fakt ja varalise kasu saamise eesmärk.⁷⁴ Sellest lähtuvalt võib eeldada, et KarS § 224¹ tuleb kohaldamisele juhtudel, kui vastav tegu ei kuulu §-de 222-223 alla. Pealkirja puhul võiks sama öelda, mis KarS § 222¹ puhul e autoriõiguse asemel võiks olla varalise õiguse rikkumine tule teenimise eesmärgil.

2.2.6 Tehnilise kaitsemeetme ja teabe kõrvaldamine

KarS § 225 lg 1 sätestab, et autoriõiguse või autoriõigusega kaasneva õiguse rikkumist takistava tehnilise kaitsemeetme või õiguse teostamist käsitleva elektroonilise teabe ebaseadusliku muutmise või kõrvaldamise või ainuüksi või põhiliselt kaitsemeetme kõrvaldamiseks kasutatava vahendi või seadme valmistamise, importimise, teenusena kättesaadavaks tegemise või levitamise eest, kui tegu on toime pandud väljaspool isikliku kasutamise ala kasu saamise eesmärgil, karistatakse rahatrahviga kuni 100 trahviühikut. Sama paragrahvi lõike 2 järgi, kui selle paneb toime juriidiline isik, karistatakse rahatrahviga kuni 3200 eurot. AutÕS-s on toodud nende mõlema definitsioonid. AutÕS § 80³ lõikes 2 on toodud tehnilise kaitsemeetme definitsioon, mille järgi on tegemist mis tahes tehnoloogiaga, seadmega või komponendiga, mille eesmärk tavapärase toimimise puhul on takistada või piirata teose, autoriõigusega kaasnevate õiguste objekti või andmebaasiga seotud toiminguid, milleks autoriõiguse omanaja, autoriõigusega kaasnevate õiguste omanaja või andmebaasi tegija ei ole luba andnud. Sama paragrahvi lõikes 3 on märgitud, et tehnilise kaitsemeetmega kontrollivad õiguste omanajad kaitstud teose või autoriõigusega kaasnevate õiguste objekti kasutamist kaitse eesmärki täitva juurdepääsu kontrolli või kaitsevahendi abil (krüpteerimise, skrambleerimise või muul viisil muutmise või kopeerimiskaitsemehhanismi abil). AutÕS § 80⁴ lõikes 2 on toodud õiguste teostamist käsitleva elektroonilise teabe definitsioon, mille järgi on tegemist õiguste omanajate esitatav mistahes teave, mis määratleb teose, autoriõigusega kaasnevate õiguste objekti või andmebaasi või nende kasutamise tingimused, identifitseerib autori, autoriõigusega kaasnevate õiguste omanaja või andmebaasi tegija, samuti loetakse õiguste teostamist käsitlevaks teabeks sellist informatsiooni sisaldavaid numbreid või koode. Sama paragrahvi lõike 3 järgi saab õiguste teostamist käsitlevat teavet lisada teostele või

⁷³ Enne 1. jaanuari 2015 kehtis AutÕS § 81⁴, mille järgi oli karistatav autoriõiguse ja autoriõigusega kaasnevate varaliste õiguste karistatav ilma lisatunnusteta.

⁷⁴ T. Kalmet. Viidatud töö nr 52, lk 630.

õigustega kaasnevale objektile juhul, kui see kuulub nende juurde või esitatakse need samal ajal üldsusele suunamisega. Otsest kohustust meil nende tegude kriminaalseerimiseks ei ole, pigem on vaja rakendada tarvilikke meetmeid nende rikkumiste ära hoidmiseks.⁷⁵ Siiski on erialakirjanduses mainitud, et kuna haldusunni rakendamine pole võimalik ning tsiviilõiguse rakendamine on ebamõistlik, siis on ainuke võimalus rakendada karistusõiguslikke meetmeid.⁷⁶ Enne 1. jaanuari 2015 oli KarS § 225 järgi tehnilise kaitsemeetme kõrvaldamine ning seda soodustava seadme valmistamine, edasiandmine või ärilisel eesmärgil valdamine või reklaamimine kuritegu ning õiguste teostamist käsitleva teabe kõrvaldamine või muutmine oli varasemalt karistatav AutÕS § 81² järgi väärteona. Kui õiguste teostamist käsitleva teabe kõrvaldamine või muutmine oli varasemalt juba väärteona karistatav, siis uuendusena on kaitsemeetmete kõrvaldamine või muutmine muutunud kuriteost väärteoks. Seletuskirjas on märgitud, et tegemist on autoriõiguse rikkumist ettevalmistavate tegevustega.⁷⁷ Kommentaarides on mainitud, et KarS järgi süüteo ettevalmistamine ei ole karistatav,⁷⁸ kuid kuna eelmainitud teod peavad olema eelnevast lähtuvalt mingil moel karistatavad, siis on nende rikkumiste väärteona määratlemine mõistlik lahendus. Pealkirja juurde võiks olla lisatud kaitsemeetme kõrvaldamiseks kasutatava vahendi või seadme valmistamine või levitamine.

2.2.7 Infoühiskonna teenuse ja meediateenuse ebaseaduslik vastuvõtmine

KarS § 225¹ lg 1 sätestab, et tasulisele infoühiskonna teenusele või tasu eest edastatavale meediateenusele või nendele juurdepääsu võimaldavale teenusele ebaseaduslikku juurdepääsu võimaldavate seadmete või tarkvara ärilisel eesmärgil valmistamise, edasiandmise, paigaldamise, hooldamise, omamise või reklaamimise eest karistatakse rahatrahviga kuni 300 trahviühikut. Sama paragrahvi lõike 2 järgi sama teo eest, kui selle on toime pannud juriidiline isik, karistatakse kuni 3200 euroga. Infoühiskonna teenuse mõiste on toodud infoühiskonna teenuse seaduse (edaspidi InfoTS)⁷⁹ § 2 lõikes 1, mille järgi see on teenus, mida osutatakse majandus- või kutsetegevuse raames teenuse kasutaja otsesel taotlusel ja

⁷⁵ WIPO autoriõiguse lepingu artiklite 11 ja 12 ning WIPO esitus- ja fonogrammilepingu artiklite 18 ja 19 järgi on lepinguosalistel kohustus sätestada asjakohased ja tõhusad sanktsioonid tehnoloogiliste kaitsevahendite ja õiguste teostamist käsitleva teabe kõrvaldamise puhuks.

⁷⁶ T. Kalmet. Viidatud töö nr 52, lk 632.

⁷⁷ Seletuskiri. Viidatud töö nr 2, lk 68.

⁷⁸ P.Pikamäe. KarS § 25/4.1. Viidatud töö nr 54.

⁷⁹ Infoühiskonna teenuse seadus. RT I 2004, 29, 191.....RT I 12.07.2014, 48.

mille puhul andmeid töödeldakse, säilitatakse ja edastatakse digitaalkujul andmete töötlemiseks ja säilitamiseks mõeldud elektrooniliste vahendite abil, kusjuures osapooled ei viibi üheaegselt samas kohas, lisaks peab teenus olema täielikult üle kantud, edastatud ja vastu võetud elektrooniliste sidevahendite abil ja teenus ei ole faksi ega telefonikõne abil edastatud teenus ega televisiooni- või raadioteenus. Infoühiskonna teenused on nt otsinguteenus, elektroonilised ajakirjad ja ajalehed ning pangateenus. Meediateenuse mõiste on toodud meediateenuste seaduse (edaspidi MeeTS)⁸⁰ § 4, mille järgi on meediateenuse näol tegemist teenustega, mida osutatakse audiovisuaalmeedia või raadioteenuse osutaja toimetust vastutuse all peamise eesmärgiga pakkuda üldsusele teavitust, haridust või meelelahutuslikke saateid elektroonilise side võrgu kaudu. Sama paragrahvi järgi on meediateenused televisiooniaenus, raadioprogramm või äriteade. Ärilise eesmärgi puhul on Karistuseseadustiku ja selle muutmise seaduste muutmise seaduse eelnõu nr 931 SE seletuskirjas märgitud, et see on laiem kui kaubanduslik eesmärk. See seisukoht tugineb asjaolule, et kaubandustegevuse seadus käsitleb ainult piiratud osa kaubanduslikust tegevusest, reguleerides selle haldusõiguslikku poolt, samal ajal kui äriseadustik sätestab äritegevuse üldised alused.⁸¹

2.2.8 Tööstusomandi õiguse rikkumine

KarS § 226 lg 1 sätestab, et patendi, kasuliku mudeli, kaubamärgi, tööstusdisainilahenduse või mikrolülituse topoloogia omaniku ainuõiguse, samuti kaitsealuse sordi aretajale või omanikule kuuluvate varaliste õiguste või kaitstud geograafilisest tähisest tulenevate õiguste rikkumise eest varalise kasu saamise eesmärgil karistatakse rahatrahviga kuni 300 trahviühikut. Sama paragrahvi lõike 2 alusel sama teo puhul, kui see on toime pandud juriidilise isiku poolt, karistatakse rahatrahviga kuni 6400 eurot. Kuna tegemist on blanketse süüteo koosseisuga, siis tuleb selle sisustamiseks tuleb pöörduda PatS⁸², KasMS⁸³, kaubamärgi seaduse (edaspidi KaMS)⁸⁴, TDKS⁸⁵, MTKS⁸⁶, geograafilise tähise kaitse seaduse (edaspidi

⁸⁰ Meediateenuste seadus. RT 06.01.2011, 1.....RT I 29.06.2014, 69.

⁸¹ Karistuseseadustiku ja selle muutmise seaduste muutmise seaduse eelnõu. 931 SE.
Viidatud töö nr 53.

⁸² Patendiseadus. RT 1994, 25, 406.....RT I 12.07.2014, 105.

⁸³ Kasuliku mudeli seadus. RT 1994, 25, 407.....RT I 12.07.2014, 58.

⁸⁴ Kaubamärgiseadus. — RT I 2002, 49, 308.....RT I, 28.12.2011, 4.

⁸⁵ Tööstusdisaini kaitse seadus. RT 1997, 87, 1466.....RT I 12.07.2014, 147.

⁸⁶ Mikrolülituste topoloogia kaitse seadus. — RT 1998, 108, 1783.....RT I 12.07.2014, 99.

GTKS)⁸⁷ ning taimede paljundamise ja sordikaitse seaduse (edaspidi TPSKS)⁸⁸ poole. Enne 1. jaanuari 2015 hõlmas see säte ainult patendi, kasuliku mudeli, kaubamärgi, tööstusdisainilahenduse ja mikrolülituse topoloogia omaniku ainuõiguse rikkumist ning KarS §-des 229 ja 230 oli vastavalt reguleeritud sordikaitsest tulenevate õiguste rikkumine ning geograafilise tähise ebaseaduslik kasutamine. Nüüdseks on kaks viimast paragrahvi kehtetuks tunnistatud ning kõik tööstusomandi objektid ühe paragrahvi all. Patendi puhul on ainuõiguste nimekiri toodud PatS §-s 15, kasuliku mudeli puhul KasMS §-s 14, tööstusdisainilahenduse puhul TDKS §-s 16, mikrolülituste topoloogia puhul MTKS §-s 15, geograafilise tähise puhul õigusvastase käitumise viisid GTKS §-des 11 ja 18 ning sordiaretaja või omaniku varalised õigused TPSKS §-s 35 lõikes 2. Kommentaarides on märgitud, et ainuõigusest ja selle rikkumisest saab kõneleda alles pärast tööstusomandi registreerimist vastavas registris ning õiguskaitse taotluses tulenevad õigused karistusõiguslikku kaitset ei oma, kuna need on tingliku iseloomuga.⁸⁹

Üks oluline muudatus on see, et kui enne 1. jaanuari 2015 oli 226 (ka 229 ning 230) tööstusomandi rikkumised sätestatud kuritegudena, siis nüüdsest on tegemist väärtegedega. Seletuskirjas on seda otsust põhjendatud sellega, et varasemalt kehtinud koosseis nimetab üksnes vastava õiguse omaniku ainuõiguse rikkumist, olles sellisena põhjendamatult lai ja kaudselt ka vastuolus määratletusnõudega (tööstusomandi õiguse sisu võib olla üsna ebamäärane), kuid autoriõiguse osas § 224¹ analoogia alusel on põhjendatud kriminaliseerida tööstusomandi ainuõiguste (*resp*) rikkumine väärteona, kui tegu on toime pandud kasu eesmärgist lähtudes.⁹⁰ Omaette küsimus on seotud pealkirjaga. Erinevates seadustes on toodud välja ka tööstusomandi autori isiklikud ja varalised õigused.⁹¹ Siiski tuleb arvestada seda, et tööstusomandi puhul on need õigused marginaalse tähtsusega ning põhiline tööstusomandi õiguste omaniku huvide kaitse. Ka uues loodavas tööstusomandi seadustiku §-s 8 loetakse tööstusomandi õigusteks ainult tööstusomandi omaniku õigusi.⁹² Seega võib öelda, et vastuolu pealkirja ja sisu vahel pole.

⁸⁷ Geograafilise tähise kaitse seadus. — RT I 1999, 102, 907..... RT I, 14.03.2014, 25.

⁸⁸ Taimede paljundamise ja sordikaitse seadus. RT I 2005, 70, 540..... RT I, 12.07.2014, 133.

⁸⁹ T. Kalmet. KarS § 224/p 3.3. Viidatud töö nr 54.

⁹⁰ Seletuskiri. Viidatud töö nr 2, lk 68.

⁹¹ PatS § 13 lg 6-7; KasMS § 12 lg 7-8; TDKS § 13; MTKS § 11.

⁹² Tööstusomandi seadustiku eelnõu. Arvutivõrgus: http://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/tos_en_22-7-2014.pdf (29.04.2015).

2.2.9 Võltskaubandus

KarS § 227 lg 1 sätestab, et registreeringu alusel õiguskaitse saanud kaubamärgiga identse või sellest olemuslikult eristamatu tähisega varustatud kauba, selle pakendi või etiketi valmistamise, müügi, rentimise, hoidmise, edasitoimetamise või muul viisil kauplemise, sealhulgas sellise tähise all teenuse pakkumise eest kaubamärgiomaniku ainuõigust rikkudes, kui rikkumisega saadud kasu või tekitatud kahju ületab kahtekümmend miinimumpäevamäära, karistatakse rahalise karistuse või kuni kaheaastase vangistusega. Sama paragrahvi lõike 2 järgi, kui see on toime pandud juriidilise isiku poolt, karistatakse rahalise karistusega. Kui enne 1. jaanuari 2015 oli karistatav ainult võltsitud kaubaga kauplemine, siis nüüdseks on karistatav ka selle valmistamine ning teenuse pakkumine sellise tähise all. Tegemist on blanketse süüteokoosseisuga, mille sisustamiseks tuleb pöörduda KaMS-i poole. KaMS §-s 14 on toodud kaubamärgi omaniku ainuõigused, mis isenesest hõlmavad kaubamärgi omaniku õigust otsustada tähise kasutamist kaupadel ja teenustel, millele kaubamärgi kaitse ei laiene. Seletuskirjas on mainitud, et võltskaubanduse kriminaliseerimise kohustus ning võltskauba mõiste tuleneb TRIPS-i lepingust ning seetõttu on kaitse alt välja jäetud üldtuntud kaubamärgid, mille võltsimise eest karistuse ettenägemine oleks vastuolus määratletusnõudega.⁹³ Tõsi, TRIPS-i leping hõlmab endas ainult võltskaubaga seonduvat, kuid ei saa eitada, et ka teenustel on majanduslikus mõttes sama oluline mõju kui kaubandusel ning seetõttu on mõistlik ka teenused sättesse juurde lisada. Mis puudutab kaubamärgiga seotud kahju, siis kirjanduses on märgitud, et kuna reaalse kahju tuvastamine on keeruline, tuleks lähtuda litsentsialoogiast (mis hõlmab endas kujutletavat olukorda, kus kaubamärgiomanik litsentsiandjana ja rikkuja litsentsisaajana on sõlminud litsentsilepingu kaubamärgi saamiseks).⁹⁴ Tulu osas tuleb siin arvestada tsiviilseadustiku üldosa seaduse (edaspidi TsÜS)⁹⁵ § 62, kus on sätestatud kasu mõiste. On vaieldav, kas pealkirjas märgitud termin “võltskaubandus” alla kuulub ainult võltsitud kaubamärkidega kaupadega seonduv või läheb sinna alla ka teenus. Kui viimane ei kuulu võltskaubanduse alla, siis peaks teenus olema pealkirjas eraldi toodud.

⁹³ Seletuskiri. Viidatud nr 2, lk 68-69.

⁹⁴ K. Tiik; I. Eelmets; C. Ginter. Kaubamärgiõiguse rikkumisega tekitatud kahju hüvitamine. — *Juridica* 2012, nr 7, lk 551. Litsentsialoogiast lähemalt vt lk 552-554.

⁹⁵ Tsiviilseadustiku üldosa seadus. — RT I 2002, 35, 216.....RT I, 13.03.2014, 103.

2.2.10 Ärisaladuse õigustamatu avaldamine ja kasutamine

KarS § 377 lõike 1 järgi karistatakse rahalise karistuse või kuni üheaastase vangistusega töö- või ametiülesannetega seoses isikule teatavaks saanud ärisaladuse avaldamist või kasutamist ilma ettevõtja loata, kui see on toime pandud ärilisel või kahju tekitamise eesmärgil. Sama paragrahvi lõike 2 järgi, kui sama teo pani toime juriidiline isik, karistatakse rahalise karistusega. Kommentaarides on märgitud, et ettevõtja on vastavalt ÄS § 1 järgi äriühing või füüsilisest isikust ettevõtja. Füüsilisest isikust ettevõtja on ettevõtja tegevuse, mitte õigusliku vormi järgi. Seega ei muuda kedagi füüsilisest isikust ettevõtjaks äriregistrisse kandmine, maksuametis ettevõtjana arvele võtmine, vaid füüsilise isiku ettevõtjaks olemist tuleb hinnata vastavalt tema tegevusele. Vastutav isik, kellele ärisaladus on saanud teatavaks seoses töö- ja ametiülesannetega juhatuse või nõukogu liige, auditor vm, aga ka nt ettevõtja käsundit täitev isik, kui käsundi sisu on ettevõtja asjade ajamine. Lisaks võivad sellesse gruppi kuuluda ka täis- või usaldusühingu osanikud, kelle õiguslik seisund on juhtimisfunktsioonide osas kattuv teiste äriühingute juhatuse liikmete omaga.⁹⁶

Omaette küsimus on ärisaladusega. Kommentaarides on märgitud, et ärisaladus on kehtivas õiguses määratlemata ning eriseadustes võib esineda üldisi viiteid ärisaladuse hoidmise kohustusele, kuid üldjuhul mitte definitsioone.⁹⁷ Riigikohtu kriminaalkollegium on otsuses 3-1-1-46-09 viidanud konkurentsiseaduse § 63 lõikele 1, mille kohaselt loetakse ärisaladuseks niisugune teave ettevõtja äritegevuse kohta, mille avaldamine teistele isikutele võib selle ettevõtja huve kahjustada, eelkõige oskusteavet puudutav tehniline ja finantsteave ning teave kulude hindamise meetodika, tootmissaladuste ja -protsesside, tarneallikate, ostu-müügi mahtude, turuosade, klientide ja edasimüüjate, turundusplaanide, kulu- ja hinnastruktuuride ning müügistrateegia kohta. Samas on Riigikohus nentunud, et definitsioon on suunatud Konkurentsiameti ametnikele, kellel ei ole üldjuhul õigust avaldada teenistusülesannete täitmise käigus teada saanud ärisaladust, kuid mis siiski annab loetelu üldise ülevaate ettevõtja võimalike ärisaladuste kohta. Lisaks on Riigikohtu meelest ärisaladuse mõiste sisulisel määratlemisel võimalik kasutada TRIPS-lepingu art 39 lg-t 2, mille kohaselt füüsilistel ja juriidilistel isikutel peab olema võimalus takistada nende seadusliku kontrolli all oleva teabe avaldamist teistele või selle omandamist või kasutamist teiste poolt ilma nende nõusolekuta viisil, mis on vastuolus ausate kaubandustavadega,

⁹⁶ A. Vutt. KarS § 377/1.2.;3. Viidatud töö nr 54.

⁹⁷ A. Vutt. KarS § 377/2.1. Viidatud töö nr 54.

tingimusel et: a) selline teave on saladus selles tähenduses, et see ei ole kogumis või üksikosade täpses paigutuses ja kokkupanus üldteada või kergesti kättesaadav isikutele ringkondades, kes tavaliselt kõnesolevat laadi teabega tegelevad; b) sellel teabel on kaubanduslik väärtus tema salajasuse tõttu; c) selle teabe üle seaduslikku kontrolli omav isik on asjaoludest lähtuvalt võtnud vajalikke meetmeid, et hoida seda salajas.⁹⁸ TRIPS toob välja ärisaladuse tunnused, kuid otseselt ei defineeri. Pigem tuleb nõustuda erialakirjanduses väidetuga, et ärisaladus jääb suuremal või vähemal määral määratlemata õigusemõisteks, mis tuleb sisustada kaasuspõhiselt, lähtudes konkreetse juhtumi asjaoludest.⁹⁹

2.3 *Statistika*

Kriminaalmenetluse seadustiku (edaspidi KrMS)¹⁰⁰ § 210 lõike 7 järgi avaldab kuritegevuse statistikat Justiitsministeerium, täpsemad nõuded kriminaalstatistika avaldamise osas on sätestatud KrMS § 210 lõike 8 järgi Vabariigi Valitsuse määruses¹⁰¹. Justiitsministeerium avaldab iga aasta statistikaraamatu, kus on statistikat erinevate kuritegude kohta ning lisaks veel andmeid kriminaalhoolduse ja kriminaalmenetluse kohta.¹⁰² Alljärgnevalt tuleb juttu intellektuaalse omandi vastaste süütegude statistikast perioodil 2007-2014, lähtudes Justiitsministeeriumi poolt koostatud andmetest.¹⁰³

Intellektuaalse omandi vastaste süütegude (siin on aluseks 14. peatükk) arv oli perioodil 2007-2009 langustrendis (81-lt 38-ni), seejärel 2010. aastal tegi see arv suure tõusu (70), mis püsis samal tasemel 2011. aastal (71), seejärel on olnud arv langustrendis (2014. aastal oli see arv 20). Kui vaadata süütegusid eraldi, siis kõige stabiilsemalt rikutakse KarS § 223, mis puudutab teoste ja autoriõigusega kaasneva objekti üldsusele suunamist, alates 2007. aastast on rikkumiste arv püsinud üle 10 (rekordarv oli 2008. aastal, kui rikkumiste arv oli 18), kuid viimasel aastal oli rikkumiste arv hoopis 7. Varasemalt oli levinud kuriteod ka piraatkoopia valmistamine (KarS § 222) ning piraatkoopiaga kauplemine (KarS § 224), kuid viimastel aastatel on nende arv jäänud alla kümne (kui KarS § 222 rikkumiste arv oli näiteks 2008.

⁹⁸ RKKKo nr 3-1-1-46-09, p 10.2.

⁹⁹ C. Ginter; N. Parrest; M.A. Simovart. Ärisaladuse kaitse ja hankelepingute avalikustamise nõue riigihankeõiguses. *Juridica* 2013, nr 9, lk 660.

¹⁰⁰ Kriminaalmenetluse seadustik. — RT I 2003, 27, 166.....RT I, 30.12.2014.

¹⁰¹ Kriminaalstatistika avaldamise kord. VVm 25.09.2008 nr 145. — RT I 2008, 43, 246. 9.

¹⁰² Justiitsministeeriumi kodulehekülge. Vt. arvutivõrgus: <http://www.just.ee/et> (29.04.2015).

¹⁰³ Kuritegevus Eestis 2014. Tallinn: Justiitsministeerium 2015, lk 87, 95.

aastal 28, siis alates 2011. aastast on see arv jäänud stabiilselt alla 10; kui KarS § 224 rikkumiste arv oli näiteks 2010. aastal 21, siis alates 2012. aastast on see arv olnud stabiilselt alla 10). Patendi, kasuliku mudeli, kaubamärgi, tööstusdisainilahenduse ja mikrolülituste topoloogia omaniku ainuõiguse rikkumiste (KarS § 226) ning võltsitud kaubaga kauplemiste (KarS § 227) arv on mõlemad stabiilselt püsinud alla 10 (tõsi, KarS § 226 puhul oli rikkumiste arv 2012. aastal 21; KarS § 227 puhul oli rikkumiste arv 2011. aastal 33 ning 2012. aastal 11). Autorsuse rikkumine (KarS § 219), ebaseaduslikult reprodutseeritud arvutiprogrammi valdamine (KarS § 222¹), autoriõiguse ja autoriõigusega kaasnevate õiguste rikkumist takistava tehnilise kaitsemeetme kõrvaldamine (KarS § 225) — nende rikkumiste arv eraldi on jäänud stabiilselt alla 10, mõningatel aastatel rikkumisi pole toimunudki. Leiutise ja tööstusdisainilahenduse ilma loata avalikustamine (KarS § 228), sordikaitsest tulenevate õiguste rikkumine (KarS § 229) ning registreeritud geograafilise tähise ebaseaduslik kasutamine (KarS § 230) — neid rikkumisi pole perioodil 2007-2014 toime pandud. Ärisaladuse õigustamatu avaldamine ja kasutamine, mis KarS järgi ei kuulu intellektuaalse omandi vastaste süütegude, vaid majandusalaste kuritegude peatükki, arv on püsinud ajavahemikus 2007-2014 stabiilselt alla 5, erandiks on aasta 2012, mil rikkumiste arv oli 6.

Kui vaadata intellektuaalse omandi vastaste kuritegude üldarvu järgi, siis saab siin tuua mõningaid seoseid. Esimese suurema languse oluliseks põhjuseks võis olla see, et KarS § § 220 ja 221 tunnistati 2007. aastal kehtetuks. Eriti suurt mõju avaldas KarS § 220 kehtetuks tunnistamine, kuna selle paragrahvi järgi oli karistatav autori või autoriõigusega kaasneva õiguste valdaja varaliste õiguste rikkumine, mis 2006. aastal oli kõige levinum intellektuaalse omandi vastane kuritegu (rikkumiste arv oli 48, teiste kurtegude arv jäi, välja arvatud KarS § 226, alla 10). Muidugi ei saa välistada võimalust, et sellel perioodil avaldas oma mõju ka majandusbuum. 2010. aastal, mil intellektuaalse omandi vastaste kuritegude arv kasvas, ei toimunud seoses nende süütegudega mingeid muutusi, siin võib tõusu põhjuseks olla majandusbuumile järgnenud kriis. 2012. aastal, mil intellektuaalse omandi vastaste süütegude arv vähenes, ei toimunud ka mingeid õiguslikke muudatusi, siin võib arvatavasti olla põhjuseks majanduskriisi leevenemine. Kuna 1. septembrist 2015 on KarS § § 225 ja 226 kurtegude asemel väärteod, siis võib kuritegude arv teha veel mõningase languse. Kas edaspidi hakkab toimuma langus või läheb kuritegude arv hoopis tõusujoonele, on raske hinnata, kuna erinevate süütegude arv (kui mõõndustega KarS § 223 välja arvata) on väga kõikuv, liikudes aastati üles-alla. Mis puudutab KarS § 377, siis selle sätte puhul on kommentaarides mainitud, et selle sätte rakendusala võib jääda väikeseks, kuna praktikas

sõlmitakse ettevõtjate poolt ärisaladuse hoidmist kohustavad lepingud, mis näevad ette avaldamisega seotud kahjude hüvitamise kohustuse ning sellest tulenevalt hakatakse kahju sisse nõudma tsiviilkorras.¹⁰⁴

Intellektuaalse omandi vastased süüteod hõlmavad ka teatud väärtegeid. Väärteomenetluse seadustikus (edapidi VTMS)¹⁰⁵ ei ole mainitud väärtegeide statistika avaldamise kohta. Siiski on avaliku teabe seaduse¹⁰⁶ (edaspidi AvTS) § 28 lõike 2 punkti 2 järgi teabevaldajal kohustus avaldada väärtegeide üldistav statistika. Kuna enne 1. jaanuari 2015 oli erinevate seaduste järgi intellektuaalsete omandi vastaste väärtegeide kohtuväline menetleja politseiasutus¹⁰⁷, siis sai Politsei- ja Piirivalveameti käest andmeid küsitud ja ka saadud. Alljärgnevalt tuleb juttu väärtegeide statistikast seisuga 2007-2013 (välja arvatud 2010 aasta).

Väärtegeide arv on olnud suhteliselt väike (kui 2007. aastal oli üldarv 15, siis edaspidi on see jäänud alla kümne (2008. aastal oli see arv 5, 2009. aastal 7, 2011 aastal 6, 2012. aastal 2 ning 2013 aastal 1). Enamik rikkumisi on seotud autoriõiguse seadusega (erandlik oli 2007 aasta, mil rikuti KasMudS). Kõige levinum väärtege oli autori või autoriõigusega kaasnevate õiguste rikkumine (AutÕS § 81⁴), mille arv oli 2007. aastal 7, 2008 ja 2009. aastal 5, 2011. aastal 4, 2012. aastal 2 ning 2013. aastal 1. Levikult järgmine oli autori või teose esitaja isiklike õiguste rikkumine (AutÕS § 81³), mille arv oli 2007. ja 2009. aastal 1 ning 2012. aastal 2. Ülejäänud väärtegeide e. õiguste teostamist käsitleva teabe kõrvaldamise või muutmise (AutÕS § 81²) ning autoriõiguse seadusega ettenähtud tasu maksmisest kõrvalhoidmise (AutÕS § 81⁵) arv on olnud stabiilselt 0 (erandiks oli 2007. aasta, mil esimest väärtegeu pandi toime 2 korda, ning 2009. aasta, mil teist väärtegeu pandi toime 1 korra).¹⁰⁸

Alates 1. jaanuarist 2015 ei kehti ükski neist eelmainitud sätetest, tõsi, KarS § 225 toodi üle õiguste teostamist käsitleva teabe kõrvaldamine või muutmine ning KarS § 224¹ näol loodi uus paragrahv, mille järgi on karistatav autori või autoriõigusega kaasneva õiguste omaja varaliste õiguste rikkumine varalise kasu saamise eesmärgil. Kui esimese puhul on meil

¹⁰⁴ A. Vutt. KarS § 377/3. Viidatud töö nr 54.

¹⁰⁵ Väärteomenetluse seadustik. RT I 2002, 50, 313.....RT I, 19.03.2015, 35.

¹⁰⁶ Avaliku teabe seadus. — RT I 2000, 92, 597.....RT I, 27.07.2014, 33.

¹⁰⁷ AutÕS § 81⁶ lg 2 — RT I, 29.10.2014, 3; PatS § 60² lg 2 — RT I, 28.12.2011, 13; KasMS § 57² lg 2 — RT I, 28.12.2011, 10; TDKS § 90² lg 2 — RT I, 28.12.2011, 45; MTKS § 62² lg 2 — RT I, 28.12.2011, 12.

¹⁰⁸ Väärtegeide statistika, mis on saadud Politsei- ja Piirivalveameti käest, on autori valduses.

WIPO lepingutest tulenev kohustus sätestada see teguviis süüteona, siis teise puhul tuleb see pigem statistilistel kaalutlustel. Ülejäänud rikkumiste puhul mingeid õiguslike kohustusi või statistikast lähtuvalt sätestada süütegudena ei ole.

3 Intellektuaalse omandi vastased süüteod teistes riikides.

Käesolevas peatükis käsitletakse erinevate riikide intellektuaalse omandi vastaseid süütegusid. Valikusse on võetud Rootsi, Saksamaa, Soome, Suurbritannia, Šveits ja USA. Miks aga just need riigid? Esiteks see, et kuna Eesti on Euroopa riik, siis võrdlemisel tuleb lähtuda teistest Euroopa riikidest. Siin käsitletakse nii Põhja-Euroopa kui ka Lääne-Euroopa riike. Teiseks see, et autoriõiguse puhul saab rääkida kahest süsteemist: autori õiguse süsteem (*droit d'auteur*) ning koopiaõiguse süsteem (copyright). Autori õiguse süsteem on autoriõiguse süsteem, kus on esile toodud peale majanduslike äärtuste ka autori personaalsust ning seetõttu saab rääkida isiklikest ja varalistest õigustest. Levinud on see süsteem Mandri-Euroopas. Koopiaõiguse süsteem on autoriõiguse süsteem, kus autori õigustel on ainult majanduslik väärtus ning tänu nendele on autoril võimalik raha teenida. Levinud on see süsteem Suurbritannias, USA-s ning Rahvaste Ühenduse maades.¹⁰⁹ Siit tuleb ka põhjus, miks on valikusse võetud USA. Süüteod on jaotatud vastavalt intellektuaalse omandi liigile: autoriõiguse vastased süüteod (sinna alla kuuluvad isiklike õiguste rikkumine, varaliste õiguste rikkumine ja muud rikkumised) ning tööstusomandi vastased süüteod (kaubamärgiõiguse, patendiõiguse, kasuliku mudeli õiguste, tööstusdisainiõiguste, mikrolülituste topoloogia õiguste, sordikaitse õiguste rikkumine ning ärisaladuse ebaseaduslik avalikustamine ning kasutamine).¹¹⁰ Kuna USA-s intellektuaalne omand jaguneb autoriõiguseks, kaubamärgiõiguseks ning patendiõiguseks,¹¹¹ siis järgnevas käsitluses selle riigi puhul piirdume ainult nendega.

¹⁰⁹ J.A.L. Sterling. Viidatud töö nr 9, p 1.15.

¹¹⁰ Käesolevast jaotusest on välja jäetud geograafiline tähis. Tegemist on intellektuaalse omandiga, mille regulatsioon võib esineda mitmetes erinevates seadustes, olgu selleks ärikirjelduse seadus, alkoholiseadus või tarbijakaitse seadus. Seetõttu on selle käsitlemine komplitseeritud. Vt. I. Kireeva (comp). European Legislation on Protection of Geographical Indications. Overview of the EU Member States' Legal Framework for Protection of Geographical Indications. Arvutivõrgus: http://www.ipr2.org/storage/European_legislation_on_protection_of_GIs1011.pdf (29.05.2015).

¹¹¹ A. R. Miller; M. H. Davis. Intellectual property. Patents, trademarks and copyright in a nutshell. St. Paul, Minn: West Publishing CO 1990, lk 1.

3.1 Autoriõiguse vastased süüteod

3.1.1 Isiklike õiguste rikkumine

Soome karistusseadustiku (rikoslaki)¹¹² 49 peatüki § 1 lõike 1 järgi on karistatav autoriõiguste omaniku õiguste rikkumine, kui sellega on tekitatud autoriõiguse omanikule suur kahju ning rikkuja teeb seda tulu teenimise eesmärgil. Mida aga mõista autoriõiguse rikkumise all? Erialakirjanduses on märgitud, et süüteo moodustab autori, esitajate, produtsendi, filmitootja, fotograafi ja andmete koguja ainuõiguste rikkumine.¹¹³ Ainuõiguste alla kuuluvad nii isiklikud kui ka varalised õigused.¹¹⁴ Seega võib Soome puhul öelda, et isiklike õiguste rikkumine on karistatav. Eraldi on sama paragrahvi lõike 3 järgi karistatav isiklike õiguste rikkumine ka arvutivõrgu või –süsteemi vahendusel, kui sellega kaasneb õiguste omanikule suur kahju. Lisaks on oluline Soome autoriõiguse seadus (tekijänoikeuslaki)¹¹⁵, kus § 56a lõike 1 punkti 1 järgi on isiklike õiguste rikkumine tahtlikult või raske hooletusega karistatav isegi juhul, kui rikkuja ei saa mingit tulu ega autoriõiguste omanik suurt kahju. Eelmainitud säte rakendub autoriõiguse seaduse § 60 järgi ka autoriõigusega kaasneva õiguste objektidele. Rootsi autoriõiguse seaduse (Lag om upphovshrätt till literära och konstnärliga verk)¹¹⁶ § 53 lõike 1 järgi on karistatav tahtlikult või raske hooletusega 1. peatüki nõuete rikkumine. 1. peatükis asub ka § 3, kus on reguleeritud isiklikud õigused. Seega võib eeldada, et isiklike õiguste rikkumine on Rootsis karistatav, ka kirjanduses on seda öeldud.¹¹⁷ Lisaks on veel oluline autoriõiguse seaduse § 57, mille järgi kohaldub § 53 ka autoriõigusega kaasneva õiguse objektidele. Šveitsi autoriõiguse seaduse (Bundesgesetz vom 9. Oktober 1992 über das über das Urheberrecht und verwandte Schutzrechte)¹¹⁸ § 67 lõikes 1 on toodud erinevate õiguste nimekiri, mille rikkumine on karistatav. Isiklikud õigused on märgitud punktides a-d.

¹¹² The Criminal Code of Finland. – Arvutivõrgus: <http://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/1889/en18890039.pdf> (25.04.2019).

¹¹³ R. Hilli. Finland — D. Campbell (edit). Copyright infringement. London, Kluwer Law International, 1997, lk 114-115.

¹¹⁴ R. Hilli. Finland. D. Campbell (edit). Viidatud töö nr 111, lk 103.107. Vt ka N. Bruun. Intellectual Property Law in Finland. Hague, Kluwer law International, 2001, lk 40-47.

¹¹⁵ Copyright Act. – Arvutivõrgus: <http://www.finlex.fi/fi/laki/kaannokset/1961/en19610404.pdf> (29.04.2015).

¹¹⁶ Act on Copyright in Literary and Artistic Works. – Arvutivõrgus: http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=290912 (29.04.2015).

¹¹⁷ A. Fernlund; P. Leander; M. Ekvad. Sweden. D. Campbell. Viidatud töö nr 111, lk 355.

¹¹⁸ Federal Act of October 9, 1992 on Copyright and Related Rights. – Arvutivõrgus: http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=302621 (29.04.2015).

Seega võib öelda, et Šveitsis on isiklike õiguste rikkumine karistatav. Oluline on veel autoriõiguse seaduse § 69 lõige 1, kus on sätestatud autoriõigusega kaasnevate õiguste rikkumised. Selle paragrahvi lõike 1 punkti e^{bis} järgi on karistatav ilma loata teose esitaja nime vale kasutamine teose esituse puhul. Lisaks on mõlema rikkumise puhul ühine see, et mõlema paragrahvi lõike 2 järgi on selline rikkumine karistatav ka ärilise tulu teenimise eesmärgil. Saksamaa autoriõiguse seaduse (Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte (Urheberrechtsgesetz))¹¹⁹ § 107 järgi on karistatav ainult ilma autori loata tema nime lisamine teosele või selle koopiale või töötlusele või sellise teose või selle koopia või töötluse levitamine, kuhu on autori nimi pandud ilma viimase nõusolekuta. Lisaks on autoriõiguse seaduse § 108a järgi eelmainitud rikkumine karistatav ka juhtudel, kui seda tehakse ärilisel alusel. Suurbritannias ja USA-s ei ole isiklike õiguste rikkumine karistatav.

3.1.2 Varaliste õiguste rikkumine

Soome puhul sai eelnevalt märgitud, et karistusseadustikus olev autoriõiguse rikkumine hõlmab endas nii isiklike kui ka varaliste õiguste rikkumist, lisaks peab rikkumine olema toime pandud tulu teenimise eesmärgil ning autoriõiguste omanikul tekkima oluline kahju. Ka arvutivõrgu ja –süsteemi kaudu autoriõiguste rikkumine karistusseadustiku 49. peatüki § 1 lõike 3 järgi hõlmab varaliste õiguste rikkumist. Oluline on ka veel autoriõiguse seaduse § 56a lõike 1 pt 1, mille järgi on karistatav teosest koopia tegemine või teose levitamine või teose üldsusele suunamine. Eelmainitud säte rakendub autoriõiguse seaduse § 60 järgi ka autoriõigusega kaasneva õiguste objekti puhul. Rootsi autoriõiguse seaduse § 53 lõike järgi on karistatav 1. peatüki nõuete rikkumine. Varalised õigused on toodud autoriõiguse §-s 2, mis asub 1. peatükis, mistõttu võib öelda, et varaliste õiguste rikkumine on karistatav. Kuna autoriõiguse seaduse § 57 järgi kohaldub § 53 ka autoriõigusega kaasneva õiguse objektidele, siis on ka nende puhul varaliste õiguste rikkumine karistatav. Šveitsi autoriõiguse seaduse § 67 lõike 1 punktides e-i ja l ning § 69 lõike 1 punktides a-e ja e^{ter}-i on toodud autoriõiguse ja autoriõigusega kaasnevate õiguste varalised õigused, mille rikkumine on karistatav. Lisaks on mõlema paragrahvi lõike 2 järgi karistatav ka nende kasutamine ärilise tulu saamise eesmärgil. Saksamaa autoriõiguse seaduse § 106 lõike 1 järgi on karistatav ilma autori loata reprodutseerida, levitada või üldsusele suunata teost või selle töötlust, lisaks on § 108 lõike 1 järgi karistatav autoriõigusega kaasneva õiguste varaliste õiguste rikkumine. Oluline on ka § 108a, mille järgi on eelmainitud õiguste rikkumine karistatav, kui seda tehakse ärilisel alusel.

¹¹⁹ Act on Copyright and Related Rights. – Arvutivõrgus: http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_urhg/index.html (29.05.2015).

Suurbritannia autoriõiguse, disaini ja patendi seaduse (Copyright, Design and Patents Act 1988)¹²⁰ § 107 lõike 1 punktide 1 a ning c-e järgi on karistatav ebaseadusliku teose koopia tegemine selleks, et seda võõrandada või laenutada; valdamine selleks, et seda kasutada ärilisel eesmärgil ning millega kaasneb autoriõiguste rikkumine; ärilisel eesmärgil müümine või laenutamine, müümiseks või laenutamiseks pakkumine, avalikkusele näitamine, levitamine või levitamine mitte ärilisel eesmärgil, kuid sellises ulatuses, mis tekitab kahjustava mõju õiguste omanikule. Sama paragrahvi lõike 2 järgi on karistatav ilma loata sellise seadme, mille põhiline eesmärk on teostest koopia tegemine, valmistamine või valdamine ja rikkuja teab, et seadmetega tehakse koopiasid selleks, et müüa või laenutada või kasutada lihtsalt ärilisel eesmärgil. Sama paragrahvi lõike 3 järgi on karistatav teose avalik esitamine või üldsusele näitamine ning rikkuja teab, et autoriõigusi on rikutud. Suurbritannia autoriõiguse, disaini ja patendi seaduse § 198 lõike 1 punktide a, c-d järgi ilma esitaja või salvestusõiguste omaniku loata on karistatav ebaseadusliku salvestise valmistamine müügiks või laenutamiseks; valdamine selleks, et seda kasutada ärilisel eesmärgil ja sellega kaasneb õiguste rikkumine ning ärilisel eesmärgil müümine ja laenutamine, müümiseks või laenutamiseks pakkumine või levitamine. Sama paragrahvi lõike 1A järgi on karistatav salvestise üldsusele kättesaadavaks tegemine ärilisel eesmärgil või selises ulatuses, mis on õiguste omanikule kahjulik. Sama paragrahvi lõike 2 järgi on karistatav ilma nõusolekuta esituse salvestise üldsusele esitamine või üldsusele edastamine. USA koodeksi (U.S. Code)¹²¹ 17. peatüki § 506 lõike a järgi on tahtlik autoriõiguse rikkumine karistatav, kui seda tehti 1) ärilisel või isikliku sissetuleku teenimise eesmärgil; 2) kopeerimise või levitamise teel 180 päeva jooksul, sealhulgas kasutades tehnilisi vahendeid, kui ühest või mitmest teosest tehtud ühe või mitme koopia väärtus on üle 1000 dollari või 3) arvutivõrgu kaudu teose üldsusele kättesaadavaks tehes, kui seda tehti ärilisel eesmärgil. Kirjanduses on öeldud, et autoriõiguse rikkumine hõlmab endas autoriõigusega kaitstud töö kopeerimist¹²², mistõttu võib eeldada, et rikkumine hõlmab varaliste õiguste rikkumist. Samas tuleb arvestada ka veel USA koodeksi 18. peatüki § 2319 lõikeid a-st d-ni, kus iga rikkumise puhul on toodud erinevad karistused sõltuvalt vastava rikkumise erinevatest võimalustest. Esiteks karistatakse autoriõiguse rikkumise puhul ärilisel või sissetuleku teenimise eesmärgil juhul kui 1) teoste koopiasid, mida

¹²⁰ Copyright, Designs and Patents Act 1988. — Arvutivõrgus: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1988/48/contents> (29.05.2015).

¹²¹ U. S. Code — Arvutivõrgus: <http://uscode.house.gov/>. (29.05.2015).

¹²² L. Kasten; J. Przybylski. Intellectual Property Crimes. American Law Review, volume 51, issue 4, Fall 2014. — Arvutivõrgus: [http://heinonline.org.ezproxy.utlib.ee/HOL/Page?handle=hein.journals/amcrimlr51&id=1419 &collection=journals&index=journals/amcrimlr#1445, lk 1404](http://heinonline.org.ezproxy.utlib.ee/HOL/Page?handle=hein.journals/amcrimlr51&id=1419&collection=journals&index=journals/amcrimlr#1445, lk 1404) (29.04.2015).

on vähemalt 10, reprodutseeritakse või levitamitatakse 180 päeva jooksul, kui koopia või koopiate väärtus on üle 2500 dollari; 2) süüteo puhul on tegemist kuriteoga ning on toime pandud vähemalt teistkordelt või jätkuvalt; 3) muudel juhtudel. Teiseks karistatakse 180 päeva jooksul 1 või mitmest teosest või koopiast 1 või mitme koopia tegemine või levitamine, sealhulgas kasutatades tehnilisi vahendeid, ning toodetud koopiate väärtus on üle 1000 dollari juhul, kui 1) seda tehakse eelmainitud viisil; 2) koopiate arv on 10 või rohkem ning nende väärtus on üle 2500 dollari; 3) tegemist on kuriteoga ning seda pannakse toime teistkordselt või jätkuvalt. Kolmandana on karistatav teose avalikult arvutivõrku ülespanemine ärilise tulu teenimise eesmärgil juhul, kui 1) see on tehtud eelmainitud viisil; 2) seda tehakse ärilisel eesmärgil või sissetuleku teenimise eesmärgil; 3) tegemist on kuriteoga ning seda on toimepandud teistkordselt või jätkuvalt. Lisaks on USA koodeksi 18. peatüki § 2319A lõike a järgi veel karistatav ilma esitaja nõusolekuta 1) muusikateoste esituste salvestamine või nendest koopiate tegemine; 2) avalikkusele muusikateoste esituste suunamine ning 3) levitamine või levitamiseks pakkumine, müümine või müümiseks pakkumine, rentimine või rentimiseks pakkumine või kauplemine igasuguste salvestiste või koopiatega. Eraldi on karistatav nende rikkumiste toimepanemine teistkordselt või jätkuvalt. Lisaks on veel karistatav USA koodeksi 18. peatüki § 2319B järgi ilma autoriõiguste omaniku loata igasuguste audiovisuaalsete teoste või selle osade üle kandmine või koopia tegemine ning selle süüteo teistkordne või jätkuv toimepanemine.

3.1.3 Muud rikkumised

Erinevates riikides on sätestatud autoriõiguse ja autoriõiguse kaasneva õiguse rikkumise takistamisel oleva tehnilise kaitsemeetme rikkumine. Soome karistusseadustiku 49. peatüki §§ 3 ja 4 järgi on karistatav teost kaitsva tehnilisest kaitsemeetmest möödapääsemine või selliste seadmete, mis soodustavad eelmainitud rikkumise toimepanemist, valmistamine, valdamine või levitamine ärilisel eesmärgil või kaitsemeetmetest möödapääsemise teenuse pakkumine, lisaks peab sellega kaasnema oluline kahju. Soome autoriõiguse seaduse § 56c järgi on karistatav tahtlikult või suurest hooletusest vallata või levitada avalikkusele tulu teenimise eesmärgil seadet, mille ainus otstarve on ilma loata arvutiprogrammi kaitsva tehnilise kaitsemeetme eemaldamine või sellest möödapääsemine, lisaks on § 56e järgi karistatav tahtlikult või suurest hooletusest teost kaitsvast tehnilisest kaitsemeetmest möödapääsemine või sellist rikkumist võimaldava seadme tootmine või levitamine. Sama seaduse § 60 järgi rakendub eelmainitud säte ka autoriõigusega kaasneva õiguse objekti puhul. Rootsi autoriõiguse seaduse § 57a järgi on karistatav seadme, mille ainuke otstarve on ilma loata

arvutiprogrammi kaitsva seadme eemaldamine või möödapääsemine, võõrandamine, rentimine või valdamine selleks, et seda võõrandada, rentida või muul ärilisel viisil toimida. Sama seaduse § 57b lõike 2 järgi on karistatav tahtlikult või suurest hooletusest ilma loata digital- või analooglukust, mis hoiab ära või piirab teostest koopiade tegemise, möödapääsemine või tehnoloogisest protsessist, mis kaitseb teoseid avalikuks tegemise eest või muu tehnoloogisest kaitsemeetmest, mis kaitseb eelmaintud objekte avalikustamise eest, möödapääsemine. Lisaks on § 57b lõike 1 järgi karistatav tahtlikult või suure hooletuse tõttu toota, importida, kaubelda, levitada või vallata ärilisel eesmärgil seadmeid või pakkuda teenust, 1) mida reklaamitakse või promotakse kui viisi tehnilistest kaitsemeetmetest möödapääsemiseks; 2) mis on mõeldud muuks kui tehnilistest kaitsemeetmetest möödapääsemiseks, kuid mis omab piiratud huvi ärilisest vaatenurgast või piiratud ulatust äriliseks kasutamiseks; 3) on toodetud põhieesmärgiga tehnilistest kaitsemeetmetest möödapääsemiseks. Šveitsi autoriõiguse seaduse § 69 lõike 1 punktide a-b järgi on karistatav ilma loata tehnilistest kaitsemeetmetest möödapääsemine eesmärgiga kasutada kaitstud teoseid või muid objekte illegaalselt või seadmete tootmine, levitamine või valdamine ärilisel eesmärgil või teenuse pakkumine, 1) mida reklaamitakse või promotakse kui viise tehnilistest kaitsemeetmetest möödapääsemiseks; 2) mis omab piiratud ärilist potentsiaali või mida kasutatakse muuks kui tehnoloogilistest kaitsemeetmetest möödapääsemiseks; 3) mis on peamiselt toodetud selleks, et tehnoloogilistest kaitsemeetmetest mööda pääseda. Lisaks on sama paragrahvi lõike 2 karistatav nende rikkumiste puhul ärilise sissetuleku teenimine. Saksamaa autoriõiguse seaduse § 108b lõike 1 punkti 1 järgi on karistatav ilma loata tehnilistest kaitsemeetmetest möödapääsemine selleks, et lubada endal või kellegil teisel juurdepääsu teosele või muule objektile, lisaks on selline tegu sama paragrahvi lõike 3 järgi karistatav ka kaubanduslikus ulatuses. Oluline on ka § 108 lg 2, mille järgi on karistatav selliste seadmete, millega on võimalik tehnoloogilistest kaitsemeetmetest mööda pääseda, tootmine, importimine või levitamine ärilisel eesmärgil. Eraldi on autoriõiguse seaduse § 111 järgi karistatav seadme, millest on võimalik tehnoloogilisest kaitsemeetmest mööda pääseda, müümine, rentimine või levitamine väljaspool inimeste gruppi, kes pole rikkujaga seotud; sellise seadme valdamine või reklaamimine või teenuse pakkumine ärilisel eesmärgil; võimaldama vajalikke meetmeid, et lubada asjast huvitatud isikule juurdepääsu teosele või muule objektile ning pole teose või muu objekti juures informatsiooni selle kohta, kas nendel on olemas tehnoloogiline kaitsevahend või kelle poole peab pöörduma, et sellest vabaneda. Suurbritannia autoriõiguse, disaini ja patendi seaduse § 296ZB lõike 1 järgi on karistatav seadmete, mille põhiline otstarve on tehnoloogilistest kaitsemeetmetest möödapääsemine, tootmine müümise või rentimise eesmärgil; importimine muul eesmärgil kui eraviisiline

kasutamine; äri­lilisel eesmärgil müümine või rentimine, müümiseks või rentimiseks pakkumine, reklaamimine müümise või rentimise eesmärgil; valdamine; levitamine või levitamine sellises ulatuses, millel pole äri­list eesmärki, kuid mis kahjustab autoriõiguste omaniku. Lisaks on sama paragrahvi lõike 2 järgi karistatav sellise seadme promomine, reklaamimine või turustamine äri­lilisel eesmärgil või kui selline tegu kahjustab oluliselt autoriõiguse omanikku. USA koodeksi peatüki 17 § 1204 järgi on karistatav sama peatüki § 1201 nõuete rikkumine. Viimases paragrahvis on reguleeritud tehnilise kaitsemeetmega seonduv. Siiski on võimalik järeldada, et § 1201 lõike a järgi on karistatav tehnoloogilisest kaitsemeetmest, mis kontrollib juurdepääsu teostele, möödapääsemine; sama paragrahvi lõike a punkti 2 alusel on karistatav toota, importida pakkuda üldsusele või muul viisil ebaseaduslikult kaubelda tehnoloogilisi seadmeid või nende komponente, mille 1) põhiline eesmärk on tehnilistest kaitsemeetmetest möödapääsemine; 2) omab vähe väärtust muu otstarbe puhul kui tehnoloogisest kaitsemeetmest möödapääsemiseks; 3) on turustanud isik või keegi teine tema nüusolekul ning on teadlik selle otstarbest seoses tehniliste kaitsemeetmetega. Paragrahvi 1201 lõike b järgi on karistatav sama paragrahvi lõike a punkti 2 nõuded, kui seadmetega kaasneb ka autoriõiguste rikkumine. Karistuse suurus sõltus, kas tegu tehti esimest korda või on seda tehtud mitu korda.

Peale tehnilise kaitsemeetme rikkumise on erinevates riikides sätestatud ka õiguste teostamist käsitleva teabe eemaldamine või muutmine autoriõigusega kaitstud teoste puhul. Soome karistus­seadustiku 49. peatüki § 5 järgi on karistatav õiguste teostamist käsitleva teabe, mis sisaldab informatsiooni õiguste omaniku ning teose kasutamise kohta, eemaldamine või muutmine või levitatakse avalikkusele või imporditakse levitamise eesmärgil teost või teose koopiaid, mille õiguste teostamist käsitlev teave on muudetud või eemaldatud, lisaks on vajalik, et rikkumisega kaasneb oluline kahju. Autoriõiguse seaduse § 56f järgi on karistatav tahtlikult või suure hooletuse tõttu karistatav õiguste teostamist käsitleva teabe eemaldamine või muutmine või levitatakse avalikkusele või imporditakse levitamise eesmärgil teost või teose koopiaid, mille õiguste teostamist käsitlev teave on muudetud või eemaldatud. Sama seaduse § 60 järgi rakendub see ka autoriõigusega kaasneva õiguse objektide puhul. Rootsi autoriõiguse § 57b lõike 1 järgi on karistatav ilma loata eemaldada või muuta õiguste teostamist käsitlev teave, mis on seotud teosega või levitada või importida levitamise eesmärgil või avalikkusele kättesaadavaks teha teost või selle koopiat, mille õiguste teostamist käsitlev teave on muudetud. Šveitsi autoriõiguse seaduse § 69 lõike 1 punktide c ja d järgi on karistatav ilma loata õiguste teostamist käsitleva teabe, mis kuulub teose või mõne autoriõigusega kaasneva õiguse objekti juurde, muutmine või eemaldamine või kopeerib või

pakub või muul viisil levitab teoseid või muid kaitstavaid objekte, millel on õiguste teostamist käsitlev teave eemaldatud. Sama paragrahvi lõike 2 järgi on selline tegu karistatav, kui seda tehakse ärilise tulu teenimise eesmärgil. Saksamaa autoriõiguse seaduse § 108b lõike 1 punkti 2 järgi on karistatav ilma loata õiguste teostamist käsitleva teabe muutmine või eemaldamine, kui teave on lisatud teose või muu kaitstava objekti juurde või teos või muu kaitstav objekt on avalikkusele kättesaadavaks tehtud või levitatakse või tehakse kättesaadavaks üldsusele teos või muu kaitstav objekt, kus õiguste teostamist käsitlev teave on muudetud või eemaldatud. . USA koodeksi 17. peatüki § 1204 järgi on karistatav sama peatüki § 1202 nõuete rikkumine. Viimases paragrahvis on reguleeritud õiguste teostamist käsitlev teave. Siiski on võimalik järeldada, et § 1202 lõike a järgi on karistatav vale õiguste teostamist käsitleva teabe levitamine või importimine. Lisaks on sama paragrahvi lõike b järgi karistatav ilma autoriõiguse omaniku loata 1) eemaldada või muuta selline teave; 2) muudetud teabe levitamine; 3) teose, selle koopia või salvestise levitamine, kus selline teave on muudetud või eemaldatud. Suurbritannias ei ole õiguste teostamist käsitleva teabe eemaldamine või muutmine karistatav.

3.2 Tööstusomandi õiguste vastased süüteod

3.2.1 Kaubamärgiõiguse rikkumine

Soome karistuseseadustiku 49. peatüki § 2 punkti 1 järgi on kaubamärgiõiguse rikkumine karistatav juhul, kui sellega kaasneb oluline finantsiline kaotus. Siin tuleb arvestada, et kaubamärgiõiguse rikkumise moodustab kaubamärgi omaniku ainuõiguste (õigus keelata teistel kasutada sarnast kaubamärki) rikkumise.¹²³ Soomes kaubamärgiseaduse (tavamerkkilaki)¹²⁴ § 39 järgi on kaubamärgiõiguse rikkumine karistatav, hoolimata sellest, kas teeniti tulu või tekitati kahju. Rootsi kaubamärgi seaduse (varumärkeslag)¹²⁵ peatüki 8 § 1 lõike 1 järgi on tahtlik või suure hooletusega kaubamärgiõiguse rikkumine karistatav. Siin tuleb arvestada, et kaubamärgiõiguse rikkumine hõlmab endas kaubamärgi omaniku ainuõiguste rikkumist, mis on toodud §-s 10. Šveitsi kaubamärgiseaduse (Bundesgesetz vom 28. August 1992 über den Schutz von Marken und Herkunftsangaben)¹²⁶ § 61 lõike 1 järgi on

¹²³ N. Bruun. Viidatud töö nr 112, lk 115. Täpsemalt on Soome kaubamärgi seaduse § 4 lõikes 1 öeldud kaubamärgi omaniku ainuõigus.

¹²⁴ Trademarks Act. — Arvutivõrgus: <http://www.finlex.fi/fi/laki/kaannokset/1964/en19640007.pdf>. (29.04.2015).

¹²⁵ Trademark Act. — Arvutivõrgus: http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=290530 (29.04.2015).

¹²⁶ Federal Act on the Protection of Trade Marks and Indications of Source. — Arvutivõrgus: http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=332704 (29.04.2015).

karistatav 1) teise isiku kaubamärgi võltsimine või imiteerimine; 2) kauba või teenuste pakkumine või importimine või eksportimine või reklaamimine, kus teenustel või kaupadel on võltsitud või imiteeritud teise isiku kaubamärk küljes. Sama paragrahvi lõike 3 järgi on eelnevad rikkumised karistatavad ka juhtudel, kui rikkuja teenib sellega ärilist tulu. Kaubamärgiseaduse § 63 lõike 1 järgi on karistatav ka kollektiivkaubamärgi või garantiimärgi ebaseaduslik kasutamine. Saksamaa kaubamärgi seaduse (Gesetz über den Schutz von Marken und sonstigen Kennzeichen (Markengesetz – MarkenG)¹²⁷ § 143 lõikes 1 on viidatud §-le 14, mille järgi on karistatav kolmandal isikul ilma omaniku loata ärilisel eesmärgil kasutada: 1) õiguskaitse saanud kaubamärgiga identseid tähiseid kaupade või teenuste puhul, mis on identsed kaupade või teenustega, mille suhtes on kaubamärk kaitstud; 2) õiguskaitse saanud kaubamärgiga identseid või sarnaseid tähiseid kaupade või teenuste puhul, mis on identsed või samaliigilised kaupade või teenustega, mille suhtes on kaubamärk kaitstud, kui on tõenäoline üldsuse eksitamine tähise ja kaubamärgi osas; 3) õiguskaitse saanud kaubamärgiga identseid või sarnaseid tähiseid kaupade või teenuste puhul, millele kaubamärgi kaitse ei laiene ning kaubamärk omab selles riigis reputatsiooni ja selline kasutamine rikub kaubamärgi reputatsiooni; 4) õiguskaitse saanud kaubamärgiga identseid või sarnaseid tähiseid märgistada kaupade pakenditel või nende tähisega tähistatud kaupade pakkumine müügiks, nende turustamine või ladustamine või sisse- või väljavedu. Sama paragrahvi lõike 2 järgi on eelnevad rikkumised karistatavad, kui seda tehakse kaubanduslikus baasil või grupi poolt. Suurbritannia kaubamärgi seaduse (Trade Marks Act 1994)¹²⁸ § 92 lõigete 1-3 järgi on karistatav tulu teenimise või kahju tekitamise eesmärgil ilma kaubamärgiõiguste omaniku loata 1) registreeritud kaubamärgiga identsete või sarnaste tähiste kasutamine kaupadel või pakenditel; 2) registreeritud kaubamärgiga identsete või sarnaste tähistega kaupade müümine, rentimine, pakkumine müügiks või rentimiseks või levitamine 3) vallata registreeritud kaubamärgiga identsete või sarnaste tähistega kaupad ärilisel eesmärgil selleks, et neid hiljem müüa või levitada; 3) pannakse registreeritud kaubamärgiga identsed või sarnased tähised materjalidele, mida kasutakse pakkimiseks, või äripaberile või reklaamkaupadele; 4) ärilisel eesmärgil pannakse registreeritud kaubamärgiga identsed või sarnased tähised materjalidele, mida kasutakse pakkimiseks, või äripaberile või reklaamkaupadele; 5) omatakse ärilisel eesmärgil sellist materjali selleks, et toime panna eelmist süütegu; 6) omatakse või valmistatakse asi või seade, millega on võimalik registreeritud kaubamärgiga

¹²⁷ Trade Mark Act — Arvutivõrgus: http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_markeng/index.html (29.04.2015).

¹²⁸ Trade Marks Act 1994. — Arvutivõrgus: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1994/26/contents> (29.04.2015).

identseid või sarnaseid tähiseid luua. USA koodeksi 18. peatüki § 2320 lõike a punktide 1-2 järgi on karistatav võltsitud kaubamärgiga toodete või teenuste kasutamine äritegevuses või muude toodete puhul võltsitud kaubamärgi kasutamine äritegevuses. Siinkohal sõltub § 2320 lõike b karistuste määramisel see, kas rikkuja oli füüsiline või juriidiline isik; kas süütegu pandi toime teistkordelt; kas süüteoga kaasnes tõsine kehavigastus või surm.

3.2.2 Patendiõiguse rikkumine

Soome karistusseadustiku 49. peatüki § 2 punkti 2 järgi on patendinga seonduvate ainuõiguste rikkumine karistatav, kui sellega kaaneb oluline finantsiline kaotus. Soome patendiseaduse (patenttilaki)¹²⁹ § 57 lõike 2 järgi on patendiõiguse e. patendiga seonduvate ainuõiguste rikkumine karistatav. Rootsi patendiseaduse (patentlag)¹³⁰ § 57 järgi on tahtlikult või suure hooletusega pateniõiguse e. patendiga seonduvate ainuõiguste rikkumine karistatav. Šveitsi patendiseaduse (Bundesgesetz vom 25. Juni 1954 betreffend die Erfindungspatente)¹³¹ § 81 lõikes 1 on viidatud §-le 66, kus nõutakse, et selle paragrahvi punkti a järgi peab olema karistatav ebaseaduslik patenditud leiutise kasutamine. Sama paragrahvi lõike 3 järgi on eelmainitud teod karistatavad ka juhtudel, kui sellega teenitakse ärilist tulu. Saksamaal on patendiõiguse seaduse (Patentgesetz)¹³² § 142 lõike 1 järgi on karistatav ilma õiguste omaniku loata 1) toota või pakkuda või turustada toodet, mis on patendiga kaitstud või impordib või valdab seda toodet; 2) kasutab või pakub kasutamiseks protsessi, mis on patendiga kaitstud. Sama paragrahvi lõike 2 järgi on eelmainitud teod karistatavad ka juhtudel, kui seda tehakse kaubanduslikus ulatuses. Suurbritannias ja USA-s ei ole patendiõiguse rikkumine karistatav. Suurbritannias ja USA-s ei ole patendiõiguse rikkumine karistatav.

3.2.3 Kasuliku mudeli õiguste rikkumine

Soome karistusseadustiku 49. peatüki § 2 punkti 5 järgi on kasuliku mudeli õiguste rikkumine karistatav juhul, kui sellega kaasneb oluline finantsiline kaotus. Soome kasuliku mudeli seaduse (Laki hyödyllisyysmallioikeudesta)¹³³ § 39 lõike 1 järgi on kasuliku mudeliga seotud

¹²⁹ Patents Act — Arvutivõrgus: <http://www.finlex.fi/fi/laki/kaannokset/1967/en19670550.pdf> (29.04.2015).

¹³⁰ Patents Act — Arvutivõrgus: http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=356595 (29.04.2015).

¹³¹ Federal Act on Patents for Inventions — Arvutivõrgus: [http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id= .281156](http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=.281156) (25.04.2015).

¹³² Patent Act — Arvutivõrgus: http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_patg/index.html (29.04.2015).

¹³³ Act on Utility Model Rights. — Arvutivõrgus: <http://www.finlex.fi/fi/laki/kaannokset/1991/en19910800.pdf>

ainuõiguste rikkumine karistatav. Saksamaa kasuliku mudeli seaduse (Gebrauchsmustergesetz)¹³⁴ § 25 lõike 1 punkti 1 järgi on karistatav ilma õiguste omaniku nõusolekuta teha, pakkuda, turustada, kasutada või importida toodet, mis on kasuliku mudeli kaitse all. Sama paragrahvi lõike 2 järgi on eelmainitud rikumine karistatav, kui seda tehakse ärilisel eesmärgil. Rootsis, Šveitsis, Suurbritannias ega USA-s kasuliku mudeli süsteemi ei eksisteeri.

3.2.4 Tööstusdisaini õiguste rikkumine

Soome karistusseadustiku 49. peatüki § 2 punkti 3 järgi on registreeritud tööstusdisaini õiguste rikkumine karistatav juhul, kui sellega kaasneb oluline finantsiline kaotus. Soome registreeritud tööstusdisaini seaduse (Mallioikeuslaki)¹³⁵ § 35 lõike 2 järgi on registreeritud tööstusdisaini õiguste rikkumine karistatav. Rootsi tööstusdisaini seaduse (Mönsterskyddslag)¹³⁶ § 35 järgi on karistatav tahtlikult või raske hooletuse tõttu tööstusdisaini õiguste rikkumine. Šveitsi tööstusdisaini seaduse (Bundesgesetz vom 5. Oktober 2001 über den Schutz von Design)¹³⁷ § 41 lõike 1 punkti 1 järgi on karistatav tööstusdisaini ebaseaduslik kasutamine. Sama paragrahvi lõike 3 järgi on sama tegu karistatav ka juhul kui, seda tehakse ärilisel eesmärgil. Saksamaa tööstusdisaini kaitse seaduse (Gesetz über den rechtlichen Schutz von Mustern und Modellen)¹³⁸ § 51 lõikes 1 on toodud viide §-le 38, kus on toodud erinevad tööstusdisaini omaniku õigused ning mille rikkumine on karistatav, sama paragrahvi lõike 3 järgi sama tegu karistatav, kui seda tehakse ärilisel eesmärgil. Suurbritannias ei ole tööstusdisaini õiguste rikkumine karistatav.

3.2.5 Mikrolülituste topoloogia õiguste rikkumine

Soome karistusseadustiku 49. peatüki § 2 punkti 4 järgi on mikrolülituste topoloogia õiguste rikkumine karistatav juhul, kui sellega kaasneb oluline finantsiline kaotus. Mikrolülituste

(29.04.2015).

¹³⁴ Utility Model Law. — Arvutivõrgus: http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=126191 (29.04.2015).

¹³⁵ Registered Designs Act. — Arvutivõrgus: <http://www.finlex.fi/fi/laki/kaannokset/1971/en19710221.pdf> (29.04.2015).

¹³⁶ Design Protection Act. — Arvutivõrgus: http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=290538 (29.04.2015).

¹³⁷ Federal Law on the Protection of Designs of October 5, 2001. — Arvutivõrgus: http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=125815 (29.04.2015).

¹³⁸ Gesetz über den rechtlichen Schutz von Mustern und Modellen. — Arvutivõrgus: http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=304219 (29.04.2015).

topoloogia seaduse (Laki yksinoikeudesta integroidun piirin piirimalliin)¹³⁹ § 35 järgi on mikrolülituste topoloogia õiguste rikkumine karistatav. Rootsi mikrolülituste topoloogia seaduse (Lag om skydd för kretsmönster för halvledarprodukter)¹⁴⁰ § 9 järgi on karistatav § 2 nõuete rikkumine. Paragrahvis 2 on toodud mikrolülituste topoloogia autori ainuõiguste nimekiri. Šveitsi mikrolülituste topoloogia seaduse (Bundesgesetz vom 9. Oktober 1992 über den Schutz von Topographien von Halbleitererzeugnissen)¹⁴¹ § 11 punktide a ja b järgi on karistatav ebaseaduslikult mikrolülituste topoloogiast koopiade tegemine või siis topoloogiaste levitamine. Saksamaa mikrolülituste topoloogia seaduse (Gesetz über den Schutz der Topographien von mikroelektronischen Halbleitererzeugnissen)¹⁴² § 10 lõike 1 järgi on karistatav mikrolülituste topoloogiast koopiade tegemine või topograafia levitamine. Sama paragrahvi lõike 2 järgi on mikrolüliruste topoloogia õiguste rikkumine karistatav, kui seda tehakse kaubanduslikus ulatuses. Suurbritannias pole mikrolülituste topoloogia õiguste rikkumine karistatav.

3.2.6 Sordikaitse õiguste rikkumine

Soome karistuseseadustiku 49. peatüki § 2 punkti 6 järgi on sordikaitse õiguste rikkumine karistatav juhul, kui sellega kaasneb oluline finantsiline kaotus. Lisaks on sordikaitse seaduse (Laki kasvinjalostajanoikeudesta)¹⁴³ § 41 lõike 1 järgi taimesordiõiguse rikkumine karistatav ilma mingi lisatunnusteta. Rootsi sordikaitse seaduse (Växtförädlarrättslag)¹⁴⁴ 9. peatüki § 1 lõike 1 järgi on tahtlikult või suure hooletuse tõttu sordikaitse õiguste rikkumine karistatav. Šveitsi sordikaitse seaduse (Bundesgesetz vom 20. März 1975 über den Schutz von Pflanzenzüchtungen)¹⁴⁵ § 43 lõikes 1 on viidatud §-le 5, kus on toodud sordikaitse omaniku

¹³⁹ Act on the Exclusive Right in the Lay-out Design (Topography) of an Integrated Circuit. — Arvutivõrgus: <http://www.finlex.fi/fi/laki/kaannokset/1991/en19910032.pdf> (29.04.2015).

¹⁴⁰ Act on the Protection of the Topographies for Semiconductor Products. — Arvutivõrgus: http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=290529 (29.04.2015).

¹⁴¹ Federal Law on the Protection of Topographies of Semi-Conductor Products. — Arvutivõrgus: http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=186142 (29.04.2015)

¹⁴² Law on the Protection of the Topographies of Microelectronic Semiconductor Products. — Arvutivõrgus: http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=126215 (29.04.2015).

¹⁴³ Plant Breeder's Right Act. Arvutivõrgus: <https://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/2009/en20091279.pdf> (29.04.2015).

¹⁴⁴ Act on the Protection of Plant Breeder's Rights. Arvutivõrgus: http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=129601 (29.04.2015).

¹⁴⁵ Federal law on the protection of plant varieties No 232.16 of March 20, 1975. Arvutivõrgus: http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=179796 (29.04.2015).

õigused, ning mille rikkumine on karistatav, lisaks sama paragrahvi lõike 2 järgi on sama tegu karistatav juhul, kui seda tehakse hooletusest. Saksamaa sordikaitse seaduse (Sortenschutzgesetz)¹⁴⁶ § 39 lõikes 1 viidatakse § 10 lõikele 1, kus on toodud sordikaitse omaniku õigused, ning mille rikkumine on karistatav, sama paragrahvi lõike 2 järgi on sama tegu karistatav, kui rikkuja teeb seda ärilisel eesmärgil. Suurbritannias sordikaitse õiguste rikkumine ei ole karistatav.

3.2.7 Ärisaladuse õigustamata avaldamine ja kasutamine

Soome karistusseadustiku 30. peatüki § 5 lõike 1 järgi on karistatav ebaseaduslik ärisaladuse avalikustamine, kui seda tehti ärilise tulu teenimise või kahju tekitamise eesmärgil ning rikkuja ise oli kellegi teise teenistuses või juhatuses või nõukogus või tegutseb ettevõtjakäsundi alusel või osaledes äriühingu restruktureerimisel. Sama peatüki § 6 järgi on karistatav ärisaladuse kasutamine. Soome kõlvatu konkurentsiseaduse¹⁴⁷ § 10 järgi on ka ärisaladuse avaldamine ning kasutamine karistatav, kuid karistused tulenevad karistusseadustiku 30. peatükist. Rootsis ei ole ärisaladuse õigustamatu avaldamine ja kasutamine eraldi karistatav. Saksamaa karistusseadustiku (Strafgesetzbuch)¹⁴⁸ § 203 järgi on ärisaladuse avalikustamine karistatav. Sama seaduse § 204 järgi on karistatav selle kasutamine. Ka Saksamaa kõlvatu konkurentsiseaduse (Gesetz gegen den unlauteren Wettbewerb)¹⁴⁹ § 17 lõike 1 järgi on ärisaladuse avaldamine karistatav, kui seda tehakse tulu teenimise või kahju tekitamise eesmärgil. Sama paragrahvi lõike 4 punkti 1 järgi on karistatav ka juhtudel, kui seda tehakse ärilisel eesmärgil. Šveitsi karistusseadustiku (Schweizerisches Strafgesetzbuch vom 21. Dezember 1937)¹⁵⁰ § 162 järgi on karistatav ärisaladuse avalikustamine ja selle kasutamine. Šveitsi kõlvatu konkurentsiseaduse (Bundesgesetz gegen den unlauteren Wettbewerb vom 19. Dezember 1986)¹⁵¹ § 23 järgi on ka ärisaladuse

¹⁴⁶ The Plant Variety Protection Law. Arvutivõrgus: http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=224301 (29.04.2015).

¹⁴⁷ Unfair Business Practices Act. Arvutivõrgus: <http://www.finlex.fi/fi/laki/kaannokset/1978/en19781061.pdf> (29.04.2015).

¹⁴⁸ German criminal code. Arvutivõrgus: http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stgb/index.html (29.04.2015).

¹⁴⁹ The Act Against Unfair competition. Arvutivõrgus: http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_uwg/index.html (29.04.2015).

¹⁵⁰ Swiss Criminal Code. Arvutivõrgus: http://www.admin.ch/ch/e/rs/311_0/ (29.04.2015).

¹⁵¹ Federal Law on Unfair Competition. Arvutivõrgus: http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=125647 (29.04.2015).

avaldamine ja kasutamine karistatav. Suurbritannias ei ole ärisaladuse avalikustamine ja levitamine eraldi karistatav.

3.3 Kokkuvõte

Autoriõiguse isiklike õiguste rikkumise puhul on põhierinevus erinevate riikide vahel selles, kas selline rikkumine on karistatav. Soomes, Rootsis ja Šveitsis on isiklike õiguste rikkumine karistatav, Saksamaal on karistatav ainult ühe isikliku õiguse rikkumine ning Suurbritannias ja USA-s pole see üldse karistatav. Autoriõiguse varaliste õiguste rikkumine on sätestatud kõigis eelmainitud riigis, kuid erineval moel. Kui Soome, Rootsi, Šveitsi ja Saksamaa puhul on igasugune varalise õiguse rikkumine karistatav, sõltumata sellest, kas teeniti mingisugust tulu või tekitati kahju, siis Suurbritannia ja USA puhul on enamasti oluline, et rikkumisega kaasneks tulu. Enamike eelmainitud riikide puhul on karistatav ka teosele või autoriõiguse kaasneva õiguse objektile lisatud tehnilise kaitsemeetme rikkumine ning teoste juures oleva õiguste teostamist käsitleva teabe eemaldamine või muutmine. Esimese puhul on põhilised rikkumised kas tehnilisest kaitsemeetmest möödapääsemine või eemaldamine või selliste seadmete või teenuste pakkumine, millega on võimalik kaitsemeetmetest mööda pääseda. Teise puhul on põhilised rikkumised õiguste teostamist käsitleva teabe eemaldamine või muutmine või sellise teose levitamine või üldsusele suunamine, millelt on selline teave eemaldatud või muudetud.

Tööstusomandi õiguste rikkumise puhul on olukord kirjum. Kaubamärgi õiguste puhul võib öelda, et see on kõigis eelmainitud riikides karistatav. Patendi õiguste rikkumine on karistatav Soomes, Rootsis, Saksamaal ja Šveitsis, kuid ei ole seda USA-s ja Suurbritannias. Kasuliku mudeli õiguste rikkumise on karistatav Soomes ja Saksamaal, ülejäänud riigid seda ei tunnusta. Tööstusdisaini, mikrolülituste topoloogia ning sordikaitse õiguste rikkumine on karistatav Soomes, Rootsis, Šveitsis ning Saksamaal, kuid mitte Suurbritannias. Ärisaladuse õigustamatu avaldamine ja kasutamine on karistatav Soomes, Šveitsis, Saksamaal, kuid mitte Rootsis ja Suurbritannias.

4 Võimalikud muudatused seoses intellektuaalse omandi vastaste süütegudega Eestis

4.1 Isiklike õiguste rikkumine

Eesti on valinud suuna, kus autoriõiguses isiklike õiguste rikkumine (ühe erandiga) ei ole karistatav ning varaliste õiguste rikkumise puhul peab rikkuja saama minigugust tulu. Selline suund on iseloomulik Suurbritanniale ja USA-le e. koopiaõiguse süsteemi maadele. Samas autori õiguse maade puhul, kuhu peaks kuuluma ka Eesti, on isiklike õiguste rikkumine enamjaolt karistatav. Kas isiklike õiguste rikkumine peab olema kriminaalkorras karistatav? Statistika näitab, et isiklike õiguste rikkumiste arv on olnud viimastel aastatel praktiliselt olematu. Siinjuures tuleb muidugi ka veel arvestada sellega, et intellektuaalne omand kuulub eraõiguse hulka, mistõttu tuleb selles õigusharus probleemide lahendamisel eeskätt kasutada tsiviilõiguslike meetmeid, täpsemalt siis tsiviilkohtute kaudu. Ka praktikas on seis selline, et rohkem pöördutakse tsiviilkohtusse.¹⁵² Ka isiklike õiguste rikkumiste puhul tuleks pigem jääda seisukohale, et nende rikkumiste lahendamine peaks jääma tsiviilõiguslike meetmete kanda.

KarS § 219 järgi on karistatav autorsuse rikkumine e. võõra isiku teose või teose esituse, samuti võõra leiutise, tööstusdisainilahenduse või mikrolülituse topoloogia oma nimel üldsusele teatavaks tegemine. Sätte õigustuseks on eelnevalt mainitud, et tegemist on oluliseima autori isikliku õigusega ning selle rikkumist loetakse raskeks teoks. Samas on alates 1. jaanuarist 2015 olukord selline, et erinevates haruseadustes (AutÕS, PatS, KasMudS, TDKS ning MTKS) olevad isiklike õiguste rikkumistega seonduvad väärted on kehtetuks tunnistatud ning hetkel on see ainus säte, kus isiklike õiguste rikkumine on karistatav. Kui varsemalt võis loogiliselt aru saada, et vähemtähtsate isiklike õiguste rikkumised olid väärted ning autorsuse rikkumine kui tähtsaim isikliku õiguse rikkumine oli kuritegu, siis nüüdseks on see loogiline alus kadunud. Kuna isiklike õiguste õiguste rikkumised on dekriminaliseeritud, siis kuidas suhtuda sellesse sättesse nüüd? Eelnevast lähtuvalt leiab autor, et hetkeolukorras tundub sellise säte kehtivus kaheldav.

4.2 Piraatkaubandus

KarS § 222 järgi on karistatav teadvalt autoriõigust või autoriõigusega kaasnevat õigust rikkuva kauba valmistamise, müügi, rentimise, hoidmise, edasitoimetamise või muul viisil

¹⁵² Informatsioon pärineb Eesti Autorite Ühingult.

kauplemise eest kutse- või majandustegevuses, kui rikkumisega saadud kasu või tekitatud kahju ületab kahtekümmend miinimumpäevamäära. Seoses selle paragrahviga tekkis küsimus, kas nii lai piraatkauba sõnastus on õigustatud. Hetkel võib KarS puhul piraatkauba all mõista kui igasugust autoriõigust, olgu tegemist isikliku või varalise õigusega, rikkuvat kaupa. TRIPS-i lepingu puhul on piraatkauba puhul tegemist teosest või autoriõigusega kaasneva õiguste objektist ilma volitatud isiku nõusolekuta tehtud koopiaga. Ka erialakirjanduses ning WIPO autoriõigusealases käsiraamatus defineeritakse piraatlust kui tegevust, mis hõlmab teosest ilma loata koopia tegemist ning selle levitamist või müümist. Maailma Intellektuaalse Omandi Organisatsiooni autoriõigusealases käsiraamatus on piraatlus määratletud kui „teose või autoriõigusega kaasneva objekti ilma loata reprodutseerimine (e. kopeerimine) levitamise eesmärgil ning mis tavaliselt hõlmab ka ärilist eesmärki”, lisaks hõlmab see ka teose ilma loata üldsusele suunamist.¹⁵³ Eelnevast lähtuvalt võib öelda, et piraatkauba mõiste peaks piirduma autoriõiguse varaliste õiguste rikkumistega, jättes isikliku õiguste rikkumistega seonduv välja.

4.3 Teose ja autoriõigusega kaasnevate õiguste objekti ebaseaduslik üldsusele suunamine

KarS § 223 järgi on teose või autoriõigusega kaasnevate õiguste objekti ebaseadusliku avaliku esitamise, üldsusele näitamise, edastamise, taasedastamise või kättesaadavaks tegemise eest kutse- või majandustegevuses, kui rikkumisega saadud kasu või tekitatud kahju ületab kahtekümmend miinimumpäevamäära. Seoses selle paragrahviga on tekkinud küsimused seoses KarS §-de 222 ja 222¹. Esimene, nagu eelnevalt sai mainitud, puudutab piraatkaubandust, ning teise järgi on karistatav autori või autoriõigusega kaasneva õiguse omaja varalise õiguse teadva rikkumise eest arvutisüsteemi vahendusel kutse- või majandustegevuses, kui rikkumisega saadud kasu või tekitatud kahju ületab kahtekümmend miinimumpäevamäära. Esiteks tekitab küsimusi vahetegu KarS § 222¹ ja 223 vahel. Teose üldsusele suunamise erinevad vormid kuuluvad AutÕS § 13 lõike 1 punktide 7-9¹ järgi varaliste õiguste hulka, mistõttu on need ka hõlmatud KarS § 222¹ kaitsealasse. Kui vaadata teose üldsusele suunamise erinevaid vorme, siis on kõigi puhul võimalik kasutada tehnilisi vahendeid. Tehniliste vahendite hulka kuulub ka arvutisüsteem. Tehniliste vahendite mõistet AutÕS ei avalda. Arvutisüsteemi puhul on varasemalt mainitud, et ta hõlmab erinevaid arvuteid ja mobiiltelefone, kuid need ei ole ainukesed vahendid, mis moodustavad

¹⁵³ Guide to the copyright and related rights treaties administered by WIPO and glossary of copyright and related rights terms. Viidatud töö nr 9.

arvutisüsteemi. Kuidas nendel vahet teha? Siinjuures ei saa välistada võimalust, et arvutisüsteem ja tehnilised vahendid on üks ja seesama ning vahet polegi. Sel juhul võib tekkida vajadus KarS § 223 muutmise järele. Teiseks tekitab küsimusi vahetegu KarS § 223 ja KarS § 222 vahel. Piraatkaubanduse alla kuulub varaliste õiguste rikkumine, mistõttu on seal hõlmatud ka üldsuse suunamine. Eelnevalt sai väidetud, et piraatlus peaks hõlmama koopiate tegemist ja selle levitamist. Mida kujutab endast üldsusele suunamine? Uues autoriõiguse ja autoriõigusega kaasnevate õiguste seletuskirjas on mainitud, et tegemist on nn katusterminiga erinevatele teose kasutusviisidele, mis hõlmab mitmeid teose mittefüüsiliste koopiate üldsuseni viimise viise.¹⁵⁴ Tegemist on siinjuures digitaalkoopiatega. Tõsi, uue seaduse eelnõu järgi üldsusele suunamine ei hõlma üldsusele edastamist ning avalikkusele esitamist. Esimese puhul siiski ei saa välistada digitaalkoopia edastamise võimalust. Eelnevast lähtuvalt tundub KarS § 223 edasine kehtima jäämine kaheldav.

4.4 Infoühiskonna teenuse ja meediateenuse ebaseaduslik vastuvõtmine

KarS § 225¹ järgi on karistatav asulisele infoühiskonna teenusele või tasu eest edastatavale meediateenusele või nendele juurdepääsu võimaldavale teenusele ebaseaduslikku juurdepääsu võimaldavate seadmete või tarkvara ärilisel eesmärgil valmistamise, edasiandmise, paigaldamise, hooldamise, omamise või reklaamimine. Omaette küsimus on sätte olemasolu KarS 14. peatükis. Oma olemuselt on ta sarnane KarS §-ga 225, mille järgi on ka keelatud sellise seadme valmistamine, millega on võimalik ebaseaduslikult ligi pääseda autoriõigusega või autoriõigusega kaasnevate õigustega kaitstud objektile ning televisiooni- ja raadioprogramm kuuluvad autoriõigusega kaasnevate õigustekaitse alla; lisaks ei ole tegemist ka teoga, mis rikkuks autoriõigusega kaasnevaid õigusi, pigem on tegemist ettevalmistava tegevusega selleks, et rikkumisi toime panna. Samas on Prokuratuuriseaduse, karistusseadustiku, vääртеomenetluse seadustiku, kriminaalmenetluse seadustiku ja infoühiskonna teenuse seaduse muutmise seaduse eelnõu 791 SE I seletuskirja järgi see sate vastu võetud, kuna Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiivi 98/84/EÜ tingimusjuurdepääsul põhinevate või seda sisaldavate teenuste õiguskaitse kohta järgi peavad

¹⁵⁴ Seletuskiri autoriõigusega ja autoriõigusega kaasnevate õiguste seaduse eelnõu juurde. Arvutivõrgus: http://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/autorioiguse_seletuskiri-21-7-2014.pdf, lk 44 (29.04.2015). Lisaks veel see, et uue seaduse järgi üldsusele suunamine ei hõlma enam teose edastamist ega avalikku esitamist, lisaks pole seal enam sellist mõistet nagu üldsusele näitamine. Autoriõiguse ja autoriõigusega kaasnevate õiguste seaduse eelnõu. Arvutivõrgus: http://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/autorioiguse_seaduse_eelnou_27.01.2015.pdf (29.04.2015). Kui KarS § 223 peaks jääma, siis suure tõenäosusega tuleks seal pealkirja osas korrektiive teha.

kõik EL liikmesriigid keelustama oma territooriumil infoühiskonna teenuse, teleringhäälingu ning raadioringhäälingu ebaseaduslikuks vastuvõtuks mõeldud seadmete valmistamise, levitamise, müügi, rentimise, ärilistel eesmärkidel omamise, paigaldamise, hooldamise või vahetuse ning selliste seadmete kasutamist propageerivad kommertstedaanded ning sätestama nimetatud keeldude rikkumise eest tõhusad ning proportsionaalsed sanktsioonid.¹⁵⁵ Kuna EL direktiivis on eraldi toodud kohustus sellise rikkumise sanktsioneerimine, siis tundub mõistlik KarS § 225¹ olemasolu, omaette küsimus on see, kas see väärtegu peab olema karistusseadustikus või võib olla ka eraldi võetuna nii meediateenuste seaduses kui ka infoühiskonna seaduses. Pigem räägib viimase kasuks see, et VTMS § 52 lõike 4 järgi on selle väärtegu kohtuväliseks menetlejaks Tehnilise Järelevalve Amet, kes on ka InfoTS § 16 ja MeeTS § 59 järgi nendes olevate väärtegade kohtuväline menetleja.

4.5 Tööstusomandi õiguse rikkumine

KarS § 226 järgi on karistatav patendi, kasuliku mudeli, kaubamärgi, tööstusdisainilahenduse või mikrolülituse topoloogia omaniku ainuõiguse, samuti kaitsealuse sordi aretajale või omanikule kuuluvate varaliste õiguste või kaitstud geograafilisest tähisest tulenevate õiguste rikkumise eest varalise kasu saamise eesmärgil. Tööstusomandi õiguste puhul on asi suhteliselt kirju. TRIPS-i lepingu järgi on Eestil kohustus kriminaalkorras karistada võltsitud kaubamärgiga toodete levitamine kaubanduslikus ulatuses, ülejäänute puhul mingit kohustust pole. Suurbritannias ja USA-s on karistatav ainult kaubamärgi õiguse rikkumine, Saksamaal on igasugune tööstusomandi õiguste rikkumine karistatav, ülejäänud maade puhul on üks või teine tööstusomandi rikkumine mittekaristatav. Statistika näitab, et kui geograafilise tähise ning sordikaitse puhul on rikkumiste arv olnud pea olematu, siis teiste tööstusomandite puhul (kui võltsitud kaubamärgiga seonduv välja jätta) on raske erisusi tuua, kuna nad asuvad kõik ühes paragrahvis. Kuna Eesti Patendiameti lehekülje¹⁵⁶ järgi pole registreeritud ühtegi mikrolülituste topoloogiat, siis võib eeldada, et sellega seotud rikkumiste arv on ka olematu. Kui üldiselt on tööstusomandi õiguste rikkumiste arv püsinud alla kümne, siis 2012 aastal oli rikkumiste arv koguni 21. Siinkohal tundub mõistlik tööstusomandi puhul geograafiliste tähiste, mikrolülituste topoloogia ning sordikaitse õiguste rikkumine dekriminaliseerida ning nendega seotud rikkumised jätta lahendada tsiviilõiguslike meetmetega. Ülejäänud

¹⁵⁵ Prokuratuuriseaduse, karistusseadustiku, väärtemenetluse seadustiku, kriminaalmenetluse seadustiku ja infoühiskonna teenuse seaduse muutmise seaduse eelnõu. 791 SE I. Arvutivõrgus: http://www.riigikogu.ee/?op=emsplain2&content_type=text/html&page=mgetdoc&itemid=053400012 (01.03.2015).

¹⁵⁶ Eesti Patendiamet. Arvutivõrgus: <http://www.epa.ee/> (29.04.2015).

tööstusomandi õiguste rikkumised võiks olla hetkeseisuga karistatavad.

4.6 Ärisaladuse õigustamatu avaldamine ja kasutamine

KarS § 377 järgi on karistatav töö- või ametiülesannetega seoses isikule teatavaks saanud ärisaladuse avaldamise või kasutamise eest ilma ettevõtja loata, kui see on toime pandud ärilisel või kahju tekitamise eesmärgil. Statistika näitab, et rikkumiste arv on suhteliselt väike. Kommentaarides on mainitud, et selle sätte rakendusala on väike, kuna üldiselt sõlmitakse ärisaladuse hoidmise lepinguid, mille rikkumise puhul nõutakse kahju sisse tsiviilkorras. Kas sellel sättel on motet? Arvestama peaks seda, et karistusõiguslik meede peab olema viimane abinõu, ning kui tsiviilõiguslikud meetmed on piisavalt head, et ärisaladusega seotud probleemid lahendada, siis pole seda sätet vaja.

Kokkuvõte

Rahvusvahelisel tasandil reguleerivad intellektuaalse omandi vastaseid süütegusid Maailma Kaubandusorganisatsiooni Intellektuaalomandi õiguste kaubandusaspektide leping e TRIPS-i leping ning Euroopa Nõukogu Arvutikuritegevusvastane konventsioon. Esimese järgi on karistatav piraatlus ja võltsitud kaubamärkidega kaupade levitamine kaubanduslikus ulatuses, teise järgi autoriõiguse ja autoriõigusega kaasnevate õiguste, täpsemalt varaliste õiguste, rikkumine arvutisüsteemis kaubanduslikus ulatuses. Mõlema puhul on nõutav, et nad oleksid vastavates õigusaktides määratletud kurtegedena. Nende kõigi õigusaktidega on Eesti ühinenud. Euroopa Liidu tasandil taheti luua direktiivi, milles oleks olnud karistatav igasuguse intellektuaalse omandi rikkumine, kuid mis siiski hiljem ebaõnnestus. Siiski ei ole Euroopa Liidus sellise õiguakti loomine tulevikus välistatud. Rahvusvahelisel tasandil loodi uus õigusakt, mis on Võltsimisvastane kaubandusleping e. ACTA. Euroopas leidis see õigusakt negatiivset vastukaja, kuna ta pidi rikkuma Euroopa Liidu põhiõigusi ning selle loomine oli toimunud saladuskatte all. Eelnevast lähtuvalt otsustas Euroopa Parlament selle maha hääletada. Kuigi Euroopas on ACTA ebapopulaarne, ollakse teistes riikides nagu USA ja Jaapan selle jõustamisest huvitatud.

Alates 1. jaanuarist 2015 on Eestis kõik intellektuaalse omandi vastased süüteod reguleeritud KarS-is. Varasemalt olid osad süüteod sätestatud ka muudes seadustes. KarS-s on eraldi 14. peatükk, kus on reguleeritud intellektuaalse omandi vastased süüteod. Selle peatüki järgi on kuritegedena karistatav autorsuse rikkumine; piraatkaubandus; autoriõiguse rikkumine arvutisüsteemis; teose ja autoriõigusega kaasnevate õiguste objekti ebaseaduslik üldsusele suunamine ja võltskaubandus; väärteona autoriõiguse rikkumine tulu teenimise eesmärgil; autoriõiguse või autoriõigusega kaasneva õiguse rikkumist takistava tehnilise kaitsemeetme või õiguse teostamist käsitleva elektroonilise teabe ebaseadusliku muutmine või kõrvaldamine või kaitsemeetme kõrvaldamiseks kasutatava vahendi või seadme valmistamise või levitamine kasu saamise eesmärgil, tasulisele infoühiskonna teenusele või tasu eest edastatavale meediateenusele või nendele juurdepääsu võimaldavale teenusele ebaseaduslikku juurdepääsu võimaldavate seadmete või tarkvara ärilisel eesmärgil valmistamise, edasiandmise, paigaldamise, hooldamise, omamise või reklaamimise eest, tööstusomandi õiguse rikkumine ja võltskaubandus. Eraldi on KarS § 377 sätestatud ebaseaduslik ärisaladuse avalikustamine ja kasutamine. Enamike sätete puhul ei lange pealkiri ja sisu kokku, mistõttu võiksid pealkirjad teistmoodi olla. Intellektuaalsete süütegude statistika, mis puudutab KarS 14. peatükki näitab, et nende üldine arv on langustrendis: kui aastal 2011 oli see arv 71, siis

2014. aastal oli see arv 20. Kui KarS teose ja autoriõigusega kaasnevate õiguste objekti ebaseaduslik üldsusele suunamise arv on püsunud stabiilselt üle 10 (2014 oli erandina 7), siis ülejäänud sätete rikkumiste arv on kõikunud üles-alla.

Intellektuaalse omandi vastaste süütegude puhul erinevates riikides saab rääkida teatud erisustest. Siinkohal tuleb veel arvestada, et USA puhul tuli arvesse ainult autoriõiguse, kaubamärgiõiguse ning patendiõiguse rikkumised, kuna USA intellektuaalse omandi jaotus põhineb nendel kolmel. Autoriõiguse isiklike õiguste rikkumise puhul on põhierinevus erinevate riikide vahel selles, kas selline rikkumine on karistatav. Enamikes eelmainitud riikides see oli karistatav, erandiks olid Suurbritannia ja USA. Autoriõiguse varaliste õiguste rikkumine on sätestatud kõigis eelmainitud riigis, kuid erineval moel. Enamikes eelmainitud riikides oli varaliste õiguste rikkumine karistatav nii tavalise rikkumisena kui ka lisatunnustega, olgu selleks kahju tekitamine või tulu teenimine; Suurbritannias ja USA-s oli oluline, et rikkumisega ka mingi tulu kaasneks. Kõikides eelmainitud riikides on karistatav ka teosele või autoriõigusega kaasneva õiguse objektile lisatud tehnilise kaitsemeetme rikkumine ning enamikes nendes teoste juures oleva õiguste teostamist käitleva teabe eemaldamine või muutmine. Tööstusomandi õiguste rikkumise puhul on olukord kirjum. Kaubamärgi õiguste puhul võib öelda, et see on kõigis eelmainitud riikides karistatav. Patendi õiguste rikkumine on karistatav enamikes riikides, kuid ei ole seda USA-s ja Suurbritannias. Kasuliku mudeli õiguste rikkumise on karistatav Soomes ja Saksamaal, ülejäänud riigid seda ei tunnusta. Tööstusdisaini, mikrolülituste topoloogia ning sordikaitse õiguste rikkumine on karistatav enamikes riikides, kuid mitte Suurbritannias. Ärisalduse avalikustamine ja kasutamine on karistatav enamike riikides, kuid mitte Rootsis ja Suurbritannias.

KarS-s oleks vaja teha mõningad muudatused. Esiteks see, et 1. jaanuarist 2015 on isiklike õiguste rikkumised dekriminaliseeritud ning vaid autorsuse rikkumine on alles jäänud. Selle sätte põhjenduseks on öeldud, et tegemist on olulisima isikliku õigusega rikkumisega, kuid kui teised rikkumised on dekriminaliseeritud, siis on raske leida põhjust selle sätte säilitamiseks. Teiseks see, et piraatkaubandus ei tohiks hõlmata kõiki autoriõigusi ja autoriõigusega kaasnevaid õigusi, vaid peaks piirduma ainult varaliste õigustega, kuna üldiselt hõlmab piraatlus teoste koopiatega seonduvat ning isiklike õiguste e. teose enesega seotud rikkumisi ei ole piraatlusel mingit seost. Kolmandaks see, et teose ja autoriõigusega kaasnevate õiguste objekti ebaseaduslik üldsusele suunamine ei ole vajalik eraldi säilitada, kuna see säte oleks kaetud piraatkaubanduse all. Neljandaks see, et tasulisele infoühiskonna teenusele või tasu eest edastatavale meediateenusele või nendele juurdepääsu võimaldavale

teenusele ebaseaduslikku juurdepääsu võimaldavate seadmete või tarkvara ärilisel eesmärgil valmistamise sate võiks KarS asemel olla MeeTS-is ja InfoTS-s, kuna struktuuriliselt sobib ta nendesse seadustesse paremini ning Tehnilise Järelevalve Ametil on selle sätte menetlemise pädevus. Neljandaks see, et tööstusomandi õiguste rikkumise osas tuleks välja jätta geograafiline tähis, sordikaitse ning mikrolülituste topoloogia. Esimese kahe puhul näitab statistika, et nendega seotud õigusi pole kordagi kriminaalkorras rikutud ning kuna viimase puhul pole ühtegi registreeringut Patendiametis tehtud, siis võib oletada, et selle tööstusomandi õiguste rikkumine on olematu. Viidendaks see, et kuna ärisaladuse õigustamatu avalikustamine ning kasutamine lahendatakse põhiliselt tsiviilkorras ning selle rikkumiste arv on olnud üldiselt madal, siis tundub selle sätte kehtivus kaheldav.

Intellectual property protection by criminal law: Estonian law in international context

Summary

Intellectual property is a part of private law. It comprises copyright and related rights and industrial property. Copyright protects rights in literary, artistic and scientific works; related rights protects the rights of performing artists, producers of phonograms and broadcasting organizations and industrial property protects inventions, industrial designs, trade marks, geographical indications, layout-designs of integrated circuits, plant variety and trade secret. In Estonia there are regulated in the Copyright Act, Trade Marks Act, Patents Act, Utility Models Act, Industrial Design Protection Act, Geographical Indication Protection Act, Layout Designs of Integrated Circuits Protection Act and Plant Propagation and Plant Variety Rights Act. What is connection between intellectual property and criminal law? Nowadays there are far-spread piracy and trademark counterfeiting. Even WIPO has admitted that. In addition there are also cybercrimes, what is associated with piracy.

How is the situation with intellectual property offences? Is it mandatory to punish every intellectual property infringement or not? Is it reasonable to punish all industrial property infringements or not? What else is need to punish? This work aim is to find out international obligations in relation to intellectual property offences and see, if there are some offences, what is not any more important, also taking into consideration other country legal acts.

In the first chapter is given an overview about international and European legal acts, where intellectual property offences are regulated, and then discussing about them. Legal acts are World Trade Organisation Agreement on the Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights (TRIPS) and European Council Cybercrime Convention, in addition there are European Union second proposed directive on criminal measures aimed at ensuring the enforcement of intellectual property rights (IPRED2), which was not adopted, but influenced European Union legal system, and The Anti-Counterfeiting Trade Agreement, which had not come into force yet, but which made a big effect to the world. In the second chapter is disserted intellectual property offences in Estonia and is given overview statistics of offences. In the third chapter is disserted other countries intellectual property offences. The countries are Finland, Sweden, Switzerland, Germany, United Kingdom and USA. In the fourth chapter

is given overview about criminal law policy opportunities and suggestions for intellectual property offences in Estonia.

According to TRIPS and Cybercrime Convention it is mandatory to punish piracy and trade mark counterfeiting on a commercial basis and the infringement of copyright, expressly economic rights, by means of a computer system and on a commercial basis as criminal offence. IPRED2 wanted to criminalise all intellectual property rights, but it failed. ACTA had problems with European Union law and legislature process was not public, because that European Parliament did not adopt that legal act.

Since 1. January 2015 all intellectual property offences are in Penal Code. Offences are violation of authorship; trade in pirated goods; infringement of copyright in computer system; unlawful direction of works and objects of related rights towards public; copyright infringement in order to receive proprietary benefits; unlawful alteration or removal of technical protective measures preventing the infringement of copyright or related rights or electronic information on the exercise thereof, or manufacture, use, making available as a service or distribution of means or devices used solely or mainly for removal of the protective measures, if the act was committed outside personal use in order to receive benefits; illegal receipt of information society services and media service; infringement of industrial property rights and trade in counterfeit goods, In addition there is unjustified disclosure and use of business secrets. Where are problem with some provision's title and content connection, there should be change titles. Statistics shows that number of intellectual property offences came down.

There are some distinctions in relation with intellectual property offences in other countries. Before discussion it must be tell, that USA intellectual property divide only copyright, trademark and patent and in this discussion it is counted on. First in most of the aforementioned countries is punished copyright moral rights infringement, but not in United Kingdom and USA. Second most of the aforementioned countries is punished copyright economic rights infringement despite of that, if wrongdoer get commercial benefit or victim get damage or not. In United Kingdom and USA copyright economic rights infringement is punished, if wrongdoer gets commercial benefit. In all of the countries is punished unlawful alteration or removal of technical protective measures preventing the infringement of copyright or related rights, but most of them is punished alteration or removal electronic information of works and related rights objects. With the industrial property it is difficult. All

of the aforementioned countries is punished trademark infringement. Most of the aforementioned countries patent infringement is punished, but not in United Kingdom and USA. Utility model infringement is punished in Finland and in Germany, but other countries do not recognize this industrial property. Industrial design, layout-designs of integrated circuits and plant variety rights infringement is punished most of the aforementioned countries but not in United Kingdom. Unjustified disclosure and use of trade secrets is punished most of the aforementioned countries, but not in Sweden and United Kingdom.

In Penal Code there should be made some changes. First since 1. January 2015 moral rights infringements are not punished and only the violation of authorship has left. It is mentioned, that violation of authorship is the most important moral rights infringement, but if other moral rights infringements are no more punished, there is difficult to protect this provision. Second trade in pirated goods must not incorporate all copyright infringements, only economic rights must be there. Moral rights is connected with original work and have nothing to do with the copies of work. Third there is no need separate provision for unlawful direction of works and objects of related rights towards public because it is covered trade in pirated goods provision. Fourth illegal receipt of information society services and media service can be regulated other legal acts than Penal Code for example Media Services Act and Information Society Services Act. Fifth in relation with industrial property infringement of the industrial property rights where is no need to protect geographical indication, plant variety and layout-designs of integrated circuits. In case of first two statistics shows that infringement of them is from year to year zero. No layout-designs of integrated circuits is registered in Estonian Patent Office which means that infringement of this industrial property is also zero. Sixth unjustified disclosure and use of business secrets is mostly solved in civil procedure and number of infringement of this is low. Because of that it makes doubtful for existence of this provision.

Kasutatud materjalid

Kasutatud kirjandus

1. Aua, K. Autorikahju olemus ja liigid. Juridica 2002, nr 10.
2. Bruun, N. Intellectual Property Law in Finland. Hague: Kluwer law International 2001.
3. Campbell, D (edit). Copyright infringement. London: Kluwer Law International 1997.
4. China – measures affecting the protection and enforcement of intellectual property rights. Panel report. — Arvutivõrgus: https://www.wto.org/english/news_e/news09_e/362r_e.htm (29.04.2015).
5. Conclusion of the Anti-Counterfeiting Trade Agreement (ACTA) by Japan. Arvutivõrgus: http://www.mofa.go.jp/policy/economy/i_property/acta_conclusion_1210.html (29.04.2015).
6. Convention on Cybercrime. Explanatory report. — Arvutivõrgus: <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Reports/Html/185.htm> (29.04.2015).
7. Convention on Cybercrime. Summary of the treaty. — Arvutivõrgus: <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Summaries/Html/185.htm> (29.04.2015).
8. Eesti Patendiamet. Arvutivõrgus: <http://www.epa.ee/> (29.04.2015).
9. Euroopa liidu koduleht. Arvutivõrgus: http://europa.eu/index_en.htm (29.04.2015).
10. Euroopa Nõukogu koduleht. Arvutivõrgus: <http://www.coe.int/en/web/portal/home> (29.04.2015).
11. Euroopa Parlament: Uudised. Atlandiülene kaubandus- ja investeerimispartnerlus. Arvutivõrgus: <http://www.europarl.europa.eu/news/et/top-stories/content/20150202TST18313/html/Atlandi%C3%BClne-kaubandus-ja-investeerimispartnerlus-%28TTIP%29> (25.04.2015).
12. EU negotiating texts in TTIP. Arvutivõrgus: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/press/index.cfm?id=1230> (29.04.2015).
13. Factsheet on intellectual property rights and geographical indications in TTIP. Arvutivõrgus: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2015/january/tradoc_153020.7%20IPR,%20GIs%202.pdf (25.04.2015).
14. Gervais, G. The TRIPS Agreement: Drafting History and Analysis. Third edition. London: Sweet & Maxwell 2008.
15. Gibson, J. The Directive Proposal on Criminal Sanctions. — Arvutivõrgus: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1857174 (29.04.2015).

16. Ginter, C., Parrest, N., Simovart, M.-A. Ärisaladuse kaitse ja hankelepingute avalikustamise nõue riigihankeõiguses. *Juridica* 2013, nr 9.
17. Guide to the copyright and related rights treaties administered by WIPO and glossary of copyright and related rights terms. — Arvutivõrgus: http://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/copyright/891/wipo_pub_891.pdf (29.04.2015).
18. Hanson, M jt. Intellektuaalomandi õppematerjal. Eesti Intellektuaalomandi ja Tehnoloogiasirde Keskus 2015.
19. Härmand, K. Autoriõiguse ja autoriõiguste kaasnevate õiguste kohtupraktika küsimusi Eestis ja Euroopa Liidus. Magistritöö. Tallinn 2006.
20. Intellektuaalomandi kodifitseerimisest. Arvutivõrgus: <https://ajaveeb.just.ee/intellektuaalneomand/> (29.04.2015).
21. Justiitsministeeriumi kodulehekül. Vt. arvutivõrgus: <http://www.just.ee/et> (29.04.2015).
22. Kalmet, T. Muudatused intellektuaalomandi karistusõigusliku kaitse valdkonnas. — *Juridica* 2014, nr 8.
23. Karistuseadustiku ja selle muutmise seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu 931 SE I. — Arvutivõrgus: http://www.riigikogu.ee/?op=emsplain2&content_type=text/html&page=mgetdoc&itemid=061590005 (01.03.2015).
24. Kasten, L., Przybylski, J. Intellectual Property Crimes. *American Law Review*, volume 51, issue 4, Fall 2014. — Arvutivõrgus: <http://heinonline.org.ezproxy.utlib.ee/HOL/Page?handle=hein.journals/amcrimlr51&id=1419&collection=journals&index=journals/amcrimlr#1445> (29.04.2015).
25. Kireeva, I (comp). European Legislation on Protection of Geographical Indications. Overview of the EU Member States' Legal Framework for Protection of Geographical Indications. Arvutivõrgus: http://www.ipr2.org/storage/European_legislation_on_protection_of_GIs1011.pdf (29.05.2015).
26. Kuritegevus Eestis 2014. Tallinn: Justiitsministeerium 2015..
27. Kukrus, A., Kartus, R. Tööstusomand ja globaalmajandus. Tallinn: Külim 2008
28. Laffranque, J. Euroopa Liidu õigussüsteem ja Eesti õiguse koht selles. Talinn: Juura, 2006.
29. Maailma Intellektuaalse Omandi Organisatsiooni koduleht: Arvutivõrgus: <http://www.wipo.int/portal/en/index.html> (29.04.2015).
30. Maailma Kaubandusorgansitsiooni koduleht. Arvutivõrgus: <https://www.wto.or/index.htm> (29.04.2015).
31. Madise, Ü jt (toim). Eesti Vabariigi põhiseadus. Komm vij. 3. Vlj. Talinn: Juura 2012.

32. Majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse eelnõu 803 SE. — Arvutivõrgus: <http://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/ea272fce-517d-efd0-0274-b1b8247c5de5/Majandustegevuse-seadustiku-%C3%BCldosa-seadus/> (29.04.2015).
33. Matthews; D., Žikovska., P. The Rise and Fall of the Anti-Counterfeiting Trade Agreement (Acta): Lessons for the European Union. — International Review of Intellectual Property and Competition Law 2013/44 No 6.
34. Miller, A. R., Davis, M. H. Intellectual property. Patents, trademarks and copyright in a nutshell. St. Paul, Minn: West Publishing CO 1990, lk 1.
35. Pisuke, H. Autoriõiguse alused ja muusikateoste kasutamine. Eesti Kirikute Nõukogu 2006.
36. Prokuratuuriseaduse, karistusseadustiku, väärteomenetluse seadustiku, kriminaalmenetluse seadustiku ja infoühiskonna teenuse seaduse muutmise seaduse eelnõu. 791 SE I. Arvutivõrgus: http://www.riigikogu.ee/?op=emsplain2&content_type=text/html&page=mgetdoc&itemid=053400012 (01.03.2015).
37. Seletuskiri autoriõigusega ja autoriõigusega kaasnevate õiguste seadsue eelnõu juurde. Arvutivõrgus: http://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/autorioiguse_seletuskiri-21-7-2014.pdf, lk 44 (29.04.2015).
38. Seletuskiri karistusseadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadus eelnõu juurde. — Arvutivõrgus: <http://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/78433b29-8b2f-4281-a582-0efb9631e2ad/Karistusseadustiku-muutmise-ja-sellega-seonduvalt-teiste-seaduste-muutmise-seadus/> (29.04.2015).
39. Seletuskiri võlaõigusseaduse ja tarbijakaitseseaduse muutmise seaduse eelnõu juurde. — Arvutivõrgus: <http://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/92103f72-2ac3-4f7f-8446-419ec63bf4db/V%C3%B5la%C3%B5igusseaduse-ja-tarbijakaitseseaduse-muutmise-seadus/> (29.04.2015).
40. Sootak, J., Pikamäe, P (koos). Karistusseadustik. Komm vlj. 3. vilj. Tallinn: Juura 2009.
41. Sterling, J.A.L. World copyright law. London: Sweet & Maxwell 2003
42. Stoll, P.-T., Busche, J., Arend, K. (edit). WTO – Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights. Leiden: Martinus Nijoff Publishers, 2009.
43. Summers, S jt. The Emergence of EU Criminal Law: Cybercrime and the Regulation of the Information Society. Oxford and Portland, Oregon: Hart Publishing 2014.
44. The enforcement of intellectual property rights: a case book. — Arvutivõrgus: http://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/intproperty/791/wipo_pub_791.pdf (29.04.2015).

45. Tiik, K., Eelmets, I., Ginter, C. Kaubamärgiõiguse rikkumisega tekitatud kahju hüvitamine. — *Juridica* 2012, nr 7.
46. T-CY Guidance Note # 1 On the notion of “computer system” Article 1.a Budapest Convention on Cybercrime. — Arvutivõrgus: http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/economiccrime/Source/Cybercrime/TCY/TCY2012/T-CY%282012%2921E_guidanceNote1_article1_final.pdf (29.04.2015).
47. TTIP müüdid ja tegelikkus. Arvutivõrgus: <http://vm.ee/et/node/9868> (29.04.2015).
48. Understanding the WTO: basics. Arvutivõrgus: https://www.wto.org/English/thewto_e/whatis_e/tif_e/fact4_e.htm (29.04.2015).
49. Withdrawal of obsolete commission proposals. Official Journal of the European Union, (2010/C 252/04). — Arvutivõrgus: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:252:0007:0011:EN:PDF>(29.04.2015).

Kasutatud õigusaktid

50. Act on Copyright and Related Rights. – Arvutivõrgus: http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_urhg/index.html (29.04.2015).
51. Act on Copyright in Literary and Artistic Works. – Arvutivõrgus: http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=290912 (29.04.2015).
52. Act on the Exclusive Right in the Lay-out Design (Topography) of an Integrated Circuit. — Arvutivõrgus: <http://www.finlex.fi/fi/laki/kaannokset/1991/en19910032.pdf> (29.04.2015).
53. Act on the Protection of Plant Breeder's Rights. Arvutivõrgus: http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=129601 (29.04.2015).
54. Act on the Protection of the Topographies for Semiconductor Products. — Arvutivõrgus: http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=290529 (29.04.2015)
55. Act on Utility Model Rights. — Arvutivõrgus: <http://www.finlex.fi/fi/laki/kaannokset/1991/en19910800.pdf> (29.04.2015).
56. Amended proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on criminal measures aimed at ensuring the enforcement of intellectual property rights. — Arvutivõrgus: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:52006PC0168> (29.04.2015).
57. Anti-Counterfeiting Trade Agreement. — Arvutivõrgus: <http://www.international.gc.ca/trade-agreements-accords-commerciaux/topics-domaines/ip-pi/acta-text-acrc.aspx?lang=eng> (29.04.2015).

58. Arvutikuritegevusvastane konventsioon. RT II 2003, 9, 32.
59. Autoriõiguse ja autoriõigusega kaasnevate õiguste seaduse eelnõu. Arvutivõrgus: http://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/autorioiguse_seaduse_eelnou_27.01.2015.pdf (29.04.2015).
60. Autoriõiguse seadus. RT 1992, 49, 615.....RT I 29.10.2014, 4.
61. Avaliku teabe seadus. — RT I 2000, 92, 597.....RT I, 27.07.2014, 33.
62. Berni kirjandus- ja kunstiteoste kaitse konventsioon. RT II 1994, 16, 49.
63. Copyright Act. — Arvutivõrgus: <http://www.finlex.fi/fi/laki/kaannokset/1961/en19610404.pdf> (29.04.2015).
64. Copyright, Designs and Patents Act 1988. — Arvutivõrgus: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1988/48/contents> (29.05.2015).
65. Design Protection Act. — Arvutivõrgus: http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=290538 (29.04.1015).
66. Eesti Vabariigi põhiseadus. — RT 1992, 26, 349.....RT I, 27.04.2011, 2.
67. Euroopa Liidu lepingu ja Euroopa Liidu toimimise lepingu konsolideeritud versioonid ning Euroopa Liidu põhiõiguste harta. — ELT C 326, 26.10.2012.
68. Federal Act of October 9, 1992 on Copyright and Related Rights. — Arvutivõrgus: http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=302621 (29.04.2015).
69. Federal Act on the Protection of Trade Marks and Indications of Source. — Arvutivõrgus: http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=332704 (29.04.2015).
70. Federal Act on Patents for Inventions — Arvutivõrgus: http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=281156 (25.04.2015).
71. Federal Law on the Protection of Designs of October 5, 2001. — Arvutivõrgus: http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=125815 (25.04.2015).
72. Federal Law on the Protection of Topographies of Semi-Conductor Products. — Arvutivõrgus: http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=186142 (29.04.2015).
73. Federal law on the protection of plant varieties No 232.16 of March 20, 1975. Arvutivõrgus: http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=179796 (29.04.2015).
74. Federal Law on Unfair Competition. Arvutivõrgus: http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=125647 (29.04.2015).
75. German criminal code. Arvutivõrgus: http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stgb/index.html (29.04.2015).
76. Gesetz über den rechtlichen Schutz von Mustern und Modellen. — Arvutivõrgus: http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=304219 (29.04.2015).
77. Geograafilise tähise kaitse seadus. — RT I 1999, 102, 907..... RT I, 14.03.2014, 25.

78. Intellektuaalomandi õiguste kaubandusaspektide leping. RT II 1999, 22, 123
79. Infoühiskonna teenuse seadus. RT I 2004, 29, 191.....RT I 12.07.2014, 48.
80. Kasuliku mudeli seadus. RT 1994, 25, 407.....RT I 12.07.2014, 58.
81. Kaubamärgiseadus. — RT I 2002, 49, 308.....RT I, 28.12.2011, 4.
82. Karistusseadustik. — RT 2001, 61, 364.....RT I 12.07.2014, 5.
83. Kriminaalmenetluseseadustik. — RT I 2003, 27, 166.....RT I, 30.12.2014, 9.
84. Kriminaalstatistika avaldamise kord. VVm 25.09.2008 nr 145. — RT I 2008, 43, 246.
85. Kutseseadus. — RT I 2001, 81, 487 ... RT I, 14.03.2014, 62.
86. Kutsetegevuse valdkondade loetelu, kutsenõukogude nimetused, kutsenõukogude moodustamise ja lõpetamise kord ning töökorraldus ja kutsenõukogusse institutsioonide esindajate nimetamise kord. VVm 11.12.2008 nr 165. RT I 2008, 53, 302.
87. Law on the Protection of the Topographies of Microelectronic Semiconductor Products. — Arvutivõrgus: http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=126215 (29.04.2015).
88. Majandustegevuse seaduse üldosa seadus. — RT I, 25.03.2011, 1 ... RT I, 29.06.2014, 8.
89. Meediateenuste seadus. RT 06.01.2011, 1.....RT I 29.06.2014, 69.
90. Mikrolülituste topoloogia kaitse seadus. — RT 1998, 108, 1783.....RT I 12.07.2014, 99.
91. Patendiseadus. RT 1994, 25, 406.....RT I 12.07.2014, 105.
92. Patents Act — Arvutivõrgus: <http://www.finlex.fi/fi/laki/kaannokset/1967/en19670550.pdf> (29.04.2015).
93. Patents Act — Arvutivõrgus: http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=356595 (29.04.2015).
94. Patent Act — Arvutivõrgus: http://www.gesetze-internet.de/englisch_patg/index.html (29.04.2015).
95. Plant Breeder's Right Act. Arvutivõrgus: <https://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/2009/en20091279.pdf> (29.04.2015).
96. Registered Designs Act. — Arvutivõrgus: <http://www.finlex.fi/fi/laki/kaannokset/1971/en19710221.pdf> (29.04.2015).
97. Swiss Criminal Code. Arvutivõrgus: http://www.admin.ch/ch/e/rs/311_0/ (29.04.2015),
98. Taimede paljundamise ja sordikaitse seadus. RT I 2005, 70, 540..... RT I, 12.07.2014, 133.

99. Teose esitaja, fonogrammitootja ja ringhäälinguorganisatsiooni kaitse rahvusvaheline konventsioon. RT II 1999, 27, 165.
100. The Act Against Unfair competition. Arvutivõrgus: http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_uwg/index.html. (29.04.2015).
101. The Plant Variety Protection Law. Arvutivõrgus: http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=224301 (29.04.2015).
102. Tsiviilseadustiku üldosa seadus. — RT I 2002, 35, 216.....RT I, 13.03.2014, 103.
103. Trademarks Act. — Arvutivõrgus: <http://www.finlex.fi/fi/laki/kaannokset/1964/en19640007.pdf> (25.04.2015).
104. Trademark Act. — Arvutivõrgus: http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=290530 (29.04.2015).
105. Trade Mark Act — Arvutivõrgus: http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_markeng/englisch_markeng.html#p0814 (29.04.2015).
106. Trade Marks Act 1994. — Arvutivõrgus: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1994/26/part/III/crossheading/offences> (29.04.2015).
107. Tööstusdisaini kaitse seadus. RT 1997, 87, 1466.....RT I 12.07.2014, 147.
108. Tööstusomandi seadustiku eelnõu. Arvutivõrgus: http://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/tos_en_22-7-2014.pdf (29.04.2015).
109. U. S. Code — Arvutivõrgus: <http://uscode.house.gov/> (29.05.2015).
110. Utility Model Law. — Arvutivõrgus: http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=126191 (29.04.2015).
111. Unfair Business Practices Act. Arvutivõrgus: <http://www.finlex.fi/fi/laki/kaannokset/1978/en19781061.pdf> (29.04.2015).
112. Võlaõigusseadus. — RT I 2008, 24, 156 ... RT I, 11.04.2014, 13.
113. Väärteomenetluse seadustik. RT I 2002, 50, 313.....RT I, 19.03.2015, 35.
114. Äriseadustik. — RT I 1995, 26, 355.....RT I, 19.03.2015, 45.
115. Ülemaailmse Intellektuaalse Omandi Organisatsiooni asutamise konventsioon. — RT II 1993, 25, 55.
116. WIPO Copyright Treaty. Arvutivõrgus: http://www.wipo.int/treaties/en/text.jsp?file_id=295166 (29.04.2015).
117. WIPO Performances and Phonograms Treaty — Arvutivõrgus: http://www.wipo.int/treaties/en/text.jsp?file_id=295578 (29.04.2015).
118. WIPO autoriõiguse leping. Arvutivõrgus: <http://old.eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:11:33:22000A0411%2801%29:ET:PDF> (29.04.2015).
119. WIPO esituse- ja fonogrammide leping. Arvutivõrgus: <http://old.eur-lex.europa.eu>

/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:11:33:22000A0411%2802%29:ET:PDF
(29.04.2015).

Kasutatud kohtulahendid

120. RKKKo nr 3-1-1-46-09.

Kasutatud lühendid

AutÕS	autoriõiguse seadus
PS	Eesti Vabariigi põhiseadus
IPRED2	Euroopa Liidu teine intellektuaalomandi õiguste jõustamise direktiivi eelnõu
GTKS	geograafilise tähise kaitse seadus
InfoTS	infoühiskonnateenuste seadus
KarS	karistusseadustik
KaMS	kaubamärgiseadus
KrMS	kriminaalmenetluse seadustik
KutS	kutseseadus
TRIPS-i leping	Maailma Kaubandusorganisatsiooni Intellektuaalomandi õiguste kaubandusaspektide leping
MsüS	majandustegevuse seadustiku üldosa seadus
MeeTS	meediateenuste seadus
MTKS	mikrolülituste topoloogia kaitse seadus
PatS	patendiseadus
TPSKS	taimede paljundamise ja sordikaitse seadus
TsÜS	tsiviilseadustiku üldosa seadus
TDKS	tööstusdisaini kaitse seadus
VVm	Vabariigi Valitsuse määrus
ACTA	Võltsimisvastane kaubandusleping
VÕS	võlaõigusseadus
VTMS	väärteomenetluse seadustik
ÄS	äriseadustik

Lihlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Tauri Tuimets (27.05.1989)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihlitsentsi) enda loodud teose „Intellektuaalse omandi karistusõiguslik kaitse: Eesti õiguse koht rahvusvahelises kontekstis””, mille juhendajateks on prof. Jaan Sootak ning Ph. D. Tanel Kalmet.
 - 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
 - 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace´i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 29.04.2015